

Klassivõitlus

Fr. E. Krautemuhl nim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

PE1489

PE $\frac{B}{385}$
№ 157

Oktoober
1933

«Külvaja» kirjastus

**Palav enamlik võitlusetervitus vanale kalju-
kindlale enamlasele, ühele rahvusvahelise
kommunismi aktiivsemale juhile,
sl. HELENE STASSOVALE,
tema 60. sünnipäeva puhul!**

Sl. Helene Stassova sündis Peterburis oktoobris 1873. a. Juba varakult hakkas ta proletariaadi revolutsioonilisest liikumisest osa võtma ning astus 1898. a. parteisse. Korduvalt vangistasid teda tsaarisandarmid. Ta oli ka Siberis sunniasumisel. Elukutselise revolutsionäärina on sl. Helene Stassova olnud kogu aeg enamlikes parteis juhtival parteitööl, nii enne kui pärast Oktoobrirevolutsiooni. 1921—26. a. a. töötas ta Kominternis. 1927. aastast alates kuni tänini töötab ta MOPR'i Täidesaatekomitees selle abiesimehena ja Nõukogude Liidu MOPR'i organisatsiooni Keskkomitee esimehena.

Sl. Helene Stassova juhtimisel muutus MOPR võimaks hulgaliseks rahvusvaheliseks organisatsiooniks, kes võitleb fashismi ja valge terrori vastu, kes võitleb töörahvahulkade rahvusvahelise solidaarsuse eest.

Sl. Helene Stassova nime tuntakse kõigis kodanlikes türmides, kõige kaugemates sunniasulates ja tööliiskorterites, kus vaevlevad kodanlike terrori ohvrid.

Seltsiline Helene Stassova! Eestimaa revolutsiooniline proletariaat soovib sulle veel paljudeks aastateks jõudu ja tervist võitluseks tööliisklassi ja kõikide töötavate hulkade vabastamiseks kodanlikest ikkest!

KLASSIVÕITLUS

157

Oktoober

1933

Klara Zetkin — üleilmse proletaarse revolutsiooni eest võitleja

Surnud on suur revolutsionäär¹⁾ — Klara Zetkin, kes enam kui pool sajandit oma elust on tulisele võitlusele andnud üleilmse sotsialistliku revolutsiooni eest. Ta suri kommunismi lippu kuni oma elu viimse silmapilguni kõrgel hoides.

Verise faschistliku diktatuuri vastu kangelaslikult võitlev Saksamaa töolisteklass austab tema isikus oma truud klassivõitlejat ja sõpra võitluses sotsialistliku ühiskonna loomise eest. Kommunistlik Internatsionaal, oma vabaduse eest võitlevad kogu maailma mees- ja naistöölised austavad tema isikus oma revolutsioonikangelast.

Meie Klara oli Engelsi ja Lenini kaasvõitleja rahvusvahelises töolisteliikumises. Ta võitles koos Franz Mehringuga, Rosa Luxemburgiga ja Karl Liebknechtiga. Ta astus vana saksa sotsiaaldemokraatia partei ridadesse sel ajal, kui see oli veel põrandaalune partei ja kui teda Bismarcki politsei taga kiusas. Ta võttis tegelikult osa II Internatsionaali loomisest. Aga ühtlasi oli ta ka üks esimestest, kes selle Internatsionaali ridades võitlusele asus revisjonistide ja teiste oportunistide vastu. Naistöölise ajalehe „Gleichheit“ toimetajana kuulutas ta 1892. a. alates revolutsioonilist sotsialismi ja mobiliseeris esimest vastasrinda saksa sotsiaaldemokraatia oportunistlike juhtide vastu. Juba 1906. a. algul kirjutas ta, et need juhid tahtsid muuta sotsiaaldemokraatiat „vagusaks rahvus-sotsialistlikku ehk sotsiaal-liberalistlikku tõugu toapuudliks, koerakeseks, kes igale kodanlisele kaabakale viisakalt kätta annaks“.

Imperialistliku ilmasõja ajal vangistati ta sõjavastase kihutustöö pärast, ennastalgava võitluse pärast marurahvusluse ja sotsiaalpatriotismi vastu. Pärast vabanemist kuulus ta ühes Karl Liebknechti, Rosa Luxemburgi ja teistega „Spartaklaste Liitu“. Kuni 1919. aastani jätkas ta saksa iseseisva sotsiaaldemokraatia ridades võitlust oportunistlike juhtide vastu.

Siis astus ta vast-asutatud SKP-sse ja oli sest ajast saadik Saksamaa kommunistliku partei KK liige. „Teine Internatsionaal, — kirjutas ta tol ajal, — ei või öelda isegi: „Kõik on kaotatud, peale au.“ Ta kaotas kõigepealt au, sest et keeldus võitlusest.“

Vene revolutsiooniline liikumine oli Klara Zetkinile algusest peale võitluse jõu ja revolutsioonilise marksismi mõistmise allikaks. 1917. aastal, kui paljud teised pahempoolsed käremeelsed Lääne-Euroopa liikumise ridades enamlaste revolutsioonilisele taktikale veel skeptiliselt suhtusid, toetas Klara Zetkin otsekohe seda taktikat ja tervitas vaimustusega Oktoobrirevolutsiooni. Sellest ajast peale kaitses ta väsimatult ja kogu hingega Nõukogude Liitu kõigi tema vaenlaste vastu ja tegi alati ja igalpool vaimustusküllast rahvusvahelist selgitustööd võiduka proletariaadi diktatuuri saavutuste heaks.

Klara Zetkin oli tõeline internatsionalist. Kohe peale Kommunistliku Internatsionaali asutamist võttis ta tema esindajana osa prantsuse sotsialistliku partei kongressist Tours'is (loe: Tuuris), kus ta saadikute enamuse kommunismi poole suutis võita. Järgmisel aastal pidas ta kõva võitlust kommunismi eest Itaalia sotsialistliku partei kongressil Milanos. Tema algatusel loodi rahvusvaheline naiste-sekretariaat ja pandi maksma rahvusvaheline naistöölisepäev, ja ta juhtis palju aastaid Kominterni tööd naiste seas. Rea aastate kestel oli ta rahvusvahelise revolutsioonivõitlejate toetuse organisatsiooni (MOPR'i) eesotsas.

Alates 1921. a. oli ta Kommunistliku Internatsionaali Täidesaatekomitee ja Presiidiumi liige ning võttis aktiivselt osa Kominterni tähtsamate küsimuste otsustamisest ja nende elluviimisest. Viimastel aastatel takistas haigus seda tegevust. Elava revolutsioonilise vihkamisega jätkas ta alati kindlasti võitlust kodanluse sotsiaaldemokraatlike käsikute, Kominterni vaenlaste vastu — Kautskyst kuni Trotskini.

¹⁾ Klara Zetkin suri 20. VI s. a. Toim.

Üheks Klara Zetkini kõige suuremaks teeneks oli tuline võitlus, mida ta palju aastaid kogu oma revolutsioonilise tulega pidas imperialistliku sõja ja NSVL vastase sõjalise kallaletungi eeltööde vastu. Juba 1922. aastal tegi ta Kominterni TK laiendatud pleenumil aruande kommunistlikkude parteide võitlusest sõjahädaohu vastu, mis pole kaotanud oma tähtsust veel tänini. „Ainult kapitalismi kukutamine, — lõpetas ta oma aruande, — võib päästa inimsugu sõjahädaohust. Ainult üleilmne revolutsioon toob inimsoole rahu. *Vaja tegutseda, vaja võidelda! Vaja relvastada hulke selleks võitluseks!*“

„Sõda töötavate hulkade vastu, töötavad hulgad sõja vastu,“ — nii nimetatakse viimast broschüüri, mille sl. Klara Zetkin veel lõpetada jõudis. Veel viimastel päevadel hakkas ta kirjutama uut sotsiaaldemokraatia-vastast tööd. Tema viimane avalik esinemine Saksamaal, kuulus kõne, mis ta pidas Saksamaa riigipäeva istangut 1932. a. 30. aug. kõige vanema saadikuna avades, oli pühendatud fashismivastasele

võitlusele ja fashismivastasele ühisele väerinnale, ja see kõne kutsus esile kogu maailma tööliste kõigesuurema vaimustuse. „Ma loodan veel, — viskas ta fashistlikule parlamendile näkku, — elada selle õnneliku tunnini, mil ma kõige vanema saadikuna avan *Nõukogude Saksamaa nõukogude esimese kongressi.*“

Nii oli ta võitluses aiati täis julgust ja rõõmu. „Töötame oma viimase elusädemeni täielise ennastsalgavusega revolutsiooni kiirendamiseks, üleilmse proletarise revolutsiooni võiduks, — kutsus ta meid pärast Lenini surma. — Siis aitame püstitada ainust mälestusmärki, mis vääriiline Leninile, vääriiline kõikidele neile surematutele, kes sammunud proletariaadi ees, näidates talle sihti ja teed, mis vääriiline kõigile neile tundmatutele ja teadmatutele võitlejatele, kes saanud surematuks, võideldes ja hukkudes vabaduse eest.“

„See mälestusmärk on — kommunistlik ühiskond.“

Kommunistliku Internatsionaali Täidesaatekomitee Presiidium.

Valgest Eestist.

Sotsiaalfaschistid kutsuvad Tõnissoni valitsust töolisteliikumise rüüstamisele ¹⁾

Loome ühise fashismivastase võitlusväerinna üle sotsiaalfaschistlikkude juhtide peade!

Tõnissoni valitsuse fashistlik nägu on kogu ulatuses paljastunud. Tööraha hulkade paljaksrõövimine kroonikursi kukutamise kaudu, sõjaseaduse maksmapanemine töölisteklassi kasvava rahulolematuse mahasurumiseks, sõjaväelise võimuga sisekaitse ülema sisseseadmine, töölisteorganisatsioonide algav rüüstamine, nõukogudevastase sõja ettevalmistamise kiirendamine vanade sõjalaevade müügi ja uue sõjatehnika muretsemise kaudu ja rida teisi fakte on küllaldased, et iseloomustada Tõnissoni (rahvusliku keskerakonna ja asunikude koondise) valitsust, kui ühte avaliku fashistliku diktatuuri ettevalmistamise vormidest.

Tõnissoni valitsus ei nimeta ise ennast niisuguseks fashistlikuks valitsuseks. Ta nimetab ise oma poliitikat „demokraatliku korra ja kodanikkude vabaduse kindlustamiseks“ (Tõnissoni raadiokõnest). Kuid ainult töölis-

teklassi äraandjad (nagu seda on sots.-dem. juhid) võivad Tõnissoni valitsuse tegude üle selle järele otsustada, mis see valitsus ise enese tegudest arvab. „Demokraatliku korra ja kodanikkude vabaduste kindlustamine“ on Tõnissoni valitsuse käes ainult viigileht, mille taha on peidetud poliitika. *Tõnissoni valitsus on sellepärast fashistliku diktatuuri ettevalmistamise valitsus, et ta kogu oma poliitikaga (niisama nagu avalikudki fashistid) viib läbi jõhkrat pealetungimist töötavatele hulkadele, surub maha töölis teklassi võitlust ja kiirendab nõukogudevastase sõja ettevalmistamist.*

„Vabadussõjalaste“ liidu sulgemine ja „võitlus“ fashismi „vastu“ on Tõnissoni valitsuse käes samuti maskiks, mille abil ta hulkade eest katsub varjata fashistlikkude jõudude valmispanekut, fashistlikkude sõjariistus salkade olemasolu ning fashistliku sõjariistus väljajaatumise plaane. *Tõnissoni valitsus on sellepärast fashist-*

¹⁾ „Kommunisti“ lendleht nr. 65 (5).

liku diktatuuri ettevalmistamise valitsus, et ta kogu oma poliitikaga kiiresti ette valmistab avaliku faschistliku diktatuuri maksmapanekut.

Nende tegude järele otsustab tööliste-klass Tõnissoni valitsuse üle, mitte aga selle järele, mis see valitsus ise enesest arvab või kuidas ta oma tegusid varjab.

Teisiti hindab aga Tõnissonivalitsust sotsialistlik partei. Sots.-dem. juhid ei hinda Tõnissoni valitsust kui ühte avaliku faschistliku diktatuuri ettevalmistamise vormi. Nad hindavad seda valitsust, kui „demokraatia kaitsjat“ ja „faschismivastast võitlejat“. Tõnissoni valitsus polevat sots.-dem. partei arvates mitte ükski „vähem pahe“, kui avalik faschistlik diktatuur, vaid see valitsus olevat „kaitsevaliks faschismi vastu“.

Veel enam. *Tõnissoni valitsuse viimase aja faschistlike sammude taga seisab otsekohe sots.-dem. partei.* Need sammud (sõjaseaduse maksmapanek, töölisteorganisatsioonide rüüstamine, komöödialik „vabadussõjalaste“ liidu sulgemine jne) on, nagu uhkusega kinnitab „Rahva Sõna“, astunud sots.-dem. juhtide otsekohele nõudmisel ja ettepanekul. „Rahva Sõna“ kirjutab:

„Milleks salata ja varjata: sotsialistliku partei tegelastel on tulnud kõigepealt juhtida praeguse valitsuse ja koalitsiooni tähelepanu Eesti demokraatlikku riigikorda ähvardavale hädaohule ja nõuda valitsuselt kogu tema käsutuses oleva võimu kasutamist rahvavalitsusliku korra kaitseks.

Ka selles pole midagi uudist, et sotsialistlik partei ei keela ühelegi seaduslikule valitsusele oma toetust seal, kus valitsus demokraatia huvides astub samme.

Juba eelmistest ridadest peaks olema selge, et tekkinud ummiku lahendamiseks meie näeksime kõige otstarbekohasema tee selles, kui kõik demokraatlikku rahvavalitsuslikku korda pooldavad poliitilised rühmitused matakisid vähemalt ajutiselt maha vaenukirve ja asuksid tegutsema ühiselt. Mida laiem see baas, seda parem Eesti demokraatiale...“

See, mis oli selge igale klassiteadlikule töölisel, seda tõendavad nüüd sotsfaschistlikud juhid uhkusega ise: *Tõnissoni valitsus teostab oma faschistlikku poliitikat sots.-dem. partei juhtide otsekohele algatusel, nõudmisel ja kõige aktiivsemal toetusel!* Sots.-dem. partei sammub faschismi ettevalmistava Tõnissoni valitsuse poliitika eesotsas. Ning tema võitleb ka selle eest, et saaks loodud faschistlik valitsus veel laiemal baasil, kõikide kodanliste erakondade toetusel, et kindlamini pealetungimist töörahva vastu läbi viia, kuna Tõnissoni valit-

sus sotside arvates selleks küllalt tugev ei ole. See asjaolu paljastab täielikult eesti sotsialistlikku parteid, kui sotsiaalfaschistlikku parteid, ning näitab tema kiiret faschiseerimist. Ühtlasi on see asjaolu üleliigseks tõenduseks, et täielik õigus on komm. parteil, kui ta süüdistab sotsfaschistlikke juhte avaliku faschistliku diktatuuri maksmapanemisele kaasaaitamises!

Viimastel päevadel on selgunud, et sots.-dem. partei juhtide arvates ei teosta Tõnissoni valitsus küllalt kiiresti ja otsustavalt avaliku faschistliku diktatuuri maksmapanekut ja *eestkätt töölisteorganisatsioonide rüüstamist, tööliste klassi revolutsioonilise eelvoe purukslõomist.* Sellepärast nõuavad sots.-dem. juhid Tõnissoni valitsuselt suuremat aktiivsust töölisteliikumise ja tööliste klassi kasvava streigivõitluse mahasurumiseks.

Niisuguse *ennenägemata faschistliku provokatsiooniga astusid sotsiaalfaschistlikud juhid välja kooliõpetajate kongressil*, mis 19—20. augustil ära peeti. Sellel kongressil panid sotsiaalfaschistlikud juhid Piiskar, Uustalu ja Martinson järgmise resolutsiooni ette:

Kooliõpetajate kongress „*nõuab, et vabariigi valitsus kõige otsustavamalt astuks välja faschistlike ja kommunistlike liikumiste vastu.*“

Sotsiaalfaschistlike juhtide ettepanekul võeti see resolutsioon kongressil vastu ja ilmus suurelt äratrükituna „Rahva Sõnas“ 23. augustil.

See fakt peab oma peale tõmbama kogu tööliste klassi tähelepanu. Iga tööline, kes veel sots.-dem. partei ja reformistlike ametiühisuste järele läheb, peab selle fakti üle põhjalikult järele mõtlema.

Millest räägib see fakt?

Kas räägib see võitlusest faschismi vastu? Ei! Kui sotsiaalfaschistid selle otsusega oleksid tahtnud võidelda faschismi vastu, siis oleksid nad nõudnud väljaastumist „*vabadussõjalaste*“ liidu, tema sõjariistus lööksalkade ja salajaste organisatsioonide vastu, mis asuvad sõjaväes, politseis, kaitseliidus ja ametiasutustes; siis oleksid nad nõudnud *hitlerlike balti parunite organisatsioonide vastu* võitlemist. Ei! Just seda sotsiaalfaschistid ei tee. Sõnad „*faschistlike liikumiste vastu*“ on neil ainult selleks tarvilikud, et maskeerida oma võitlust kommunistliku liikumise vastu. Seda sotsiaalfaschistlikud juhid „ei tea“, et faschistlikku liikumist Eestis esitavad „vabadussõjalased“, balti parunid, mitmesugused rahvusfaschistid ja rahvuslikud klubid ning et faschist-

likku poliitikat teostab Tõnissoni fashismi ettevalmistav valitsus!!! Seda teavad nad aga kindlasti, et töolisteklassi eelväge nimetatakse kommunistlikuks. *Ja sellepärast kutsuvad sotsiaalfaschistid selle otsusega Tõnissoni valitsust töolisteklassi kommunistliku eelväge purustamisele!*

See fakt kõneleb sellest, et *sotsiaalfaschistlikud juhid tahavad tööraha ühist väerinda*, mis all, hulkades igapäevaga kõveneb, mis erilist väljendust leidis viimasel rahvahääletusel juunis s. a. ning algavas streigivõitluses, *Tõnissonifaschismi ettevalmistava valitsuse abil puruks lüüa*. See fakt kõneleb sellest, et sotsiaalfaschistlikud juhid tahavad töolisteklassi kasvavat rahulolematust ja algavat streigivõitlust sellega puruks lüüa, et nad kutsuvad Tõnissoni valitsust purustama töolisteklassi kommunistlikku eelväge, mis selle kasvava rahulolematuse ja kasvava streigivõitluse eesotsas seisab. See fakt kõneleb sellest, et sotsiaalfaschistlikud juhid tahavad oma organisatsioonide lagunemist ja tööliste vastasrinna kasvu neis organisatsioonides Tõnissoni valitsuse terrori abil kinni hoida.

See fakt on *ennenägemata noahoop selga töolisteklassile*, kes fashismi vastu võitleb. Nagu klassisõja päevil, nagu peale 1. detsembri ülestõusu, kutsub sots.-dem. partei töolisteklassi ühist väerinda purustama tule ja verega.

See fakt näitab, et *sotsiaalfaschistlik partei puhastab teed avaliku faschistliku diktatuuri maksmapanekuks*, sest töolisteklassi kommunistliku eelväge purustamine kergendab avalikku faschistliku diktatuuri maksmapanekut. See fakt räägib ühtlasi sellest, et *sotsiaalfaschistlikud juhid teostavad avalikkude faschistide poliitikat*, sest fashismi ülesanne seisab ju töolisteklassi kommunistliku eelväge purustamises. See näitab, et sotsiaalfaschistlikud juhid võistlevad „vabadussõjalaste“ liiduga töolisteklassi kommunistliku eelväge hävitamise pärast. Nii nagu faschistlikud „vabadussõjalased“ ja hitlerlikud balti parunidki, niisama tahavad ka sotsiaalfaschistlikud juhid töolisteklassi kommunistlikku eelväge hävitada! See näitab veel üleliigne kord, et *faschism ja sotsiaalfaschism ei ole üksteise vaenlased, vaid on kaksikud*.

Ei ole raske aru saada, miks sotsiaalfaschistlikud juhid niisugust poliitikat teostavad. Vastuse selle peale võib saada kas või II Internatsionaali esimehe Emil Vanderveide „enese“ kirjutusest, mis 23. augustil „Rahva Sõnas“ ilmus. Vanderveide kirjutab: „Ning isegi fashismi meetodid, mis rahvale vähemusdiktatuuri vägivallaga

peale suruvad, leiavad vastukõla sotsialistide juures. Mussoliniil oli sellega edu, hiljem Pilsudskil, nüüd Hitleril. Mispärast ei peaks meiegi katsuma teha nii nagu nemad? Mispärast mitte püüda võita faschiste võidujooksuga — mais, millistes faschism ähvardab demokraatiat?“ Eesti sotsiaalfaschistlikud juhid teostavad praegu lihtsalt seda II Internatsionaali lõõklause: *jooksta võidu faschistidega!* Jooksta võidu faschistidega küsimuse pärast, kumb jõuab enne faschistlikku diktatuuri teostada! Jooksta võidu faschistidega küsimuse pärast, kumb jõuab enne revolutsioonilist liikumist purustada! Sellepärast nõuavad sotsiaalfaschistlikud juhid kommunistliku liikumise hävitamist.

Sellest tuleb kõikidel töölistel sots.-dem. partei kohta oma järeldused teha. Otsast lõpuni on vale, nagu võitleksid sots.-dem. juhid fashismi vastu. Kes usub silmapilgukski, et sotsiaalfaschistlikud juhid on oma poliitikaga „kaitsevalliks fashismi vastu“, see petab ennast kõige karmimalt, nagu petsid ennast need Saksamaa tööliised, kes uskusid, et sotslikud juhid ei lase Hitlerit võimule.

Ja siit järgneb, et *võitlus fashismi vastu võib sündida ainult üle sotsiaalfaschistlikkude juhtide peade*. Siit järgneb, et tööliised võivad ainult ja ainult ise oma jõuga ja oma algatusel, kommunistlikkude ja revolutsiooniliste tööliste juhtimisel fashismile vastulööki organiseerida.

Siit järgneb, et *sotsiaalfaschistlikke juht ei või silmapilgukski usaldada*. Nad on äraandjad ja fashismi eest võitlejad. Sotsiaalfaschistlikud juhid tahavad kiskuda oma kätte tekstiiltööliste streigi juhtimise algatust, töölisühingute keskliidu juhatus on kuulutanud ise ennast tekstiiltööliste streigi juhtijaks. Tööliised! Ärge usaldage neid äraandjaid! Sotsfaschistlikud juhid on Tõnissoni valitsusega kokkuleppe sõlminud tööliste kasvava streigivõitluse nurjaajamiseks! Niisama, nagu nad likvideerisid ise oma „lõõgiorganisatsioonid“, niisama on nad valmis ära andma igat streiki! Sellepärast ei tule mitte silmapilgukski usaldada sotsiaalfaschistlikke „streigijuhte“ töölisühingute keskliidust! Vaja on viibimata vabrikute ja tehastes luua streigikomiteed ühise väerinna taktika alusel, valides sinna kõiki töölisi parteilikkuse ja ilmavaate peale vaatamata, kes tõeliselt tahavad tööliste huvide eest võidelda. Vaja on viibimata alustada streigivõitluse tegelikku organiseerimist. Vabrikute ja tehaste streigikomiteed peavad ise oma keskel keskstreigikomitee moodustama, kes streiki kogu

tekstiiltööstuses juhiks. Samuti tuleb tegetseada ka teistes tööstusharudes.

Siit järgneb, et kogu kihutustöö korraldamine eelseisval rahvahäälisel ja võitlus faschismi vastu üldse, ning faschistliku Tõnissoni valitsuse vastu eriti, peab sündima üle sotsiaalfaschistlikkude juhtide peade. *Revolutsioonilised töölised peavad ühise väerinna looma iga sots.-dem. ja reformistliku kohaliku organisatsiooniga, kes vastu sotsiaalfaschistlikkude juhtide tahtmist tahab luua ühist väerinda ja võidelda faschismi ja kodanluse pealetungimise vastu!*

Ükski tööline ärgu lootku, et sots.-dem. juhid midagi teevad „vabadussõjalaste“ eelnõu tagasilükkamiseks rahvahäälisel! *Faschistide põhiseadusemuutmise eelnõu võib saada tagasi lükatud ainult siis, kui kogu töörahvas revolutsiooniliste tööliste ja kommunistide juhtimisel ühise väerinna loob ja aktiivselt Tõnissoni valitsuse, „vabadussõjalaste“ liidu ja balti parunite bandede vastu võitleb!*

Sotsiaalfaschistlikud juhid kutsuvad Tõnissoni faschistlikku valitsust kommunistliku partei, kommunistlikkude tööliste ja kõikide revolutsiooniliste töölisorganisatsioonide rüüstamisele. *Töölised! Kaitske oma komparteid, kaitske oma ainuke juhti, kaitske oma organisatsioone faschismi ühise väerinna pealetungimise vastu, mis ulatab faschistlikust „vabadussõjalaste“ liidust ja Tõnissoni valitsusest kuni sotsiaalfaschistlikkude juhtideni!*

* * *

Ülemised read olid juba trükis, kui selgus uusi fakte sotsiaalfaschistide äraandlikkudest manöövritest.

Samal ajal, kui üks Eesti töölisühingute keskliidu organisatsioonidest, nimelt kooliõpetajate kongress, võttis sotsiaalfaschistlikkude juhtide Piiskarite j.t. ettepanekul otsuse vastu, milles Tõnissoni valitsuselt nõutakse kommunistliku liikumise rüüstamisest, samal ajal kõvendab sotsiaalfaschism oma „pahempoolseid“ manöövreid, et varjata oma toetust Tõnissoni faschismi ettevalmistavale valitsusele ja ajada nurja tööliste võitlust nälja ning faschismi vastu.

Korruga teatasid sotsiaalfaschistid, et arvamine, nagu toetaksid nemad Tõnissoni valitsust, ei ole õige.

See teadaanne on muidugi otsast lõpuni vale. Tarvitseb ainult läbi iugeda väljavõtet „R. Sõnast“, mis käesolevas äleskutses ära toodud ja milles sotsiaalfaschistid uhkustavad, et just nemad on Tõnissoni valitsuse samme juhtinud! Tar-

vitseb lugeda „R. Sõna“ kirjutust 12. augustist s. a., milles sotsiaalfaschistid teatavad, et nad Tõnissoni valitsuse samme toetavad sellepärast, et need (sammud) sünnivad „kindlast tahtest kaitsta demokraatlikku korda ja riigi ning kodanlikkude julgeolekut demokraatiavastaste olluste vägivalla vastu“. Sellepärast ei tahtvat sotsiaalfaschistid ühestki Tõnissoni valitsuse sammude „üksikasjadest teha erilist tülüküsimust, vaid peame leppima ajutise vabaduste kitsendamisega selles kindlas teadmises, et nüüdsel raskel ajal demokraatia on hädaohus ning peab kaitsma ennast erakorraliste abinõudega“. Jne.

Ei lähe sotsiaalfaschistidel korda varjata oma toetust faschismi ettevalmistavale Tõnissoni valitsusele ning oma aktiivset osavõtmist faschiseerimisest! Kuid milleks nad seda praegu vähemalt *katsuvad* teha?

Seda katsuvad nad teha sellepärast, et need töölised, kes seni veel sotsialistliku partei ja reformistlikkude ametiühingute järele läksid, ei tunnista enam sotsiaalfaschistlikkude juhtide poliitikat Tõnissoni valitsuse suhtes õigeks.

Kohtadelt tulevad teated räägivad suurest rahulolematuse kasvust reformistlikkude tööliste ridades. Töölistel on selge, et Tõnissoni valitsus teostab oma faschistlikku poliitikat täielikus kooskõlas sotsiaalfaschistlikkude juhtidega. Töölised räägivad, et kui sotsiaalfaschistlikud juhid vabatahtlikult ise ära müüsid oma enese organisatsioonid, siis on nad samuti alati valmis, nagu saksa sotsiaalfaschistidki, ära müüma faschistidele kogu töölisteklassi. Töölised ei usu enam, et sotsiaalfaschistlikud juhid tahaksid faschismi vastu võidelda. Sellepärast kasvab reformistlikes töölistes määratu tung töörahva ühise väerinna järele pahempoolsete töölistega. Pind sotsiaalfaschistlikkude juhtide jalgade all lööb kõikuma.

Oma pankrotti katsuvadki sotsiaalfaschistlikud juhid nüüd „pahempoolsete“ manöövritega takistada. Sellepärast teebki „R. Sõna“ viimastel päevadel käreid sõnakõlke „faschistide purukstampimisest“, faschistide väljakihutamisest riigiasutustest ja kaitseliidust. Ainult selle küsimuse peale jätvad nad töölisele vastuse võlgu, miks nad siis faschistidid puruks ei tampinud, kui nende „löögiorganisatsioonid“ alles sulgumata olid, või miks nad siis faschistidid riigiasutustest ja kaitseliidust välja ei kihutanud, kui nad alles Pätsi valitsuses istusid! Sel samal põhjusel kuulutas töölisühingute keskliidu juhatus ennast tekstiiltöölise streigi poole-

hoidjaks. Sellepärast esitatigi tööliste-va-nemate konverentsil demagoogiline prog-ramm „tööstuse ja pankade riigistamisest“ ja „plaanimajandusest“.

Nende jõhkrate „pahempoolsete“ ma-nöövritega tahetakse tööliste põgenemist parteist ja ametiühisustest ära hoida, sam-al ajal aga igasugust tegelikku võitlust fashismi ja nälja vastu nurja ajada, samal

ajal aga kutsutakse Tõnissoni valitsust kommunistliku liikumise rüüstamisele.

Kuid need manöövrid peavad saama paljastatud!

Revolutsioonilised töölisel, andke igal pool vastulöökkotsiaalfaschistlikkude juh-tide manöövritele. Looge igal pool ühine väerind reformistlikkude töölistega võitlu-seks Tõnissoni valitsuse ja fashismi vastu.

Joh. Resen.

EKP ülesannetest töös töötava talurahva hulgas (Järg)

Käesolev silmapilk nõuab eriti, et kommu-nistlik partei oma tööd maatööraha hulka-des kõvendaks, klassivõitlust maal arendaks ja töötavad talurahvahulgad kodanluse mõju ja juhtimise alt vabastaks ja oma liitlasteks muudaks. Kõigist eelpooltoodust on selge, et Eestis on klassivõitluse arendamiseks maal laialdane sotsiaalne-klassiline baas põllutööliste ja kehvataluraha kihtide näol. Kapitalismi ebaühtlase arenemise tagajär-jel ei ole see baas aga igal pool kaugeltki ühesugune. Kõrgete kapitalistlikkude valmis-tuslikkude vahekordadega raioonide kõrval, kus ühest küljest palgatööliste erikaal, teisest küljest poolproletaarlaste ja väkemaap-idajate ehk kehvataluraha erikaal kõrge on, leidub ka rida valdasid, mis kesktalu-rahva kõrge erikaalu poolest silma paista-vad.

Kõiki neid asjaolusid arvestades peab meie partei aktiiv tööstusproletariaadi juh-timist ja mõju partei töö elustamisega nende maatööraha hulkade keskel tõstma, oma töö raskusepunkti praegusel silmapilgul maal põllutööliste ja kehvataluraha põhi-raioonidesse viima ja samal ajal ka süste-maatilist võitlust algama kogu maatööraha põhi-hulkade vabastamiseks kodanluse mõju ja juhtimise alt. Võitlus taluraha pärast on võitlus proletariaadi liitlase pärast pro-letaarses revolutsioonis. Maatöörahas — põllutöölised, metsatöölised, käsitöölised, maalapiga põllutöölised ehk poolproletaar-lased, väkemaapidajad ja kehvad kalurid moodustavad määratusuure enamiku maa-elanikkude üldarvust. Tööstusproletariaat värbib just nende maatööraha-kihtide hul-gast oma kõige kindlaimad liitlasi. Valmis-tudes võitlusele võimu pärast ja minnes otsustavasse lahingusse, peab proletariaat omale küla kehvikutega kindla võitlussi-de me kindlustama ja kesktalurahva erapoo-letuks tegema.

Maatöölise koondamine ja iseseisvalt organiseerimine, elav propaganda ja agi-

tatsioon selle kihi ridades ja selle kihi võit-mine nõukogudevõimu ja proletariaadi dik-tatuuri poole — on meie partei põhiüles-anne praegusel silmapilgul töös maatöö-rahva hulkades. EKP on korduvalt oma otsus-tes ja ajakirjades kinnitanud, et proletaria-adi võit Eestis ei ole võimalik ilma kehv-taluraha hulkade toetuseta ning kesktalu-rahva heatahtluse vastu, s. o. ilma kesktal-uraha erapooletusega. Rahvusdemokraa-did Jakob Palvadrega eesotsas ja igatsorti oportunistid sm. H. Saksaga eesotsas sele-tavad ja kinnitavad, et kesktalurahvas on oma sotsiaalse-klassilise seisukoha poo-lest erapooletu taluraha kiht¹⁾. Sellega tahavad nad revolutsiooniliku proletariaadi kommunistlikku parteid petta, teda eksiteeie viia, kujutada asja nii, nagu ei seisaks EKP ees kesktalurahva erapooletuks tege-mise ülesanne. Neid oportunistikke sea-deid tuleb lõpuni paljastada, sest ilma nende ära võitmata on meie edukas töö maatöö-rahva hulkades võimata.

Kuid selleks, et maatööraha hulkades edukalt töötada, on kõigepealt tarvis, et meie partei aktiiv, kes kohapeal seda tööd teeb, tunneks ka nende taluraha kihtide seisukorda, elamisetingimusi, kelle hulgas tal töötada tuleb. Töötava taluraha seisukord oleneb aga suurel määral põllumajanduse seisukorrast. Järelikult on töötava taluraha seisukorra tundmaõppimiseks tarvis põllumajanduse seisukorda tunda. Eesti põllumajandus on aga viimase aastakümne kestel terve rea muudatusi läbi elanud. Need muudatused avaldusid nii eesti töu-sikkodanluse maapoliitika (maareformi), kui ka põllumajandusliku poliitika („daniseeri-mise“) teostamise käigus ja tagajärgedes. Mitte väike pole ka kodanluse maksupo-liitika tähtsus meie töös maatööraha hul-kades. Samuti suur tähtsus on ka pan-gapoliitika tundmaõppimisel, sest praegune

¹⁾ Vaata: J. Reesen. „Revolutsiooni kandvate jõu-de hindamisest Eestis.“

ajajärk kapitalismi arenemises on finanskapitali ajajärk ja ka pisikene „isesesev“ Eesti on tõmmatud finantskapitali mõjupiirkonda ning imperialistliku kapitalismi arenemise-seadused on maksvad ka Eesti kohta. Finantskapital on tunginud ka eesti põllumajandusse, loonud siin uusi kurnamise ja sõltuvuse vahakordi ja kes neist aru ei saa, see ei näe ka praeguses olukorras talurahva töötavate kihtide mitmekesiseid sõltuvuse ja kurnamise vahakordi ning huviseid.

Kuid leidub inimesi, kes finantskapitali mõju ja tungimist eesti põllumajandusse ei näe ega seda ka tunnista ei taha. Need inimesed, oportunist H. Saksaga eesotsas, „retsenseerides“ nende ridade kirjutaja poolt kirjutatud raamatukest „Talurahva klassiline kihinemine ja rahvusdemokratism“, toovad sellest raamatukesest väljavõtte:

„Muidugi ei ole maakodanlus Eestis praegusel ajal juhtiv kodanluse fraktsioon, kuid härrasriigi ajalugu kinnitab, et maakodanlus on valitsenud teiste kodanliste fraktsioonidega ühes ehk teises kokkuleppes olles“, saates seda järgmise kommentaariga, mis nende seisukohta finantskapitali ajajärgu mõistmise suhtes iseloomustab:

„Niiviisi kirjutab autor lhk. 98. Kuid absoluutne vale ja mõttetud on see, et maakodanlus ei valise niisugusel kulaklik-väikekodanlises maal, nagu seda on Eesti.

Siin moonutatakse täitsa ära kodanlise diktatuuri mehhanismi mõiste. Sest „valitsemine“ ei seisa mitte ainult selles, kes valitsuses istub, vaid see on palju keerulisem. Kulaklus teostab oma diktatuuri praeguse aja Eestis alaliselt tuhandete töstehoovade kaudu. Äraolenemata sellest, kes istub tema valitsuses, on kulaklus kodanlise Eesti peamine tugi.“ (Sõrendus minu poolt — J. R.)

See kommentaar ei jäta mingisugust kahtlust, sest „retsensiooni“ autorite arvates on praeguse aja Eestis kodanluse diktatuuri mehhanism niisugune, et seal „kulaklus teostab alaliselt oma diktatuuri tuhandete töstehoovade kaudu“, et Eestis ei ole mitte kodanluse, vaid maakodanluse — kulakluse — diktatuur. On täitsa selge, et „retsensiooni“ autorid ei tunnista finantskapitalismi ajajärgu iseäraldusi Eestimaa kohta maksvaks, vaid rehkendavad sellega, et kulaklus on Eestis kõige rohkearvulisem kodanluse fraktsioon ja järelikult, olles kõige rohkearvulisem, teostab ta seega ka

loomulikult oma diktatuuri tuhandete töstehoovade kaudu. Nad ei saa aru kodanluse diktatuuri mehhanismist monopoolse kapitalismi ehk imperialismi ajajärgul.

Marx ja Engels, kes uurisid kapitalismi arenemise seadusi, ei näinud tööstusliku kapitalismi ajajärgul veel üksikasjalikult selle uue ajajärgu nähtusi. Kuid nende geniaalsetes töödes leiduvad siiski selle uue ajajärgu peajooned. Toome näiteks väljavõtte hiljuti avaldatud Engelsi kirjast, mis kirjutatud 1895. a. „Kapitali“ III köite peatüki kohta „Krediidi osa kapitalistlikus valmistuses“:

„Kuid peale 1865. a., mil raamat kirjutatud, tuli muudatus, mis annab börsesele tuntavalt kasvanud ja ikka kasvava osa ja mille edaspidises arenemises on tendents, koondada börseseeste (Börsianer) kätte kogu valmistuse — nii tööstusliku kui ka põllumajandusliku, ja kogu ringkäigu — nii sidevahendid kui ka vahetuse funktsiooni: niiviisi saab börsi kapitalistliku valmistuse kõige silmapaistvamaks esindajaks.“¹⁾

„Retsensiooni“ autorid ei tunnista nähtavasti õigeks Engelsi üldiselt tuntud kirjatööd „Perekonna, eraomanduse ja riigi tekkimine“ ja Lenini kuulsat kirjatööd „Riik ja revolutsioon“, kus kodanluse diktatuuri mehhanismist põhjalik ülevaade antakse. Neis kirjatöödes näitavad Engels ja Lenin, et kodanlus valitseb börsi kaudu. Praeguse ajajärgu kapitalismi edenemine, mis kapitali koondumise ja tsentraliseerimise juures viis võimsate monopoolsete ühenduste — kartellide, sündikaatide, trustide tekkimisele, kus uues vormis tekkisid hiiglasuured kombineeritud ettevõtted, mis pankade kaudu ühte sõlme on seotud, kus tööstuskapital pangakapitaliga ühte on kasvanud, kus kapitalistlike organisatsioonide üldisesse süsteemi tõmmati suurmaapidamine, muutis tööstuskapitali ajajärgu finantskapitali ajajärguks. Sellel ajajärgul ei valitse mitte kodanlus „voobstshe“, vaid finantskapitalistide oligarhia, rahanduskapitalistide kildkond. Kuivõrd suurmaapidamine saab tõmmatud kapitalistlike organisatsioonide üldisesse süsteemi, muutuvad ka mõisnikud ja teised suurmaaomanikud monopolistliku kapitalismi organisatsioonide kaudu finantskapitali esindajateks, see aga ei tähenda, et see samal ajal ja samal määral ka kulaklusega sünnib, kuigi ka kulakluse ladvakihid varem või hiljem sama teed mööda peavad minema. Järelikult ei või praegu-

¹⁾ Vaata „Bolshevik“, nr. 23—24, 1932. a.

sel ajajärgul juttugi olla kulakluse diktatuurist, mida ta alaliselt tuhandete tõstehoovade kaudu teostab, nagu seda jutlustavad parempoolsed oportunistid sm. H. Saksaga eesotsas. Seesugustel oportunistlikudel sõnakõlksutustel ei ole midagi ühist marksismi-leninismiga. Nende sõnakõlksude autorid ei tunne või ei tunnista niisuguseid Lenini suurteoseid nagu seda on „Imperialism kui kapitalismi kõrgem arenemisjärk“ ja „Uuemaid andmeid kapitalismi arenemisest Põhja-Ameerika Ühendriikides“. Selles kirjatöös kirjutab Lenin:

„Kelle käes, on pangad, see hoiab oma käes ühe kolmandiku kogu Ameerika taludest ning valitseb otsekohelelt kogu talurahva hulkade üle.“¹⁾

Kuid pangad pole praegusel ajal mitte maakodanluse ehk kulakluse käes, vaid finanskapitali tuusade käes, kes oma majanduslikku ülevõimu ka poliitilises elus igapäev teostavad. Mitte maa — kulaklus — ei vii linna oma järel, vaid linn, linnakodanlus (mille juhtivaks, kõikvõimsaks fraktsiooniks on kujunenud finanskapitali oligarhia), viib maad, talurahva majandust, põllumajandust oma järel.

Sm. Stalin kirjutab selle kohta leninismi põhialustest välja minnes järgmist:

„Talurahva majanduse kapitalistlik arenemistee tähendab arenemist talurahva sügava differentseerumise kaudu, suurte maaaladega ühel pool ja hulgalise vaesenemisega teisel pool. Niisugune arenemistee on kapitalistlikudel maalidel paratamatu, sest küla talurahva majandus on linnast, tööstusest, kontsentreeritud krediitidest linnas, valitsuse iseloomust sõltuv, kuid linnas valitseb kodanlus, kapitalistlik tööstus, kapitalistlik krediidisüsteem, kapitalistlik riigivõim.“²⁾

On selge, et niisugune seade, et „kulaklus teostab oma diktatuuri praegusaja Eestis alaliselt tuhandete tõstehoovade kaudu“, kinnitab, et Eestis on alaliselt püsinud ja püsib ka tänapäev kulakluse diktatuur, et kulaklus on Eestis, juhtiv kodanluse fraktsioon. Seesugustel seadetele ei ole midagi ühist marksismi-leninismiga. Need seaded on kahjulikud, oportunistlikud, antileninistlikud targutused, ja selleks, et edukat võitlust pidada kodanlusega töötava talurahva pärast, on tarvis

need seaded paljastada ja nende kahjulik mõju kahjutaks teha. Kuid kõige parem seesuguste kahjulikkude seadete paljastus on konkreetne eesti põllumajanduse analüüs viimase aastakümne kestel.

2. Finanskapitali tungimine eesti põllumajandusse

Eesti põllumajandus on pärast ilmasõda ja Oktoobrirevolutsiooni kaks arenemisjärku läbi elanud: esiteks, maareformi teostamise järgu ja teiseks n.n. „daniseerimise“ ehk maaorientatsiooni järgu. Need arenemisjärgud moodustavad koos eesti põllumajanduse ümberkorraldamise ajajärku, kus mõisnikkude feodaalsete jäänustega suurmaapidamine likvideeriti, kus mõisnikkude suurmaapidamised ära tükeldati, kus suurem osa mõisnikkudelt võõrandatud maast, inventarist, hoonetest jne külaelanikkude jõukamate ja kulaklikkude kihtide kätte läks. Arvuliselt loodi küll väikemajapidamisi rohkem kui keskmikkude ja kulakute majapidamisi kokku, kuid viimased said maareformi teostamisest siiski rohkem kasu kui väikemajapidajad. Sellepärast kinnitame meie, kommunistid, et maareform teostati linnakodanluse ja külaelanikkude jõukamate kihtide huvides. Maareform on oma vormilt väikekodanline, kuid sisult kulaklik.

Maareformi teostamine sündis kodanlise riigi aktiivsel rahalisel toetusel. Kodanlus finanseeris riigi- kui ka erapankade kaudu uusi maasaajaid, peamiselt riiklikkude laenude näol küll inventari ostmiseks ja ehituste püstitamiseks, maaparandusetööde tegemiseks, väetisainete ostmiseks, ikaldusehädade „pehendamiseks“ jne jne. Tagajärg oli see, et aasta-aastalt, ühendusete uute asundustalude arvu kasvamisega, kasvas ka neile antud riiklikkude laenude summa, asundustalude üldine võlakoores harrasriigile, kui ka eraisikutele ja erapankadele. Uuemate andmete põhjal oli 1-seks maiks 1932. a. maareformi alusel loodud kokku 80.476 kohta, millest pärisomanduseks müümise aktid on korraldatud 37.194 talu jaoks, kuna ülejäänud kohad peavad korraldamisele tulema 4 aasta kestel.¹⁾

See uute asunduskohtade loomise ajajärk, kus kõrge kultuuriga suurpõllumajanduslikud ettevõtted tükeldati, kus suurpõlluharimine maad andis väikepõllupidamisele, kus loodi ka hulk uusi kulaklikke kapitalistlikke majapidamisi Eestis — on

¹⁾ Lenin, K.-k. IX köide, lhk. 270, I väljaande järele.

²⁾ Stalin, „Leninismi küsimused“.

¹⁾ Vaata „Kaja“ 16. veebruarist 1933. a.

põrdepunktiks eesti põllumajanduslikus arenemises viimase aastakümne kestel. Riikliku kapitali tungimine — riiklikkude toetuslaenude näol — asundusmajapidamistesse võtab sel ajajärgul erilist hoogu. 1930. a. tõuseb asunikude ja riigimaade rentnikkude võlakoores kuni 28,4 mln. kroonini, millest on riiklikke pikaajalisi laene 22,3 miljoni krooni, lühiajalisi laene erapankadele aga 6,1 miljoni krooni. Nende laenude pealt maksavad asunikud ja riigimaade rentnikud iga aasta riigile ja erapankadele protsente ja kustutusraha 3,6 miljoni krooni, mis 12,6 protsenti asunikkude ja riigimaade rentnikkude võlakoores välja teeb.

Nii siis maareformi teostamine sündis kodanlise riigi rahalisel toetusel kodanluse jõukate kihtide huvides. Kuid riiklikud toetuselaenu ei ole muud midagi kui üks vorm, kuidas finanskapital valmistusse tungib. Järelikult, riikliste toetuslaenude andmise näol asundustaludele leidis maad finanskapitali tungimine eesti põllumajandusse. Sellel asjaolul on eriti suur tähtsus mitte ainult sellepärast, et sel teel riiklik kapital asundusmajapidamised oma mõju alla võtab, vaid ka sellepärast, et ta nende majapidamiste põhihulga nende laenude kaudu ka niisuguste kütetega seob, mis iseenest ei järgne sugugi võlakohustustest härrasriigi vastu, vaid mis finanskapitali organisatsioonide vahetõttude üldisest süsteemist tingitud on, nagu, tasumaksimine parunitel, maade pärisomanduseks müümine jne. Kõigi nende kohustuste tagajärjel on asundustalude ja riigimaade rentnikkude võlakoores palju suurem, kui nende rahalised laenu riigi- ja erapankadelt. Põllumajanduse võlakoores uurimise ankeedi kokkuvõtteid kinnitavad, et asundustalude võlakoores moodustas 1930. a. nende 1928/29. a. varanduse väärtusest 25,4%. Ühenduses maahinna, maarendi ja põllumajanduse saaduste hindade langemisega on talude varandusväärtus tuntuvalt langenud ja põllumajanduse võlakoores suhteliselt seega tõusnud, kodanluse enese arvates ligemale kaks korda.

Ent need võlaraskused ei ole omased mitte ainult asunduste ja riigirendi taludele, vaid ka ostutaludele. Tõsi, viimased said ilmasõja ajal, mil rahakurs langes, põllumajanduse saaduste hinnad aga tõusid ning seega rahasaamise võimalused suurenesid, võrdlemisi kerge vaevaga tasuda oma võlgu mõisnikkude maapangale ja teistele võlausaldajatele. Nüüd, Eesti

härrasriigi ajal, eriti n. n. „daniseerimise“ ajajärgul, kasvas ostutalude võlakoores uuesti. Piimameiereide ehitamine, maaparandustööd, jõutoidu ja kunstväetisainete muretsemine — „daniseerimise“ teostamine üldse, nõudis uusi suuri kapitalide mahutusi põllumajandusse, milleks talurahva oma kapitalidest ei jatkanud. Tuli laene teha nü riigilt, kui ka era- ja ühispankadelt. 1930. a. oli ostutalude võlakoores 29,9 mln. krooni, sellest riiklikke laene — 9,6 mln. krooni, laene erapankadelt — 20,3 mln. krooni. Ent suurem osa ostutalude laenudest, 22,3 mln. krooni ehk 74%, olid lühiajalised laenu, mille tasumise tähtajad põllumajandusliku kriisi süvenemisega ühte langesid, mis talumajapidamiste tululikkuse langemise juures isegi suurele osale võlastunud ostutaludele (mille hulgas kaunis palju ka jõukaid ja kulakute majapidamist leidis) ülejõu käivaks osutusid. Selle laenusumma pealt maksid ostutalude pidajad iga aasta protsente ja kustutusraha 9,3 mln. krooni, mis 31% ostutalude üldisest võlakoores välja teeb. Põllumajandusliku võlakoores uurimise ankeedi kokkuvõtteid kinnitavad, et ostutalude võlakoores moodustas 1930. a. nende 1928—29. a. varanduse väärtusest 18,7%. Viimaste aastate kestel on ka ostutalude võlakoores kahekordseks kasvanud.

Kui võtta aluseks talumajapidamiste kapitali väärtused 1929. a. hindamise ja seisukorra järgi ning praegused võlasummad 1932. a. toimepandud põllumajanduse võlakoores uurimise ankeedi andmete põhjal, saame tabeli, mis iseloomustab talude võlakoores suurusrühmade järele, vastavalt nende varanduse väärtusele: (Vaata tabel lhk. 10.)

Neist andmetest selgub kõigepealt, et võlastunud väikemajapidamistes, s. o. kehvtalurahva majapidamistes on võlakoores varanduse väärtusest palju suurem kui teistes talurahva majapidamiste rühmades, ning loomulikult tundub see seal ka kõige rängemana. Temale järgneb kesk-talurahva rühm, kus jällegi kehvemate keskmikkude kihi võlakoores osutub kõrgemaks (18,9%), kui jõukama keskmiku võlakoores (18,6%). Jõuka talurahva ja kulakute majapidamiste võlakoores on nende varanduste väärtusega võrreldes tuntuvalt madalam, kui kehvtalurahva ja kesktalurahva võlakoores (16—17%). Ühenduses talude võlakoores avaldamisega märgib kodanline statistika ära, et talude võlaprotsent võrdub ligikaudu ta-

Talude võlg varanduste väärtusest protsentides

Talude rühmad pidada oleva põllumajandusliku maa järgi	Keskmiselt talu kohta:		Võla protsent varandusest
	Varanduse väärtus kroonides 1929. a. hinnangu alusel	Võla summa kroonides 1932. a. ankeedi andmetel.	
Kuni 10 ha	3.100	770	24,8
10—20 ha	6.600	1.250	18,9
20—30 „	9.400	1.750	18,6
30—50 „	12.700	2.070	16,3
Üle 50 „	20.100	3.470	17,3
Keskmiselt	7.600	1.570	20,7

lude aasta-tulule, milline põllumajandusliku raamatupidamise statistika andmetel oli talude kapitalist 1925—1929. a. keskmiselt 18%, 1927—28. a. — 20%. Samade kodanliste majandusteadlaste poolt peetakse võlakoormat normaalseks, kui teda võimalik on tasuda aastatuludega, ilma et põhi-varasid tuleks seks tarvitada. Võrreldes talude aasta-tulu talude varanduse kohta tuleva võlaprotsendiga, selgub, et juba 1928—29. a. oli kehvalurahva ja keskta-lurahva võlakoorem normaalsest võlakoormast kõrgem. Kodanluse majandustead-lased kirjutavad eesti põllumajanduse võ-lakoorma selgitamise puhul järgmist:

„Toodud vahekorrad on võetud aja kohta, kus talude varanduste väärtus ja talud olid umbes 1928—29. a. tasemel. Sellest ajast, nagu teada, on olukord põhjalikult muutunud. Hindade languse tagajärjel on talude rahalised tulud langenud ligemale poole võrra. Talude müügiainete hindade indeks 1927—29. a. keskmisega võrreldes näitas langust käesoleva (1932) aasta veerandil 50%, teisel — 56% ja kolmandal veerandil — 59%. Languse tendents on kestnud kogu aeg edasi. Talude eest makseti renti ühe ha kohta arvates: 1928. a. — 29,19 kr, 1931. a. — 19,80 kr. ja 1932. a. — 14,10 kr. 1928. a. võrreldes langesid maa rendihinnad käesoleva aasta kevadeks, millise aja kohta käivad viimased andmed — 46%, s. o. samale tase-mele, nagu on langenud talude tulud.

Talude rahaliste tulude langusega ligemale poole peale, on võlakoormis sellega kasvanud nagu kahekordseks.

Iga tuluühiku kohta tuleb nüüd võla-koormist poole rohkem, kui varemali aastail. Sellise olukorra juures on nagu iseendast mõistetav, et võlgade õienda-misel tekkisid suured raskused mitte üksnes neil taludel, kes olid üle võlas-tunud või selle piiril, vaid ka täitsa normaal võlavahekorra seisukorras oli-jail.“¹⁾

„Päevalehes“ 26. oktoobril 1932. a. avaldatud andmete põhjal kasvas laenu-protsente võlgnevate talude arv 1927. a. alates järgmiselt: 1927. a. jätsid laenu protsendid maksmata ainult 2 isikut, 1928. a. juunis — 10 isikut, 1928. a. dets. — 39 isikut, 1929. a. juunis — 142, 1929. a. dets. — 367, 1930. a. juunis 967, 1930. a. dets. — 4424, 1931. a. juunis — 10.756 ja 1931 a. dets. — 17.124 isikut, nendest 13.250 talu. 1932. a. oktoobris seletab lo-rikogus kroonikukutaja potipõllumees Tonkmann, et „võlas on 80—85% talude väärtusest“.

Need andmed ei kõnele aga meile veel midagi, kui meie ei tea eesti talude võla-koorma kandevõimet, või maksuvõimet, kui meie ei tea ligikaudset piirjoont, millest üle tõustes võlakoorem talude majapidamise harilikult kokkuvarisemisele yib, talud haamri alla lähevad ja oksjonj teel nende varandus võlgade sissenõudmiseks ja tasu-miseks ära müüakse. Selle küsimuse kohta võimesaada vastuse esiteks eesti põllumajan-

¹⁾ J. Kurkus. „Talundite võlakoormis ja maksu-võime“. „Põllumajanduseturj“. Põllumajandusliku tootmise ja konjunktuuri teated. Põllumajandus-liku konjunktuuri büroo väljaanne. Nr. 46 — 15, nov. 1932. a.

duse võlakoorma uurimise ankeedi kokkuvõtetest talude võlakoorma raskuse kohta ja teiseks nende ridade kirjutaja poolt Eesti Maapanga laenude, nende võlgnevate maksude, viivitusrahade ja muude kulude sissenõudmiseks määratud oksjonite kuulutuste läbitöötamisel saadud kokkuvõtetest. Võttes aluseks talude praegust aastatulu ja võlasumma vahetorda, jaotab eesti statistika talud nende võlakoorma raskuse järele nelja ossa: 1) väikse võla-

koormaga — need, kelle võlasumma on pool aastatulist; 2) keskmise võlakoor-
maga, kelle võlg võrdub ligikaudu aastatulu; 3) suure võlakoor-
maga — kelle võlg ületab ligemale kahekordselt aastatulu ja 4) väga suure võlakoor-
maga — kelle võlg ületab enam kui kahekordselt nende aastatulu. Välja minnes sellest liigitusest toob eesti statistika järgmise talude jaotuse võlakoorma järgi:

Talude jaotus võlakoorma järgi

	Kuni 10 ha	10—20 ha	20—30 ha	30—50 ha	Üle 50 ha	Kokku
Talude arv.						
Väikese võlakoor- maga	2.211	3.431	2.107	2.251	967	10.967
Keskmise võlakoor- maga	1.810	2.597	2.759	2.409	1.342	10.917
Suure võlakoor- maga	2.395	3.664	2.330	1.702	634	10.726
Väga suure võlakoor- maga	2.769	2.248	2.126	1.201	738	9.118
J a o t u s %						
Väikese võlakoor- maga	24,1	28,6	22,6	29,8	26,3	26,3
Keskmise võlakoor- maga	19,7	21,7	29,6	31,8	36,5	26,2
Suure võlakoor- maga	26,1	30,6	25,0	22,5	17,2	25,7
Väga suure võlakoor- maga	30,1	19,1	22,8	15,9	20,0	21,8
Kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Selle tabeli kohta teeb eesti tõusikkondanuse majandusteadlane J. Kurkus järgmised järeldused:

„Eelkirjeldatud jaotuse kohaselt võlastunud taludest on: väikse võlakoor-
maga 26%, keskmise — 26%, suure — 26% ja
väga suure võlakoor-
maga 22%. Viimast kaks jaotust annavad kokku 48% ja näitavad, et kogu võlastunud taludest on pooled sellised, kelle võlakoor-
rem praeguste tulude juures tuleb arvata suureks, ühtlasi nende normaal-
maksuvõimet ületavaks. Maksuvõime seisukohalt on see hinnang tagasihoidlik, sest talude maksuvõime langust tuleb pidada suuremaks kui seda näitab otsekohene tulude langus.“¹⁾

Mida kõnelevad meile need andmed? Need andmed kõnelevad meile kõigepealt seda, et kõige enam on koormatud suure ja väga suure võlakoor-
maga kehvtalurahva majapidamised, 56% selle talurahvarühma majapidamiste üldarvust, ning kesktalurahva majapidamised 48—50% selle talurahvarühma majapidamiste üldarvust. Tuntavalt vähemal määral on suure ja väga suure võlakoor-
maga koormatud jõuka ja kulaklise talurahva majapidamised — 37—38%

selle talurahvarühma majapidamiste üldarvust. Teiste talurahva majapidamiste rühmadega võrreldes erineb jõuka ja kulaklise talurahva võlakoor-
em keskmise (32—37%) ja väikse (26—30%) võlakoor-
ma poolest, mis selle talurahvarühma majapidamiste üldarvust 58—67% välja teeb, kuna samal ajal kesktalurahva majapidamiste keskmise (22—30%) ja väikse (23—29%) võlakoor-
maga majapidamised moodustavad 45—59% selle talurahva majapidamiste üldarvust, on aga kehvtalurahva majapidamistes keskmise võlakoor-
maga majapidamisi ainult — 20% ja väikse võlakoor-
maga majapida-
misi 24% selle rühma talumajapidamiste üldarvust. Seega on kõige raskema võlakoor-
ma all kehvtalurahva ning kesktalurahva majapida-
mised, kuna jõuka ning kulaklise talu-
rahvamajapidamiste võlakoor-
em tunduvalt kergem on.

J. Kurkus kirjutab samas artiklis, et, „meie arvutuse kohaselt taludest 48% on suure võlakoor-
misega ja need praeguste tulude juures pole normaal-
maksu-
võimelised. See ei tähenda, et need talud oma massis (välja arvatud muidugi erandid) oleksid nüüd absoluutselt maksu-
võimetud, sest talude põhivarade väärtus ületab ikkagi mitmekordselt nende kohustusi. Põhivarade vähendamise või realiseerimisega saab õiendada ka nüüd

¹⁾ J. Kurkus. „Talundite võlakoor-
em ja maksu-
võime.“ „Põllumajandus-
etur“ nr. 46 — 15. nov.
1932. a., lhk. 522.

koostusi, kuid selline olukord mõjub hävitavalt tootmisele ja seepärast pole "normaalne" (lhk. 522).

Kui J. Kurkuse arvates 48% taludest praeguste tulude juures pole normaalmaksuvõimelised, siis tähendab see seda, et 56% kehvatalurahva majapidamistest, 48—50% kesktalurahva majapidamistest ja 37—38% kulakute majapidamistest pole suutelised oma võlgu harilikkudest sissetulekutest tasuma, vaid on sunnitud, kui nad oma võlgu tasuda tahavad, vastu võtma nõnda-nimetatud „põhivarade vähendamise või realiseerimise“ (oksjoni jne teel). Eesti töusikkodanlus on püüdnud senini talurahva rahutuste ja vastuhakkamise kartusel oksjonite lainet ohjastada, küll n.n. raudvara seaduse maksmapanemise ja moratooriumide andmisega võimalust taludele, küll laenude tasumise tähtaegade pikendamise ja laenuprotsentide alandamise teel, küll lühiajaliste laenude pikaajalisteks muutmise teel, küll laenude tasumiste lubamise teel naturas (rukkiitshekkidega) jne.

Kuid kodanlus ei ole suuteline neid laenusid maha kustutama, sest see tähendaks siis selle oksa maharaiumist, mille peal ta ise istub. Oletame, et kodanlus võiks, minna riiklikkude laenude tühistami-

sele. Mida see tähendaks? See tähendaks riiklikkude kapitalide ja operatsioonifondide kohutavat vähenemist, rahapuuduse üldist kasvamist, raskusi tasumiskomisjonidele — finanskapitali usalduse ja aluse õonestamist. Erapankade laenude tühistamise peale ei või kodanlus üldse mõelda, see oleks hoopis kogu panganduse ja finanskapitalile üldse, see oleks suur eneseohver finanskapitali poolt, suur kink talurahvale, mitte ainult laenusumma ulatuses, vaid ka edaspidiste kurnamise võimaluste vähendamise arvel. Finanskapital seda teha ei või ega saa, sest ta ei ole mitte iseenese vaenlane. Vastupidi. Varem või hiljem annab kodanlus asjade käigu arenemisele vaba voli, välja minnes sellest tuntud seisukohast, et — las läheb, kuidas läheb.

Selle üldiselt suure võlakoorma juures on Eestis senini siiski võrdlemisi vähe talumajapidamiste oksjoneid olnud. 1933. a. algul „Kajas“ avaldatud Eesti Maapanga laenude, nende võlgnevate maksude, viivitusrahade ja muude kulude sissenõudmiseks määratud oksjonite kuulutuste põhjal võime oksjoni alla läinud talusid järgmistega andmetega iseloomustada:

Talude suurusrühmad maapindala järgi.	Oksjonile määratud talude arv	Neil maad ha	Võla summa kr.	Võlga keskm. 1 ha kohta	Kinnisvara hinnatud väärtus kr.	Keskmiselt kinnisvara 1 ha kohta	Võla % kinnisvarast
Kuni 10 ha	12	112	5.000	45	8.900	80	56
10—30 „	41	994	49.426	49	90.100	91	54
Üle 30 „	143	8.256	299.376	36	521.600	63	55
Kokku	196	9.362	353.802	37	619.600	74	57

Tabelist selgub, et oksjoni alla läinud talude keskmine võlakoorem moodustab 37 krooni ühe ha kohta, kuna oksjoni alla läinud talude maksuvõime on keskmiselt 57% hinnatud kinnisvara väärtusest. Kuid vaatlusealuseid oksjoni alla läinud talusid on selleks liig vähe, et nende andmete põhjal võiks otsustada talude maksuvõime üle nende võlgade ja hinnatud kinnisvara väärtuse vahetuse vahel ja teha üldistavaid järeldusi. Kuid orienteerumiseks selle küsimuse kohta annavad need andmed siiski enam-vähem selge vastuse, kui neid andmeid eelpool toodud tabeliga (talude võla ja varanduse väärtuse üle) kõrvu seada.

Eelpool toodud tabeli analüüsimisel selgus aga isegi kodanluse majandustead-

laste ja statistikute tunnistusel, et talude rahaliste tulude langusega ligemale poole peale on võlakoorem sellega kasvanud kahekordseks ja et iga taluühiku kohta tuleb nüüd võlakoormat poole rohkem, kui varem aastail, kus keskmine võlakoorem moodustas põllumajanduse võlakoorma uurimise ankeedandmete põhjal 20,7% varanduse väärtusest. Seega on kehvatalurahva keskmine võlakoorem — 49,6% nende varanduse väärtusest, kesktalurahva — 36,5% ja jõukatel ning kulakute majapidamistel — 33,6% nende varanduse väärtusest. Oksjoni alla läinud talumajapidamiste rühmades on võlaprotsent kinnisvara väärtusest vastavalt kehvivate majapidamistel — 56%, keskmikkudel — 54% ja kulakutel — 55%, seega tuntuvalt

kõrgem, mis seletatav on nähtavasti sellega, et need talud oma rahaliste asjade poolest Maapanga arvates lootusetus seisukorras olid, et neile neid soodustusi, mis teistele võlastunud taludele juba sel ajal anti, ei antud ja nende võlgade likvideerimine oksjoni teel lahendamisele võeti, mida muidu mõõdnud aastal, kui ka käesoleval aastal võrdlemisi vähe on tehtud.

Nii siis võime kõigi eelpool toodud andmete põhjal kinnitada, et ligikaudu pooled võlastunud talud on Eestis niisuguses seisukorras, ei kõigi seaduslike takistuste ära kaotamisel, mis praegu võlgade tasumise kohustusi on pikendanud ja seega võlgade tasumise on lihtsalt edasi lükanud, oksjoni alla läheksid. Eriti ähvardavalt seisab oksjonihaamer kehvtalurahva ja kesktalurahva pea kohal, kus üle poole võlastunud taludest suure ja väga suure võlakoorma all ägavad, mille tasumiseks neil palju kitsamad võimalused on, kui vastava võlakoormaga kulakute majapidamistel. Võlakoorma raskused ei avaldu aga mitte ainult mõne üksiku taluderühma juures, vaid on üldise iseloomuga nähtus maal. Sellel asjaolul on eriti suur poliitiline tähtsus. See talurahva võlakoorma kasvamine ei ole aga mitte juhusline nähtus. Ta ei sündinud ega sünni mitte isevoolu alusel „kulakluse diktatuuri mitmesuguste tõstehoovade kaudu“, kusjuures kulakud annavad laenusid kehvikutele, keskmikkudele ja iseendale. Seesugune kulakluse valitsuse mehhanism võib järgneda ainult niisuguste oportunistide nagu H. Saksa teooriast, kes eitavad finanskapitali, kui kapitalistliku valmistuse kõige silmapaistvama esindaja mõju ja tähtsust eesti rahvamajanduses. *Kõik ülaltoodud andmed kinnitavad aga, et finanskapital on tunginud ka eesti põllumajandusse ning pangad hoiavad oma käes üle poole Eesti taludest ning valitsevad kogu talurahva hulkade üle Eestis.* See on peamine järeldus finanskapitali tungimisest eesti põllumajandusse ja kes seda ei näe ega tunnista ei taha, see on kõige närusem väikekodanline, oportunistlik käperdaja, kes kapitalismi arenemise seadusest imperialismi ehk monopoolse kapitalismi ajajärgul aru saada ei suuda ja Eestis kulakluse diktatuurini välja jõuab.

Kuidas see siis sündis, et pangad hoiavad oma käes üle poole Eesti taludest ning valitsevad kogu talurahva hulkade üle Eestis?

Aga see sündis eesti põllumajanduse

ümberkorraldamise käigus, kus kodanluse tööstuse ülesehitamise katseajajärk loodetavaid tagajärgi ei annud ja kodanluse 1923. a. sügisel oma silmad küla poole pööras ja esimest korda õige tõsiselt Eestimaa „daniseerimisest“ kõnelema hakkas. Hiljem muutusid nende sõnad ka teoks, sest kui kõik kodanluse majandusteadlased, agronomid, pangamaaklerid ja riigimehed kogu oma suu ja suleosavuse olid uue majanduspoliitika, n. n. „umpi“, propageerimisel ära kasutanud ja rahameestele selgeks teinud, et põllumajandus on ainukene rahvamajanduse ala Eestis, mis kinnitab kapitalile teatud kasu¹⁾, siis pöördusid ka kaukamehed oma kaukaga küla poole ja algas n. n. aktiivne Eestimaa „daniseerimise“ teostamise ajajärk. See ei tulnud mitte maakodanluse, eesti hallparunite, kulakute poolt. Mul on veel väga selgesti meeles lorikogu koosolek, kus 1923. aasta vihmase suve tagajärjel valitsus esines riigikogu ees erakorralise teadaandega kannatanud maarahva toetamiseks. Sel koosolekul esinesid Päts, Laidoner ja teised tõusikute juhid. Laidoner kõneles siis nõudvalt sellest, et Eesti peab Daanimaad oma põllumajanduse arendamisel eeskujuks võtma, et Eesti peab niisama palju võid ja peekoni välja vedama kui veab seda Daanimaa. See oli pöördepunktiks, sest selleks ajaks oli kodanluse tööstuse ülesehituse katseajajärk põhja kõrvenud. „Silva“ ja teiste potipõllumeeste suurärde seisukord näis siis juba nende juhtidele lootusetuna. Kokkuvarisemine pidi tulema paratamata ja tuli 1924. a. kriisi pöörises.

Seitse aastat tagasi, kapitalismi stabiilsatsiooni algul, 1926. a. nõupidamisel hindas meie partei siis vastuvõetud resolutsioonis seisukorda järgmiselt:

„Kodanluspüüab seisukorda päästa põllumajanduse valmistamisejõudude edendamise teel, mis ka osalisi tagajärgi on annud. Kuid ka siin on ta äravõitmatute raskustega kokku pörganud, mis avaldub üldises kapitali puuduses ja ookeanitaguste maade ja NSV Liidu, kui suuragraarmaade võistluses välisurgudel, mis põllumajanduse saaduste hindade langemise esile on kutsunud.

Põllumajandus, mis maareformi läbiviimise ja osaliste ikalduste tagajärjel kiratsenud, näitab küll ajutist tõusu, eriti karjasaaduste forseeritud väljaveo mõjul, mis ühispiimameetereide ehitamisele üle maa hoogu andis ja selleks

1) „Eesti Majandus“, 1926. a., nr. 5—6, lhk. 230.

tehtud laenude tagatistena talurahva varandused erapankadele ära pantis. Ühisplimameiereid ei suuda nüüd saadud laenude kõrgeid protsente tasuda, kuna kesk- ja väiketaluude majapidamise tasuvus väga madal on, mille tagajärjel võlgadesse langenud talude haamri alla minek suureneb ja talude väljarentimine hoogu võtab.

Kõik need asjaolud kõnelevad talurahva raskest majanduslikust seisukorrast ja on ühes tööstuse kõrgete kaitsetollidega tunnistuseks sellest tööstuse ja pangakapitali ämbliku-poliitikast, mis talurahva laialised kihid verest tühjaks imeb, nende kohad haamri alla viib ja selgi sihil töötava talurahva proletariseerumisele tüürib.¹⁾

Tööstuse ja pangakapitali ämblikupoliitika on nüüd juba tegelikku vilja kannud: pangad hoiavad oma käes nüüd üle poole taludest Eestis ning valitsevad kogu talurahva hulkade üle. Talurahva laialised kihid on see tööstuse ja pangakapitali ämbliku-poliitika verest tühjaks imenud, nende kohad haamri alla viinud ja töötava talurahva proletariseerumise kiirendamisele määratu tõe annud. Kõik põllumajanduse kriisist „väljapääsu otsimise“ abinõud, mida kodanlus nüüd tarvitusele on võtnud ja võtab, ei paranda töötava talurahva olukorda, vaid vastuoksa, halvendavad seda veel enam ja süvendavad kriisi. See kõik aga kitsendab lõppude-lõpuks kodanluse diktatuuri kandepinda väikekodanlikes kihidesmaal, kes oma ekspropriaatoriga, kodanlusega, ikka enam sõjajalale asuvad, seega kodanluse juhtimise ja mõju alt ikka enam ära nihkuvad, mis muidugi ei eita seda, et need kihid teataval tingimustel ajutiselt suuremal või vähemal määral fashismi demagoogia õnge võivad minna. Et talurahvas kodanluse mõju ja juhtimise alt ära ei nihkuks proletariaadi mõju ja juhtimise alla, selleks ongi finanskapitali poolt kõik eelpool ülesloetud talumajapidamiste oksjonitel ja haamri alla minekust päästmise abinõud tarvitusele võetud. See on esiteks. Teiseks on finanskapitali maal oma fashistliku eelväesalga aktiivsele tööle rakendanud, kes alates karksimeeste lapuast peale kuni „vabadussõjalaste“ hitlerliku liikumiseni on õige suurt tähelepanu just talurahva küsimusele pööranud. Meil ei ole võimalik käesoleva artikli piirides selle küsimuse juures üksikasjalikumalt

peatuda. Tuletame vaid meelde, et ka siin samuti kui muudiski sotsiaal-poliitilistes küsimustes tarvitavad fashistid laialiselt sotsiaalset demagoogiat selleks, et töötava talurahva hulki, kes raskesse seisukorda on sattunud, demagoogiliste lubaduste ja lööklausete abil oma poole võita ning neid seega kodanluse mõju ja juhtimise all hoida.

Võiks näiteks nimetada niisuguseid fashistide „nõudmisi“ nagu, kontroll pankade üle, tasumaksmise lõpetamine parunitele, tööpuuduse likvideerimine jne. jne. Fashistide agraarprogrammil, agraarpoliitikal on aga küllalt niivõrd suur tähtsus võitluses talurahva pärast, et selle küsimuse juures eriti peatuda tuleb.

Nagu eelpool nägime, kasvas finanskapitali tungimise tagajärjel põllumajandusse talurahva võlakoorem. Ühenduses sellega muutus talurahvas finanskapitalist ikka enam ja enam ärarippuvaks, kasvas talurahva töötavate hulkade kurnamine, halvenes nende seisukord.

Tekib küsimus, kust, kellelt võttis või sai talurahvas laene, missugused pangad olid peamiselt talurahvale võlaausaldajateks, põllumajandusliku valmistuse krediteerijateks „daniseerimise“ ajajärgul? Sellele küsimusele annab vastuse põllupidajate juures korraldatud võlgade ankeedi läbitöötamisel saadud kokkuvõtted kui ka pankade andmed, mille põhjal kogu taludest võib arvata võlga 73.000 ehk 55% ja nende võla üldsummat 115 mln. krooni. Siia hulka ei ole arvatud põllumajanduslikkude tööstuste võlg, mis ka talupidaja kanda tuleb.

Talude võla üldsummast suurema osa, 61,0 mln. kr. ehk 53%, moodustab võlg maapangale, sellele järgneb võlg eraisikutele 17,3 mln. kr. ehk 15%, siis ühispankadele — 15 mln. kr. ehk 13%. Teised võlaliigid on kõik väiks ematahtsusega. Suuremad neist on võlad kaaspärijatele — 8,2 mln. kr., võlad muudele pankadele — 5,5 mln. kr., valla ja riigimaksud — 2,4 mln. kr.

Kui rühmitada võlad iseloomu kohaselt riiklikkudeks ja eravõlgadeks, siis on võla üldsummast (115,4 mln. kr.) 63,7 mln. krooni riiklikke võlgu, võlad kaaspärijatele ja eraisikutele moodustavad koos 25,5 mln. kr., võlad erapankadele 20,5 mln. kr. jne. Seega on riiklik võlg üle poole talude võla üldsummast. Kuid riiklikus võlasummas on 34,4 mln. kr. mitmesuguseid ostuvõlgu, mis tekkinud maareformi teostamise tagajärjel ja millel talumajanduse krediteerimisega harilikus mõttes midagi ühist ei ole. Seda ostuvõla osa rahalisest krediidist eraldades jääb riiklikku võlga 29,3 mln. kr., mis ongi taludele rahas antud riikliku kre-

¹⁾ „Kelle päralt peab olema maa Eestis?“ Eesti-maa Kommunistliku Partei vaade maaküsimuse peale. Eesti-maa Komm. Partei Keskkomitee väljaanne. „Külva“ — Leningrad, 1929, a, lhk. 7—8.

diidi summa. Ka eravõla suhtes ei saa öelda, et see kõik oleks saadud rahas, vaid siin on mitmed osad, millel põllumajanduse krediteerimise seisukohast on teine tähendus. Selles mõttes tuleks eravõlgade üldsummast eraldada pärandusevõlad ja maksmata riigi ja omavalitsuste maksuvõla osad. Viimased moodustavad kokku 10,6 mln. kr. ja neid lahutades eravõlgade üldsummast — 51,7 mln. kr. — saame 41,1 mln. kr. Arvatavasti see summa on krediidi kujul läinud talumajapidamistesse. Ühes riikliku osaga (29,3 mln. kr.) võiks siis talude poolt väljast saadud rahalist krediiti arvata kokku 70,4 mln. kr. Selle juures on iseloomulik tähele panna, et rahalise krediteerimise hulgas on riikliku krediidi osatähtsus 41% ja erakrediidil 59%. Järelikult eesti põllumajandusse tunginud kapitalist on suurem osa erakrediiti, mis

tulnud erapankadelt ja eraisikutelt. Siit võib järeldada, et finanskapital põllumajanduse finanseerimise oma kätte on haaranud ja hoiab seega oma käes üle poole taludest ning valitseb kogu talurahva hulkade üle.

Kuid finanskapitali tungimine eesti põllumajandusse ei avaldu mitte üksnes talurahva võlakoorma kasvamisest, vaid ka terves reas teistes nähtustes, nagu põllumajanduslike valmistusjõudude osalises ja ajutises tõusus kapitalismi stabilisatsiooni ajajärgul, struktuursetes nihkumistes eesti põllumajanduses, monopoolsete ettevõtete tekkimises põllumajandussaaduste ostu ja müügi korraldamise alal, põllumajanduse kriisis jne.

Et neid küsimusi selgitada, vaatleme põllumajanduslikku arengut Eestis viimaste aastate kestel.

(Järgneb.)

N. Karotamm

Kuidas eesti sotsiaalfaschistid Engelsit „tõlgivad“

Karl Marxi surma 50-daks aastapäevaks avaldas Eesti Noorsotsialistlik Liit Nigol Andreseni broschüürikesse „Karl Marx“. Olgu siin kohe öeldud, et seesinane noorherra Andresen üks üpris väga „pahempoolne“ sotsfaschist või „vasemsotsialist“ on (nagu seda tõugu sotsfaschistid endid Eestis nimetada armastavad), kes „paremsotsialistidele“ (Rei, Ast j. t.) vahetevahel nende „taguruse“ pärast „hagu annab“ ja nii edasi. Ühesõnaga, see noorherra on austro-marksismi „kangemaid jüngreid“ Eestis.

Meie ei hakka siin seda broschüürikest sisuliselt arutama. Nimetame vaid, et N. Andresen oma mõistuse ulatuse kohaselt kõik selleks püüab teha, et marksismist igat viimastki revolutsioonilikkuse tera välja uhtuda, ning seda muidugi oma „pahempoolse“ sõnakõlksutamise suitsukatte varjul. Eks iseloomusta Andreseni seisukohta küllalt selgesti ta järgmine kokkuvõtlik lause:

„Mitte süütamiseks, mitte revolutsioonilise meeoleolu tekitamiseks ei ole kirjutatud „Kapital“, kuid see annab kapitalistliku ühiskonna arenguseaduste vaatlused tööliisklassi huvides (autori kursilv — N. K.).

Ja sellisena ta väärts olla selle mehe elutöö.“ (Lhk. 21.)

Lihtsamalt öeldes tähendab see seda, et Marxi elutöö ei olnud mitte proletariaadi õpetamine ja õhutamine proletarise revolutsiooni teostamiseks, sõjarlistus üles-

tõusuks proletariaadi diktatuuri maksmapanekuks, vaid midagi muud. Sel leheküljel jätab Andresen ütle mata, mis see „midagi muud“ on. Kuid kolm lehekülge edasi leiame tolle „mõistatuse“ lahenduse. Ja siin jõuame küsimuse peapunkti juurde.

N. Andresen toob oma broschüürikesse lõpus tõlke Friedrich Engelsi kõnest, mis peetud Karl Marxi matusepäeval ta haual, ning ilmunud ajalehes „Sozialdemokrat“, nr. 13, 22. märtsil 1883. a. Zürichis. „Sozialdemokrat'is“ on see osa Engelsi kõnest, mis meid siin huvitab, trükitud järgmiselt (lugeja vabandagu pikka tsitaati!):

„Denn Marx war vor allem Revolutionär. *Mitzuwirken, in dieser oder jener Weise, am Sturz der kapitalistischen Gesellschaft und der durch sie geschaffenen Staatseinrichtungen, mitzuwirken an der Befreiung des modernen Proletariats, dem er* (Engelsi allakriipsutus. N.K.) *zuerst das Bewusstsein der Bedingungen seiner Emanzipation gegeben hatte — das war sein wirklicher Lebensberuf. Der Kampf war sein Element. Und er hat gekämpft mit einer Leidenschaft, einer Zähigkeit, einem Erfolg wie wenige.* *Erste Rheinische Zeitung 1842, Pariser Vorwärts 1844, Brüsseler Deutsche Zeitung 1847, Neue Rheinische Zeitung 1848—49, New-York Tribune 1852 bis 1861 — dazu Kampfbroschüren die Menge, Arbeit in Vereinen in Paris, Brüssel und London, bis endlich die grosse Internationale Arbeiterassozia-*

tion als Krönung des Ganzen entstand — wahrlich, das war wieder ein Resultat, worauf sein Urheber stolz sein konnte, hätte er sonst auch nichts geleistet." (Minu kursiv. N. K.)

Nigol Andreseni tõlkes aga on see pasmas omandanud järgmise kuju:

„Sest Marx oli eelkõike revolutsioonär. Töötada kaasa sel või teisel viisil kapitalistliku ühiskonna kukutamiseks, mõjustada moodsa proletariaadi vabanemist, kellele tema esimesena oli andnud teadvuse oma olukorrast ja vajadustest, ta vabastumise tingimuste teadvuse — see oli ta tõeline eluülesanne. Võitlus oli tema element. Ja ta on võidelnud kirega, visadusega, tulemusel nagu vähesed.“ (Lhk. 24.)

Sotsfaschist Nigol Andresen võltsib siin Engelsit (ja Marxi) eht „pahempoolse“, taskukuntnikulise nobedusega.

Esiteks, kui Engels räägib, et Marxi eluülesandeks oli „ühel või teisel viisil kaasa aidata kapitalistliku ühiskonna kukutamiseks“, siis moonutab Andresen seda Engelsi mõtet nii, et Marxi eluülesanne olla olnud „sel või teisel viisil kapitalistlikku ühiskonda kukutada“. Ta jätab saksakeelses lauses olevad kommad tähele panemata, paigutab „sel või teisel viisil“ lause keskele, nii et võltsimisest esimesel pilgul aru ei saadaks (sest ei paista kohe silina, mille kohta see „sel või teisel viisil“ käib, kas „kaasatõtamise“ või „kapitalistliku ühiskonna kukutamise“ kohta). Mida püüab „pahempoolne“ Nigol Andresen sellega kätte saada? Aga seda, et kahtlust äratada Marxi revolutsioonilikkuse kohta. Seda, nagu poleks Marxil kindlat seisukohta olnud selles suhtes, et kodanlise korra kukutamine ainult sõjariistust ülestõusu ja proletaarsete revolutsiooni kaudu läheb; seda, et kapitalismi võib „kukutada“ „ühel või teisel viisil“, s. o. ka nii, nagu sellest jultustavad sotsfaschistid, — revolutsioonita ja sotsliste ministritoolide kaudu kodanlikes valitustes. Et Nigol Andreseni ülaltõudud võltsimise tõelik sisu just niisugune on, seda näitab sellesama lause järgmine osa, millest ta tervelt kuus sõna lihtsalt välja viskab: — „... und der durch sie geschaffenen Staatseinrichtungen...“ Nende väljavisatud sõnade eestikeelne tõlge on järgmine: „... ja tema poolt loodud riiklike asutuste...“. Nende sõnade väljaviskamine Andreseni poolt pole juhuslik, sest see moonutab Engelsi mõtte hoopis. Engelsi selle lause alguse eestikeelne tõlge on järgmine: „Ühel või teisel viisil kaasa aidata kapitalistliku ühiskonna ja tema poolt

loodud riiklike asutuste kukutamiseks...“ Engels räägib siin kodanlise riigiparaadi purustamisest, s. o. sellest, et proletariaat kodanlist riigimasinat mitte üle võtta ei saa, vaid selle purustama peab. See Engelsi väide muidugi ei sobi ühte noorherra Andreseni „pahempoolse“ või „vassemsotsialistiku“ ilmavaatega, siis tuleb — vassida ja võltsida! Niisugune on juba kord sotsfaschisti tee, eriti „pahempoolse“ sotsfaschisti tee.

Marxi töodes leiame korduvalt mõtet (eriti „Louis Bonaparte 18. brumaire’s“), et „töölisklass ei või valmis riigimasinat mitte lihtsalt oma kätte võtta ja oma eesmärkide saavutamiseks tegevusse panna“ („Kommunistliku Manifesti“ eessõna), et „Prantsuse revolutsiooni lähem tõus saab olema katse bürokraatlis-sõjalist masinat mitte ühede käest teiste kätte anda, nagu tehtud seni, vaid seda masinat purustada“ (Marxi allakriipsutus. N. K.). (Marxi kiri Kugelmannile 12. aprillil 1871. a.)

Nii siis kujuneb Andreseni „tõlkes“ Engelsi kõne mõte niisuguseks, et kapitalismi võib kukutada „nii või teisiti“, et kapitalistlikku riigiparaati pole vaja purustada (kukutada). Nigol Andresen kujutab oma broschüüris Karl Marxi omataolise sotsfaschistliku nämmutajana, kelle ebajumalaks on ministritoolid Toompeal. Siit on ka arusaadav, miks Andresen Engelsi kõnest tervelt mitu rida välja viskas, kus Engels tähtsamaid ajajärke Marxi kui tegeliku revolutsioonäri, kui rahvusvahelise revolutsiooniliku proletariaadi ja ta eelväe, kommunistliku partei, juhi elust loetleb¹⁾.

Ja järeldus? Järeldus on see, et sotsiaal-faschism kõige jultunumalt Marxi revolutsioonilikkude õpetust võltsib, et eriti agarad on seda tegema n. n. „pahempoolsed“ sotsfaschistid, et need „pahempoolsed“ põhimõttelikult ja tegelikult sugugi lahu ei lähe n. n. „paremsotsialistidest“, ja et „pahempoolsete“ sotside sõnakõlksud veel hädaohtlikumad on, kui avalikult faschismi leeri läinud sotside tegevus, sest et vähemteadlikkudel töölisterhulkadel tihtilugu raske on nende „lambanahas huntide“ tõelist nägu ära tunda. Iseäranis hädaohtlik on „pahempoolne“ sotsfaschism praegusel ajajärgul, mil oleme üle minemas teise revo-

¹⁾ Meie ei peatu siin selle tõlke vähemate moonutuste ja konarluste juures nagu „... deren praktische Anwendung vielleicht noch garnicht abzusehen...“ tõlkimine eestikeelde järgmiselt — „hoolimata täiesti selle praktilisest mõjust...“, mis on Engelsi mõtte vassimine ja moonutamine, millel ei puudu poliitiline tähtsus, või „Spinnweb“ tõlkimine sõnaga „voki“ j. t.

lutsioonide ja sõdade voo, mil revolutsioonilik liikumine hiiglahool kasvab.

See kõik kohustab meid seda agaramalt

Marxi-Engelsi-Lenini õpetuse sotsiaalfaschistlikkude ja igasuguste muude võltsimiste ning vassimiste vastu võitlema.

Valge Eesti elupäevadest

Kroonika

Juuli

1. Kõrgem sõjakool sõidab Soome külalisena. — Võrus algas piimastreik, mida Võru ümbruse talunikud välja kuulutasid.

— Kehvikute rk. rühma liige Kroos ei ilmunud Valka kohtusse, kuhu teda kutsuti vastust andma koosolekul peetud kõne eest. Kohus olla otsustanud teda sunniviisil kohtusse tuua. — Näitlik pil-dike eesti demokraatia „vabadusest“!

— Kod. lehed tegid suurt lärmi sellega, et Lutheri vabriku valitsus olla töölistele 10% palgalisa annud kroonikursi langetuse puhul. Tuleb aga välja, et see mitte palgalisa polnud, vaid seadusevastaselt mitu korda rohkem kärbitud palga osaline uuesti jõusse seadmine.

— Narva majaomanikud ja kaupmehed on oma saadikule Bachmannile lori-kogus umbusaldust avaldanud tema osavõtu puhul kroonikursi langetamisest, nad nõuavad tema tagasiastumist lori-kogust. — Lehtede teatel olla suhkru hind 9%, soola — 12% kerkinud.

— Valitsus annulleeris ekspordipreemiad, muude hulgas metsakaupmeestele maksetava 40%-lise juur-demaksu kannumaksust.

— Sotsiline „R.S.“ „süüdistab ja protesteerib“ praeguse valitsuse ja kaikkameeste tegevuse vastu, püüdes jälgedesegamisega näidata, nagu poleks sotsid teps mitte süüdi Eesti järjekindlas faschiseerumises.

— Riigi ja omavalitsuse teenijate keskliidu juhatus protesteerib kroonikukutamise vastu ja nõuab kõigi palgakäripimiste annulleerimist, mis viimaste 3 a. jooksul läbi viidud.

— „R.S.“ andmetel on eesti tööstustöölise real-palk 2½ korda madalam inglise, rootsi jne tööliste omast. Sotsiline keskliit olla otsustanud alata palga-võitluse juhtimist.

— Kreenbalti juhatus on otsustanud riiete hinda 12—20% tõsta.

— „Sõnumed“ suleti kroonikukutamise arvustuse pärast.

— Tallinna kaupmeeskond avaldab oma paha-meelt kroonikursi langetamise puhul, protesteerib hindadekomissari tegevuse vastu ja nõuab riigivõimult abi välisvõlgade korraldamisel.

2. Poliitsel teeb sotsidele reklaami, keelates „Elava Rahva Sõna“ väljaastumise.

— Sõjalise lennuki hukkimine, lendur surma saanud.

3. Eesti õpetajate liidu juhatus protesteerib rahvusvahelise õpetajate liidu ees Pariisis hariduskulude kokkütõmbamise vastu Eestis.

— Kallaletungija mõiste määramise lepingu alla-kirjutamine Londonis Nõuk. Liiduga.

4. Soome akadeemilise Karjala seltsi liikmete külaskäigul Eesti Ingerisse kisti maha eesti riigilipp, vastuaktiioonina ingerlaste rahvusliku tagakiusamise puhul.

— Kõstrid muudavad oma abiandmise seltsi ümber kutsealaliseks koondiseks.

— Olla saavatud kokkuleppe N. Liiduga 10.000 standardi metsa ostmiseks.

5. Kolmeliikmeline ingerlaste delegatsioon käis riigivanema juures protesteerimas ingeri keele tagasi-õpetamise vastu Ingeris.

— Põlluministerium kavatsesvat maaparanduste töödeks 50.000 kr. kulutada.

— Talude võlgade ümberlaenuamiseks kavatsetakse välja anda asunduskapitali võlakirju 6 mln. krooni väärtuses, 28 a. tasumise tähtajaga.

— Kaupmeeskond teatab, et tema olla kroonikukutamise tagajärjel sunnitud kaupade hindu tõstma 50% võrd, asutakse hindade tõusu äraootavale seisukohale.

— Tõnissoni häälekandja „Postimees“ leiab Eesti majanduse seisukorra äärmiselt tõsises seisukorras olevat, majanduselu järjekindla tagasimineku tõttu viimase 2 a. jooksul.

— Ajalehed teatavad jälle poliitilistest arreteerimistest (20 in. ümber) Ingeris ja mujal.

— Rakvere kõrtsmikud algavad streiki maksude määra vastu.

— „Eesti Siidi“ a.-ü. ei rahuldu kroonikursi kukutamiseist saadava liigkasuga, ta kavatses tööliste palkasid veelgi kärpida.

6. Õpetajate palkade kärpimine maal viiakse läbi 1. augustist.

— Sotsilise keskkõhingu esitus avaldas riigivanema juures rahuldust sel puhul, „kui raha ostujõud endiseks jääks“. Aga milleks siis sotsid kroonikukutamise vastu võitlevad, kui niisugune ime sündida võiks ja: „Paike, seisal!“ — teostuks.

— Avaldatakse ametlik teadaanne, et hädaabi-tööd eeloleval talvel hoopis kokku tõmmatakse, töö-lisi manitsetakse „suvisest teenistusest osa talveks kõrvale panema.“

— Läti hallparunid nõuavad Eestist 250 rohkem sõnakulelikumat orja, kui seda Läti põllutöölised on.

— Armuandmine lv. Drosdovile ja Avks. Rajevskile (neid saadeti varemalt piiriäärast kaugemale), kuna nad olla lubanud „riigustavateks kodanikkudeks“ saada, s.t. nuhkideks üle läinud on.

— „Rauaniit“ sai 1932. a. 53.213, „E. Niidivabrik“ 38.738, a.-s. „Savi“ 14.669 ja „Sirena“ 1197 krooni puhast. Need on ametlikud arvud, kuna „mitte-ametlik“ kasu muidugi mitukorda suurem on (rida viimasel ajal avastatud pettuselugusid).

— Valitsus otsustas 1. aprilliks 1934. a. maa-konnavalitsused kaotada.

— Inglise ristleja jõudis Tallinna.

— Läti laeva „Laimdota“ 9 streikijat madrust pek-sid Eestist palgatud streigimurdjaid, ainult politsei abiga pääsis laev sadamast välja.

7. 1929—32. aastant on Eestis, ametlikkude and-mete järele, töötasu üldsumma 29% vähenenud.

8. Hindadekomissar on lubanud rea metallide toor- ja pooltoorainete hindasid kuni 23% tõsta.

— Põlevkivi müük on eelmise aastaga võrreldes 24% võrra vähenenud.

— Riigiteenijate puhkeajaga piiratakse ettekäändel, et selleks erillisi krediite ei olevat.

— Kroonikukutamise tagajärjel tõusid sõjakulude tasumise summad 380.000 kr. aastas.

— Soome tollivõimud konfiskeerisid 4 Eesti piiri-tuspaati.

9. Ilmus ametlik teade kahe miiniristele („Spartak“ ja „Avtroil“) müügist Peruu vabariigile. Sellele järgnesid ägedad süüdistused laevade alla õmahinda mahamüümises, altkäemaksudes jne, kuid asja uurimisel leiti, et kõik korras olevat. Laevade müügi tõeline põhjus seisab sõja ettevalmistamise kõvendamises N. Liidu vastu, kuna nende vanemat tüüpi laevade asemele muretsetakse veelalused ja kiirtopeo paadid.

— Mitmelt poolt tuleb maaõpetajate organisatsioonide proteste palkade uue kärpimise vastu.

11. Riigi tulud langesid 3 kuu kestes 15% võrra. — Tuntud provokaatoreid Laesi ja Tamsoni on uuema skandaali pärast politseiga kumbagi ainult 20 kr. rahatrahviga karistatud.

13. Laialdased metsadepõlvemised üle terve riigi. 15. Narva linavabrik, kartes tööliste ühistunnet, „tõstis“ nende palkasid 10% (tõeliselt tähendab see palga vähendamist vähemalt 25%).

— Vangistati tubakavabriku a.-ü. teine direktor Luts, kes ühes Koljaliga olla 360 000 krooni võltsimistega omandanud; vaatamata sellasele pöörasele vargusele, said tubakavabrikandid veelgi 10% dividenti. Kokku olla võltsimisesse 11 asjaosalist segatud.

18. Böckeri tehase 100-tonniline tõstekraan müüakse vanarauana maha.

19. Ehitustöölised esitasid valitsusele 35% võrdse palkadekõrgenduse nõudmise.

— „Rahva Sõna“ karjub hüsteeriliselt pahempoolset ametiühisuste aadressil: „Hoidke provokaatorite eest!“, püüdes niisuguse provokatsioonilise võltsimisega sumbutada eesti tööliste tungi endi ridasid ümber korraldada ühise väerinna alusel.

— „Pvl.“ manitseb Eesti riigis asid tööstusele vähemalt samasugust tähelepanu pöörama, kui seda senini põllumajandusele (loe: hallparunite taskuhüvedele) on pööratud: Ühtlasi olla Eestil vaja leida laias maailmas üles neid palku, kuhu oma tööstusesaadusi mahutada.

— Kodanlike ajakirjanduse üheks tõmbenumbriks lähema aja jooksul on Narva linnapea Lutsu, kui „esiujuja“ reklameerimine, millega Luts Pärnus algust teeb.

— „Pvl.“ kirjutab mitmel puhul eesti „tekstiiltööstuse apetiitidest“, mida kaitseb kõrge tollimäär — 34,9% sisseveetavate riidekaupade hinnast. Tuuakse võrdluseks inglise riidekaupade hindasid: kui puuvillariide hind Inglismaal maksab 10 senti, siis maksab see Eestis 34 senti, pleegitud sargiriie maksab Inglismaal 20, Eestis mitte alla 50 senti, ka on Eesti tekstiiltööstuses tööliste palgad vähemad kui mustatöölistel.

— Kõrvuti nende 100-tuhandeliste vargustega, mis eesti tubakatöösturid oma eneste ettevõtetes toimetavad, kõlab naeruväärsena nende hädakisa, et valitsus tollidega nende tööstusele liiga tegevat. Nad ähvardavad tehaste värvavaid sulgeda, kui tolle mitte ei alandata. Isegi „Pvl.“ leiab sarnase nõudmise väga nõrgalt põhjendatud olevat.

— Kreenholmi tööliste kultuur-hariduslik ühing likvideerib end sellepärast, et härrased ei luba tal edaspidi enam Kreenholmi rahvamaja tarvitada. Oma truualamlust demonstreerib selle ühingu peakoosolek sellega, et ta läbi kukutab ettepaneku, seltsi varandust üle anda pahempoolsetele töölisühingutele Narvas.

— „R.S.“ sonib midagi sellest, et riigikogu pahempoolsete tööliste ja kehvikute rühm olla asunud Tõnissoni valitsuse toetamisele, muidugi ei põhjendata seda mingisuguste asjaoludega.

20. Sotsiline a.-ü. kesklit saatis talle alluvatele ühingutele ringkirja, milles ära keelab pahempoolsete ühingutega läbirääkimistesse astumise ühise väerinna asjus.

22. „V. Lipus“ avaldab meremeeste streigivõitluse

üleuskute, peale muu nõutakse palkade 1930. a. tasapinnale viimist.

23. Teated Helsingis ärapeetud paljude maade fashistide kongressist, kust ka eesti fashistid osa võtsid. — Kadrioru lossi ümberehitamisel tulevase, veel puuduva presidendi jaoks olla ilmsiks tulnud niisuguseid väärnähtusi, mida müüd riigivanem Tõnisson is e lahendama on hakanud.

26. Sotsid on viimasel ajal kangesti käreteks läinud, näiteks loeb Joonas oma kõnes ette kapitalistide hiiglakasusid, mille vastu ta „protesteerib“.

27. „Pvl.“ kurdab, et põrandaalused isegi marjuliste näol N. Liidust läbi soode ja metsade Eestisse valguvat. Seda, et kommunistliku liikumise kasvamisest mitte piiritagused kommunistid, vaid Eesti olud „süüdi“ on, kodanline ajakirjandus muidugi „ei näe“.

29. Saksa soost eesti hitlerlased korraldasid 27. juunist kuni 19. juulini rahvussotsialistliku „töölaagri“, kus 12 hitlerlast välja koolitati. Kodanliste lehtede kirjutised selles asjas on — suitsukatteks eesti soost hitlerlaste — „vabadussõjalaste“ tegevusele.

— Teated eesti laeva „Mai“ meeskonna streigist Newporti sadamas Inglismaal.

— Veene rahvuslikud organisatsioonid on otsustanud alustada kihutustööd „vabadussõjalaste“ presidendi-projekti vastu.

— 1932. a. jooksul oli Tallinnas 66 enesetapjat, 1921 a. aga ainult 10.

— „R.S.“ toob teateid „vabadussõjalaste“ poolt koostatud ohvrite nimekirjast, kes langema peaksid fashistliku riigipöörde puhul.

— Riigivanem Tõnisson andis tema poole pööratud ehitustöölise liidu esindajale tööpuuduse kaotamiseks head nõu: mingi maale hallparunite juurde tööle. Ta hoiatas uuesti, et eeloleval talvel hädaabitoid väga vähesel määral korraldatakse.

30. Järjekorndne kutse ajateenijaid vabastatakse sõjaväest kolm kuud enne tähtaega selleks, et raha kokku hoida sõjavarustuse muretsemiseks N. L. vastase sõja ootarbeks.

August

1. Valitsus määras end. 10 sendi asemelleivahinaks 13 s.

— Nahatöölise a.-ü. delegatsioon käis riigivanema juures. Tagajärgi — pole.

— „Pvl.“ toob Tartust provokatsioonilise sõnumi: kivitöölise a.-ü. olla otsustanud eeloleval rahvahäletusel jääda — erapooletuks.

— Tubakavabrikute peremeestest-kelmid võtsid tagasi oma ähvarduse — vabrikuid kinni panna, kuna valitsus alandas 60 sendi võrra kilolt sisseveetava tooraine tõljiraha, mille läbi riik 190.000 kr. aastas kaotab. Las varastavad edasi!

— Eesti kõrgema sõjakooli taktilised õppused Saaremaal algasid

— Või eksport on vähenenud 32,3% võrra.

2. Siitsi tööliste koosolek Tallinnas nõuab palkade tõstmist kroonikursi langemise võrra.

3. Ajalehed teatavad Tartu lähedal Jaama mõisas heinakuhja alt leitud paki põrandaaluse kommunistliku kirjanduse üle.

5. Nahatöölise protest sotsliku a.-ü. kesklidu sabotaashi vastu ühisväerinna loomises.

— Pahempoolsete tööliste ja kehvikute märgükiri vabariigi valitsusele poliitvangide kaitseks.

— Põllutöömisteerium kavatsevat anda Narva tööliste Soldino-Auvere jaamade vahel maad, mis asub 8 km. Narvast, 2/3 ha suuruste krundidena, kokku tahetavat anda kuni 7.000 väikest krunti. Kuna Narva vabrikute töölised vabrikutes ainult 2—3 päeva nädalas tööd teevad, tahetakse neid sellega pärispõlvlastena maa külge kinnitada, et veel enam ekspluateerida.

6. Viljandis peeti „vabaduseristi vendade“ kokkuleendu ja 2. Sakala lennupäeva.

7. Tartus algas Lõuna-Eesti piimaasjanduse päev, mis oma rahulolematust avaldas kroonikukutamise suhtes.

— Töötute toimkonna esindajad esinesid valitsuse ees nõudmisega töötutele 6 kuu jooksul igapäevale maksta 50 senti abiraha päevas.

9. „Pvl.“ leiab, et sõjainistri Keremi seletus sõjalaevade kontrollita müügi asjas on oma võimu demonstreerimine parlamendi vastu. Ühtlasi kurdetakse seltskonna „tagasihoidlikkusest“ annetuste kogumises allveelaevade ostmiseks.

— N. Liidu esitus ostab Eestist 400 tonni sea-liha.

— „R. S.“ süüdistab „vabadussõjalasi“ riigipöörde kavatsustes, mida tahetud korda saata sõjalaevade äraviimise päeval.

10. Keskerakond ja tema riigikogu rühm tunnistasid vastuvõtmatuks „vabadussõjalaste liidu“ presidendi.

— „Pvl.“ teatel olla Narvas peetud pahempoolsete tööliste ja kehvikute koosolek ühes sotsialistide esitajatega lahku läinud, ilma kokkulepet saavutamata ühise väerinna sajus.

11. Alustatud juurdus sõjalaevade müügis etteulnud kuritarvituste asjus lõpetati. Kõik olla korras.

— Alustati operettilist rünnakut „vabadussõjalaste“ ühingute vastu, mille ukсед pitseeriti, liikmete nimikirju, kirjavahetust, lippusid jne aga kätte ei saadud ega mõeldudki kätte saada. Ühtlasi sellega suleti pahempoolne ühing Pärnus ja sotslised noorsoo ja võimlemisrühmad, kui ka samasugune liinisõdurite liit. Nagu selgus, olla sõtsid ise esinenud ettepanekuga, et nende ühingud sulutaks, kuna nad eriti (näiteks noorsõtside liit) neil juba hädaohlikkudeks kujunesid. Seati sisse eeltsensur perioodiliste väljaannete üle ja kitsendati koosolekute pidamise vabadusi veelgi. Määrati sisekaitse ülemaks kindral Jonson, pandi maksta sõjaseadus üle terve riigi.

— 1932. a. jooksul on telefoni (186 tuh. kõnet vähem kui aasta varem) ja radio (abonentide arv vähenes 1365 võrd) tarvitamine vähenenud.

12. Narva Kreenholmi vabrikut tahetavad 6 päeva nädalas käima panna. Ei tea, kui kauaks?

13. Narva linavabriku tööliste koosolekul leiti, et palgatõusu juures 10% võrra tarbeainete hinnad peale kroonikukutamist 50% võrra tõusnud on.

14. Riigivanema Tõnissoni külaskäik Soome presidendile.

— Asutati eksportööride nõukogu eksportkaubanduse korraldamiseks.

— Peeti Eesti-Läti konverents Tallinnas, kus arutati kolme Balti riigi ühioni asutamise küsimust.

15. Teated Sindi tööliste väljaastumisest palgavõitluses, mis ellu kutsus liikumise terves eesti tööliiskonnas.

Sindis esitas värvijate osakond administratsioonile nõudmise, selle järele ei lastud värvijaid enam tööle. Värvijate ühisel pealtingil kõrvaldati tööruumest streigmurdjad. Tööliste üldkoosolekul hääletas 400 töölislit streigi poolt, ainult 19 oli vastu. Nõuti sotsliku keskkliidu esitajalt asja korraldamist, lubati alata streiki 5 p. pärast, kuid sõtsid sahkerdasid selle maha.

— Kroonikursi langetamisega teenivad eesti eksportöörid aastas 384 tuh. krooni rohkem.

— Sõtside „R. S.“ võrdsustab fashistlikke kalkamehi kommunistlikkude töölistega.

— Rasvaainete hinnad tõusid 10—30 senti kilolt, suhkur 50% jne.

16. Sõtside a.-ü. keskkliit esitas kiitööliste palgakõrgendamise nõudmise 30% võrra.

— 2 poola allveelaeva käisid Narva lahes.

— 18. Kreenbalti direktorid vastasid eitavalt palgakõrgendamise nõudmisele.

— „Rahvaleht“ suleti „ropu sõimu“ pärast riigiametnikkude aadressil.

— „Pvl.“ toob näite traktori laagrist, mis senise 11 kr. asemel nüüd 19, 32 ja 43 krooni maksab.

— Kõiksugu soodustuste peale vaatamata on tekstiiltööstuse saaduste väljavedu vähenenud 1932. a. eelmise aasta vastu tuntavalt: kaalult 4464 tonnilt 3565 t-le ja hinnalt 7423 tuh. kroonilt 4611 kroonile.

— Kõvad noodaviskamised kodanliste erakondade kokkuleppimisest koalitsiooni asusel. Sõtsid kauplevad Pätsi tulevaseks presidendiks.

— 4 a. jooksul on kesktööstuse tööliste palkade kogusumma vähenenud 31,2% võrra, riigiteenijatel 16,3% võrra, kroonikukutamise ga langetati seda veel 35% võrra.

— Eesti pank saboteerivat valitsuse algatusi rahakursi „tervendamise“ alal sellega, et ta krooni kursi ei pea inglise-rootsi valuuta, vaid frangi tasemel.

19. 1500 allkirjutajat nõuavad sõjalaevade müügi tühistamist.

— Skoutide juhi Baden-Powelli külaskäik Eestisse.

— Algas II õpetajate kongress sõtside juhtimisel.

Kongress võttis vastu rea omast kohast käremaid otsusi, nagu: loobuda töötamisest nendes organisatsioonides, kes palkade kärpimises osalised, boikoteerida ajalehti ja ärimehi nendest parteidest, kes palgaalandamise läbi viisid, võidelda maaõpetajate palkade ühele tasemele viimise eest linnaõpetajatega. Protesteeritakse salakaebuste ja tooresti laste ja õpetajate ülekuulamise vastu, mida koolivalitsused teostavat. 12% õpetajatest elavat kantseleides ja kooperatiivide juures, ainult 50% õpetajaid on korteritega rahuldatud. Nõutakse palgavähendamise dekreedid tühistamist ja korteriraha.

20. Ingeri postiagentuuri eskujuul, mis nuhkimise süvendamiseks antud piirivalvele üle, antakse ka Toila postkontor piirivalve korraldusse.

22. Kreenholmi 425 meli. tööliste koosolek otsustas ühelhäälel nõuda 30% palgakõrgendust ja mitte vastu võtta kolmel (senise kahe asemel) kangruteeljel töötamist, mille tõttu hulk töölisi väärava taha jäävad. Kuid see otsus ei leidnud täitmist, vabrikuvallitsuse ähvarduste mõjul asuti ikkagi kolmele teljele tööle.

— Ajalehed teatavad kommunistlikkude lendlehtede laialilaotamisest posti kaudu.

24. 7 kuu jooksul on metsa väljavedu tõusnud 2/3 võrra, kuna üldine ekspordi summa on 17% ja sissevedu 21% langenud, mille juures krooni langust arvestatud pole, eriti tagasi on läinud kartulite väljavedu, mis läinud aastaga võrreldes on hulgalt vähenenud 1/5, hinnalt aga 1/10-ni.

— „Pvl.“ valetab, et N. Liit olla nõusolekut avaldanud Ida-Hiina raudteed 50 miljoni jen. eest maha müüma.

— Üleriiklik lennuvõistlus lõppes 2 õnnetusega.

— Fashistid esitasid riigikogu juhatusel seaduseprojekti sõjaseisukorra väljakuulutamise korra muutmise kohta.

26. Teade „Eestiranna“ meeskonna palganõudmise esitamisel väljamaal: palka tõsta vastavalt kroonikursi kukutamisele, toiduainete muretsemise küsimused ära korraldada. Streik nurjus siiski peremeeste ähvarduste mõjul.

— Pärnu tööliste sotslik ühing suleti ja sotslikule riigikogu liikmele Unt'ile määrati 2 näd. arresti ehk 200 kr. rahaträhi selle eest, et see ühing sõtside keskkliidu ringkirjale vaatamata kutsus kokku ühes pahempoolsete töölistega koosoleku ühise väerinna küsimuse arutamiseks. Erich Tarkpea, kui sellest koosolekust osavõtja, saadetakse välja Kihnu saarele.

27. Sõtside põlvt korraldatud rahvakoosolek Tallinnas fashismi vastu keelati ära.

— Üleriiklikke lennupäeva pidamine.

— Algas sotside poolt korraldatud üleriikline töölisanemate (107-es) ja a.-ü. esitajate (30-es) kongress. Otsustes on üles loetud suur hulk asju riigistamise, plaanimajanduse sisseseadmise jne üle mida sotsid muidugi täita ei mõtle.

29. Ajalehtede toimetajad ja väljaandjad riigivanema ja sisekaitse ülema jutul.

31. „Pvl.“ propageerib pisiikohtade asutamist, kui vahendit tööpuuduse likvideerimisel.

— Faschistlik „Võitlus“ hakkab agaramalt noota viskama tööliste seas, targutades, et marksism muutvat

töölise kaubaaineks, olla vaja muuta tööd auväärta kutseks, töölisi liita tööliskonnaks, kaotada klassivõitlus jne.

— Nende kahe kuu jooksul käib kodanliste ja sotšliku erakonna vahel pinev kauplemine, püütakse jõuda kokkuleppele, kavatakse rahvahäälsete kvoorumi viia 35-st 50%-ni, kaubeldakse n.n. „Piibu kava“ ümber, mille järele ilma rahvahäälseteta oleks võimalik presidenti 3 aastaks valida jne. Kokkulepet pole veel nähtavasti saavutatud. Võistlejad ennustavad lagunemist keskerakonnas.

Teistelt kodanlistelt maadelt

Uus levinenud streigivõitluse vorm

Oma aruandes KITK XII pleenumil iseloomustas sm. Kuusinen viimase ajajärgu streigivõitlust järgmiselt:

„Enamiku maade streigiliikumisele on praegu iseloomulik, et tekivad streigivõitluste *uued vormid* (meie allakriipsutatud. — Toim.), et võitluse meetodid muutuvad teravamaks, tema vormid aga revolutsioonilisemaks, et majanduslikud streigid kasvavad üle tõelisteks revolutsioonilisteks võitlusteks.“

Uute streigivõitluse vormide seas on viimasel ajal mitmel maal tuntavalt kasvanud niisuguste streikide erikaal, milledega kaasas käib ettevõtete vallutamine ja mil streikivad töölised paljude päevade, vahest aga isegi nädalate kestel vabrikute ja tehastest ei lahku. Seda uut omapärast streigivormi kasutati möödunud aasta kestel üsna laialdaselt Jaapanis, Hiinas, Rumeenias, Tšeho-Slovakkias, Hispaanias, eriti aga Poolas. *Streik ettevõtete vallutamise*ga muutub praegu rahvusvaheliseks nähteks. Poola kogemused leidsid ülihead kasutamist Rumeenias ja neid võib ja peab kasutama ka teistel maadel, kus aga selleks olemas vajalikud tingimused.

Streigid ettevõtete vallutamise

ga tekkisid stüühiliselt *hulkade* võitluskäigus, streigiliikumise tugeva pinge ajajärgul, *klassivõitluse teravnemise pinnal*, streigivõitluse pidamise kasvavate raskuste puhul, seoses tööpuuduse, terrori ja faschismi kasvuga. Ettevõtte vallutamist streigi ajal kasutatakse kui *täiendavat abinõu* võitluses ettevõtjatega. Esile tuues seda streikide teravamat vormi, taotlevad streikivad töölised ja meie organisatsioonid seda, et võtta ettevõtjalt võimalus streigimurdjaid kasutada, sundida teda läbirääkimisi algama ja kiiremini töölisele järele andma, kartusest oma masinate saatuse eest ja streikijate vabrikusasumisest tingitud ainelistest kahjude tagajärjel; et, edasi, takistada

vallandamisi ja ettevõtte sulgumist, ning ettevõtte vallutamise mõju avaldada laialiste töolistehulkade peale ja välja kutsuda solidaarsuse liikumist streikijate toetamiseks.

Streigid, milledega käib kaasas vabrikute ja tehaste vallutamine, puhkevad peaaegu alikult seoses *töölise vallandamisega* või ettevõtte sulgemisega, kaevanduste vee alla laskmisega ettevõtjate poolt. Siiski viimasel ajal tihenevad järjesti niisuguste streikide juhtumised töötasu kinnipidamise (Vidsevski manufaktuuri Lodsisi j. t.), töötasu alandamise (raudteelased Jassasi j. t.) tagajärjel, palga kõrgendamise nõudmise pinnal (Jaapani Amegasaki kompanii merimeeste streik j. t.), kusjuures mõnel juhtumisel, näiteks Rumeenias, esinevad nii majanduslikud kui ka poliitilised nõudmised. Tuleb ette ka üksikuid juhtumisi, mil streikijad ettevõtteid vallutavad selleks, et masinaid seisma panna ja võitlusele kaasa tõmmata ka töölejäanud töölisi (Jaapani Asahi Suredo keemiavabrik).

Paljudel juhtumistel need streigid, õhutades töölise hulkade laialist aktiivsust, tõid töölisele võidu.

Streigid ettevõtete vallutamise

ga on vormi poolest, tingimustelt ja vastavast juhtimisest olenevalt, väga *mitmekesised* ja rikkalikud revolutsioonilise sisu poolest; tõi küll, mõnel juhtumisel töölised, tahtes mõjuda ühiskondliku arvamise peale, kuulutavad streigi ajal välja näljastreigi, kuid ei ole ise tarvilisel määral aktiivsed, piirduvad sellega, et ei lahku ettevõtetest, ei võta vastu toitu ja kurnavad sel kombel oma organismi täielikult jõuetuks; kuid see pole tüübiline; streigid ettevõtete vallutamise

ga ilma näljastreigita aitavad kõige tihemini kaasa suure aktiivsuse õhutamisega, tõmbavad võitlusele streikijate perekondi ja teiste ettevõtete töölisi, vahest isegi lõpevad streikijate ja töötute barrikaadvõitlustes politseiga, kes enamatel juhtumistel streigi hulka segab, püüdes streikijaid ettevõttest jõuga välja ajada.

Ettevõtete vallutamisi tarvitavate streikide revolutsioonilise kasvatamise häid eeskujusid näeme mitmel maal.

Näiteks Poolas Krusche ja Enderi tekstiilvabrikus Pabjanitsis leidis aset streigi ajal barrikadeerunud streikijate kümnetunnine võitlus politseiga. Asudes vabrikus, võtsid töölised tarvitusele kivid, raudkepid, soolhape, veejoad tuletõrje voolikutest ja kutsusid oma ennastalgava võitlusega välja solidaarsuselikumise teiste vabrikute töölise seas (streigid, meelevaldused, verised kokkupõrked politseiga).

On tuntud ka sõjakad streigid ettevõtete valdamisega „Hortensia“ tehases Petrokovis, Vidsevski ja Schlessеровski tekstiilvabrikutes Lodsis, riiklikus telefonitehases Varssavis, kus kokkupõrkel politsei ja sõjaväega tapeti 4 töölise ja haavati paljud.

Rumeenias panid raudteelaste streigid Jassas, Bukarestis ja Klusches liikvele määratud töölisestulgid. Tekkisid massilised tänavameeleavaldused ja 24-tunniline barrikaadvõitlus Bukarestis, kus võimudel tuli tarvitusele võtta mitte ainult kuulipildujad, vaid ka kahureid (suurtükke), kuna teisiti võimata oli võita töölise barrikaadi „kindlust“.

Jaapanis Tokio tramitöölise kuulsa streigi ajal võtsid töölised oma kätte tunnelit läbistava kitsaroopalise, ja ehtasid barrikaadi trammivagunitest, tunneli sissekäiku aga kaitsesid elektrijuhega, millesse juhiti kõrgepinge vool. Pärast neljapäevalist streiki saavutasid töölised täieliku võidu.

Niisuguseid kangelaslike streigivõitluste näiteid, kus vallutatakse ettevõtte, võiks tuua hulga rohkem.

Streigid ettevõtete vallutamiseks sünnitavad suurt väimustust kogu linna töötavate hulkade seas, kes tihtigi streikijate võimuses oleva ettevõtte juure kokku voolavad, sõjakaid solidaarsuse meelevaldusi tehaste värvade ees korraldavad jne. Korduvalt puhkevad ka streigid *solidaarsuse avaldamiseks* streikijatele (streigivõitluse ajal Krusche ja Enderi vabrikus Pabjanitsis, Tshenstohovi paberivabrikus Poolas, Godo jutevabrikus Hispaanias jne). Eriti suurt tähelepanu väärib raudteelaste võitlus Rumeenias (Bukarest ja Klusche) millega kaasas käisid raudteetöökodade vallutamine ja barrikaadvõitlused. See streigivõitlus virgutas üles ka kõige mahajäänud töörahvahulgad ja kiirendas teiste proletaarse väesalkade võitlussammude valmimist, ta rikastas kogu revolutsioonilist liikumist Rumeenias esmakord-

selt tarvitavate massilise võitluse vormide ja võtetega kuni avaliku kodusõja elementideni (sõjaväega vennastamine, barrikaadvõitlus, elektrivoolu kasutamine, sandarmite ja sõjaväe peale keeva vee valamine vabriku kateldest jne).

Samal ajal tekivad reformistide ja teiste mitterevolutsiooniliste olluste mõjul ettevõtete vallutamiseks streikides uued passiivsed võitlusmeetodid: streikijate poolt pärast ettevõtte vallutamist näljastreigi väljakuulutamine, mis mitte üksi streikijaid jõuetuks ei tee ja nende võitlustahet ei nõrgenda, vaid takistavad ka niisuguste aktiivsete võitlusvormide kasutamist, nagu teiste ettevõtete töölise streikima õhutamise, meelevalduste korraldamine jne. Streigid, kaasas käivate näljastreikidega, pole küll rohkearvulised, kuid näitavad mõnel maal (Tsheho-Slovakkia) viimasel ajal siiski kasvu tendentsi. *Poolas* korraldati passiivsete võitlusvormidega streike — näljastreike ettevõttes — sisetöölise poolt protestiks Mortimeri ja Klimontovi kaevanduste vee alla laskmise vastu (ametühisuste opositsiooni mõjul katkestati seal näljastreik kolmandal päeval); edasi oli niisugune näljastreik Tshenstohovi paberivabrikus, Satami tekstiilvabrikus, nii streikisid Varssavi ja Grodno linnateenijad jne; *Tsheho-Slovakkias* korraldati näljastreike Ostrova kaevandustes, Billi kaevanduses Brüxis, Korvini kaevandustes; *Jaapanis* — Nihon Korno metallitehases Osakas, Takao Fukuoka kaevanduses, Kissvigumi kontoris Kobes jne; *Hiinas* — Beipini kooliõpetajate ja -teenijate streik jne.

Need nälja väljakuulutamise streigid, mis sisaldavad passiivse elemente, ei ole iseloomulikud ega tüübilised selle uue streigivõitluse vormile, mis väljendub ettevõtete vallutamises.

Kompartei ja punased ametühisused peavad tarvitusele võtma kõik abinõud, et seda streigivormi ei kasutataks. Hoopis teistsugune peab olema suhtumine streikidele *ettevõtete vallutamiseks* ilma nälgimiseta.

Niisugused streigid väljendavad töötavate hulkade *aktiivsuse* ja initsiatiivi *kasvu* äärmiselt teravnenud klassiliste vastuolude olukorras. Sellepärast kutsuvad isegi streigid-näljaga esile laialise liikumise teatava ettevõtte ümber ja mitte ainult streikijate naiste, vaid ka lähemalasuvate ettevõtete töölise seas. Näiteks, näljaga-streigi ajal Tshenstohovi paberivabrikus lahkusid kahe lähema vabriku „Varscha“, „Stradom“ töölised demonstratiivseid oma ettevõtetest ja läksid pabe-

rivabriku juure. Näljastreikide ajal Klimontovi ja Mortimeri kaevandustes kuulutasid kuue teise kaevanduse töölised kompartel üleskutsel välja ühepäevase solidaarsuse streigi. See tõendab, et isegi niisugused streigivormid, nagu passiivne näljastreik ühes ettevõtete vallutamise, võivad saada neile komparteide õige suhtumise korral töolistehulkade aktiivsema võitluse lähtepunktiks.

Sellega on seletatav ka see tõsiasi, et suurkondanluse ajakirjandus ettevõtete vallutamise-streikide suhtes hädakella lööb ja tungivalt nõuab keskvalitsuselt otsustavaid samme niisuguse „omavoli“ vastu. Mõnel maal (Poola, Jaapan) püüavad sotsiaaldemokraatlikud juhid, vahest aga isegi igatsorti papid, kes hulke võitlusest tagasi hoida ei suuda, hulkade eemaldamiseks aktiivsest streigivõitlusest näiliselt toetada streiki, mis seotud näljastreigiga, kui võitluse kõige passiivsema vormiga ja tõendavad niisuguse streigiliikumise vormi juuriidilist seaduslikkust ja legaalsust. Hoolimata aga neist väidetest kirjutab valitsuse ringkondadele lähedalseisev poola ajaleht „IKZ“ oma s.a. 23. mai numbris, et valitsusel on selles küsimuses teistsugune seisukoht: ta olla tulnud järeldusele, et „igasuguneabrikute ja tehaste hoonete vallutamine, ükskõik, kas peavad töölised end ülal passiivselt või tegutsevad vallutatud territooriumil aktiivselt, on korralikkumine“. See kodanline poola leht kinnitab, nagu tšecho-slovakkia sotsiaaldemokraadidki, et see võitlusevorm olla „kommunistide ja revolutsioonäärade kihutustöö“ tulemus. Ajaleht pooldab täielikult valitsuse ringkondade seisukohta, et „praegune kriisi ajajärk on selleks liig raske, elu enda poolt loodavad keerdsõlmed aga liig segi aetud, et kergemeelselt luua veel uusi raskusi ja keerdsõlmi“.

Meie näeme, et paljudel juhtumistel nii Poolas kui ka teistel maadel valitsus tarvitusele võtab äärmisi abinõusid võitluses ettevõtetesse jäänud streikijate vastu, kuid ka need abinõud ei anna streigiliikumise ja revolutsioonilise võitluse üldise tõusu olukorras valitsusele soovitavaid tulemusi.

Sellest järgneb, et komparteid peavad oma võitluse meetoditesse võtma ka streigid ettevõtete vallutamise, aga ilma näljastreigita, organiseerima töolistehulkade osavõtmise tungi niisugustest streikidest ja neid streike organiseerides laiendada streigivõitlust ka teiste ettevõtete peale, seal läbi viies solidaarsuse streike ja kasutades vallutatud ettevõtet massilisteks miitinguteks kui *lähtepunkti* massiliste tänavameele-

avalduste korraldamiseks. Ettevõtte vallutanud streikijate võitlust asjatundlikult teiste streikidega ja tänavavõitlustega sidudes peavad kommunistid, kes streigi eesotsas seisavad, vallutatud ettevõttes kogu aeg silmas pidama seda, et *raskuse keskpunkt* seisaks võitluse laiendamises ja teritamises. Kõigil juhtumistel, mil ettevõtete vallutamine võib saada lähtepunktiks võitluse levitamiseks teistesse tehastesse ja tänavameeleavalduste korraldamisteks, näitekstööliste vallandamise korral, ettevõtete sulgemise ähvarduse ehk lokauti väljakuulutamise puhul, streigi korral ettevõtetes, milledest eriti huvitatud omavalitsused ja kodanline riik ja kus nad streigi korral viibimata abiks võtavad streigimurdjad ja sõdurid, kõigil neil juhtumistel peavad komparteid enda kätte võtma ettevõtete vallutamise seotud streikide korraldamise *initsiatiivi*. Kuid tuleb hoiduda ettevõtete avangardistlikust vallutamisest, kui seda võitlusevormi ei toeta veel laialised hulgad. Nii oli näiteks streigi ajal Jaapani kunstslidi vabrikus „Asahi Seito's“, kus pikaleveninud streigi tagajärjel väsinud streikijate seast 20 paremat aktivisti revolutsioonilise ametiühisuste opositsiooni (RAO) ettepanekul vabriku vallutasid ja kohe politsei poolt arreteeriti. Selle tagajärjel kukkus juhtiva aktiivi kaotanud streik läbi. Ettevõtete vallutamise streike, mis alustatud meie üleskutsel, tuleb sama hoolsalt ette valmistada, nagu igat teistki streiki.

Sel korral, kui puudub väljavaade ettevõtte - vallutamise - streiki laialisemaks võitluseks muuta, kui puuduvad vajalikud tingimused selle relva tarvitamiseks ettevõtjate vastu ja kus ettevõtte vallutamise streikijate isoleerimiseks võib muutuda (näiteks maaalustes kaevandustes), seal peab kompartei hulkadele selgitama käesoleva ettevõtte vallutamise *otstarbekohasust* ja kasutama teisi võitlusvorme, olenevalt konkreetsetest tingimustest (näiteks, mäetöölisedele — kaevanduste peal asuvate hoonete ja ehituste ülevõtmine).

Üldstreigi organiseerimise korral peab ettevõtte vallutamine igal üksikul juhtumisel alluma partei põhisuunale — streigivõitluse väerinna laiendamisele ja ainult erikordadel võib sellega kaasas käia streikivate tööliste jäämine ettevõtetesse ning ainult selleks, et takistada streigimurdmist (näiteks kõige tähtsamates kommunaal-ettevõtetes — elektrijaamades, gaasivabrikutes j.t.).

Solidaarsuse streikide puhul ettevõtte vallutanud streikijatega, neile reaalse toetuse andmise otstarbel, ei tohi solidarisee-

runud töölisel oma ettevõttesse paigale jääda; vastupidi, vaja on kutsuda solidarisereivaid tänavale, meelevaldustele streikijate poolt vallutatud ettevõtte raionis jne.

Mõnel maal (Hispaanias, Itaalias) tungib osa vallandatud töölisi või töötuid vahest ettevõtetesse, kus nad varem töötanud, ja hakkavad tööle, nõudes pärast ettevõtjalt palka. Olulisemat mõju võiks avaldada see, kui vallandatud omavolilise ettevõtetesse tagasitulekuga kaasas käiks mittevallandatud solidaarsuse streik, vallandatud töөлövõtmise nõudmisega. Seejuures võib tihti otstarbekohaseks osutuda streigi väljakuulutamise üheskoos käesoleva ettevõtte vallutamiseks.

Hiinas käivad ettevõtete vallutamiseks vahest kaasas primitiivsed võitlusvormid: tööpinkide ja masinate purustamine (Usune-Schanghai puuvillavabrikus „Junanj“, Usi siidivabrikus „Hotonj“ jne). Meie ülesanne on selgitada, et niisuguseid võitlusvorme tarvitavad ainult kõige mahajäänud töölised, keda julm kurnamine äärmiselt meeleheitel viinud, ja et nende väljaasteid peab kõrgemale streigivõitluse tasemele tõstma.

Passiivsed meeleolud, mis väljenduvad *näljastreikides*, mis vahest streikijaid viivad täieliku kehalise jõuetuseni ja sellega neilt võtavad jõu streigi jätkamiseks, peavad saama otsustava vastulöögi kommunistide ja RAO poolt. Tarvis on hulka dele selgitada niisuguste võitlusvormide ebakõlasust ja isegi kahju.

Endastmõistetav, et kui kompartei ja punased ametiühisused kõik abinõud tarvitusele on võtnud, et töölisi tagasi hoida näljastreikidest, ja kui töölised siiski näljastreigi välja kuulutavad, peab toetama ka niisuguseid streike, taotledes näljastreikide lõpetamist ja neile streikidele aktiivse ja sõjaka iseloomu andmist, nagu see oli Poolas Mortimeri ja Klimontovi kaevandustes. Komparteid ei tohi ka lubada liig kaua kestvat streikijate viibimist vallutatud ettevõttes, kui pole teiste ettevõtete töölise mobiliseerimist ja kui see viib nende jõu kaotuseni. Kommunistid peavad püüdma selle poole, et õigel ajal „ühesid võitlusvorme asendada teistega, kusjuures vormide tõstmine peab jääma alaliseks tendentsiks“ (Lenin). Seal, kus puuduvad väljavaated võitluse edukaks lõpuleviimiseks, on vaja, nagu iga teisegi streigivormi juures, valida kohane silmapilk tema organiseeritud lõpetamiseks streikijatele võimalikult kasulikult.

Muidugi on tarvis välja astuda vaate vastu, mille järele streik ettevõtte valdamiseks on streigivõitluse „alam“ vorm; on täiesti selge, et niisugused ettevõtte vallutamiseks streigid, kui raudteelaste streik Rumeenias, rohkearvulised võitluseinnukad streigid Poolas ja teistel maadel, ei ole mitte streigivõitluse alam, vaid teravam vorm. Aga ühtlasi on vaja võidelda ettevõtte vallutamiseks korraldatava streigi isesuguse idealiseerimise vastu (hoolimata ta vormist ja tingimustest, milles teda peetakse), ettevõtte vallutamiseks streigi kõige kõrgemaks streigivõitluse vormiks kuulutamise vastu. Kõige otsustavamalt tuleb ümber lükata niisugused kahjulikud seaded, mis ilmsiks tulnud tšeho-slovakkia kommunistide seas, nagu vaade näljastreigi, kui mingi uue, kõrgema, kangelasliku võitlusvormi peale. Partei peab samuti selgitama, kui ekslik on arvamine, nagu tähendaks näiteks streikivate töölise jäämine maa alla kaevandustesse soodsate tingimuste loomist nende võitluseks riigivõimu vastu (Tšeho-Slovakkia).

Vaja on ka selgitada, et käesoleva revolutsioonilise liikumise arenemiseajajärgul streigid ühes ettevõtete vallutamiseks, olles *ühendatud teiste võitluse vormidega* üldiselt teravamaks streigivormiks, kaugel on veel niisugusest ettevõtete vallutamisest, mis aset leidis 1920. a. Itaalias, mis küllaldaselt tugeva kompartei olemasolu korral oleks võinud sõjariistus ülestõusuks muutuda ja on kaugel ka kontrollist valmistuse üle. Valmistuse kontrolli juhtsõna võib üles seada ainult revolutsioonilise olukorra olemasolu puhul, mil päevakorras on otsekohese võitluse küsimus võimu eest.

Sotsiaalfaschistide ja faschistide püüded on sihitud sinnapoole, et takistada streike, ja kui nad siiski tekivad, siis anda neile passiivne, rahulik iseloom, mis kodanlist korda mitte ei ähvardaks. Kommunistid ülesanne seisab selles, et maksimaalselt aktiveerida töölise hulki ettevõtete vallutamiseks-streikide ajal ja muuta neid streike revolutsioonilise võitluse tõelikuks relvaks.

Ettevõtete vallutamiseks-streikide ulatus ja tähtsus oleneb kõigepealt õigest juhtimisest kompartei poolt, parteiorganisatsioonide ja revolutsioonilise ametiühisuste opositsiooni suurimast aktiivsusest. Peamiseks hädahukiks ettevõtete vallutamiseks-streikide juures, nagu iga teisegi streigivormi juures, on lootmine isevoolele, lootus sellele, et need streigid iseendast muutuvad lähtepunktiks võit-

luse edaspidisele arenemisele, väljaspool vallutatud ettevõtte seinu, vaade streikivate tööliste viibimisele vabrikutes ja tehastes kui otstarbele.

Arvestades ettevõtete-vallutamise-streikide eritingimusi, on tarvis juba *ettevõtete-vallutamise-streigi ettevalmistamise ajal*, seda enam aga pärast tema algamist, koondada võimalikult rohkem jõude streikijatele toetuse organiseerimiseks.

Ettevõtete-vallutamise-streikide korral, nagu seda näitasid poola kogemused, ei pea mitte kõik streikivad töölised ettevõtetesse jääma. Partei ja revolutsiooniline ametiühisuste opositsioon peavad püüdma sinna poole, et osa vabriku-tehase aktiivi ja streigikomiteed saadetakse väljaspoolt toetust mobiliseerima.

Vallutatud ettevõtetes on tarvis valida võitluse juhatus ühise väerinna alusel alt-poolt (naiste ja noorsoo osavõtuga), on tarvis luua laialine tööliste *omakaitse* vastulöögi organiseerimiseks politsei pealetungile Rumeenia raudteelaste, Poola „Hortensia“, Jaapani „Tsihon Tselluloid“ jne eeskujul. Ühel ajal tänavameeleavaldustega tuleb korraldada ka vallutatud te-

hase hoovis kärarikkaid meeleavaldusi revolutsiooniliste laulude laulmisega, üles tõmmata punased lipud j. m. Tuleb püüda korraldada streikijate seas vastastikust abi, s. t. anda abi neile töölistele, kes ei saa saadetisi kodust.

Streikijate viibimist tehases tuleb kasutada nende *poliitilise teadvuse* maksimaalseks tõstmiseks (jutuajamise korraldamise, seinalehe väljaandmise teel j. m., nagu see oli näiteks Tokio trammitööliste streigi ajal) ja partei ning ametiühisuste opositsiooni organisatsiooniliseks kõvendamiseks.

Revolutsiooniline strateegia seisab töötavate hulkade revolutsioonilise võitluse *mitmesuguste vormide ühendamise* oskuses. Streigiliikumise väerinna laiendamisele, laialipillatud streikide keskendamisele, massiliste nii töötavate kui töötute tööliste tänavameeleavalduste kõvendamisele, uurides ja kasutades seejuures teiste maade kogemusi, peab kompartei juhtima peatähelpanu, püüdes võitlust tõsta järjesti kõrgemale poliitilisele tasemele.

„Komm. Internatsionaal“,
Nr. 19—20, 1933. a.

SKP KK liige Fritz Heckert

Saksamaa kompartei võitlusest

I.

K. a. 1. aprilli resolutsioonis kiitis KITK presiidium heaks SKP joone ja taktika enne ja pärast Hitleri riigipöoret, kiitis heaks selle partei taktika, kes organiseeris võitlust fashismi vastu, kes sotsiaaldemokraatia äraandmise tagajärjel sunnitud oli taganema selleks, et oma ridu ümber korraldada, et siis uuesti pealetungi alata.

Kahe kuu kestel, mis resolutsiooni avaldamisest möödunud, jõudis SKP juba tegelikult näidata, et KITK presiidiumi poolt ülesnäidatud usaldus oli täiel määral põhjendatud. Jõudude äärmiselt ebasoodsa vahekorra tõttu, sotsiaaldemokraatia äraandmise tagajärjel taganema sunnitud, toibus Saksamaa kompartei ruttu lõõgist, korraldas end ümber pörandaaluseks tööks ja näitab uuesti üles suurt revolutsioonilist aktiivsust, hoolimata fashismi raugemata terrorist.

Oma ülalpidamisega möödunud kahe kuu kestel kinnitas ka sotsiaaldemokraatia täiel määral Kominterni ja SKP KK poolt tema kohta antud hinnangut. Oma viimases resolutsioonis seisukorvast ja lähematest ülesannetest Saksamaal kirjutab SKP KK:

„Sotsiaalfaschistide täielikkõrvaldamine riigiparaadist, niisama ka sotsiaaldemokraatlikkude organisatsioonide ja ajakirjanduse toores mahasurumine ei munda seda tõsiasja, et sotsiaaldemokraatia nüüd nagu varemgi on „kapitalistliku diktatuuri“ sotsiaalne peatugi.“

Seda kodanluse sotsiaalse peatoe „a-osa“ ta täitis ja täidab sellega, et alla vandus fashismile, et nõus oli ümber lükkama välismaal „süütute“ faschistlikkude kurjategijate vastu levitatud „laimu“; et ta riigipäeva 17. mai istangul oma hääletusega täielikult omaks tunnistas faschistide imperialistliku röövvälispoliitika, sõnagagi puutumata nende sisepoliitikat, et oma ametiühisuste bürokraatide kaudu töölisi esimesel mail osa võtma kutsus „Saksamaa töö rahvuslikust pühast“, et nende (faschistide) poolt lasi rüüstata ametiühisusi ja heakskiitis ametiühisusliku liikumise ülevõtmise faschistlikkude komissaride järelvalve alla, et ta tegelased võtavad oma peale nuhkimise kommunistide järgi ja nende timukate kätte äraandmise ülesande. Seda kodanluse sotsiaalse peatoe osa täidab ta nende manöövrite abil, milledega

ta tööliste ees oma allavandumist varjab (Welsi silmapiljalikud kallaletungid ametiühisustele jne).

Kogu sõtsiaalfaschismi saba — kontrevolutsoonilised trotskistid, brandlerlased ja teised ülejooksikud levitavad laimu, nagu poleks SKP asjad tõelikult paremad, kui laostunud sotsiaaldemokraatialgi. „Üleilmne revolutsionäär“ *Printsi saartelt* teadis, nagu selgub, juba ammu, et teisiti ei saagi olla „Kominterni vale poliitika“ pärast. Sellepärast soovitas ta töölisteklassile päästevahendina faschismi eest kommunistide ühist väerinda nii Teise kui ka Amsterdami ametiühisuste Internatsionaalidega. Ja niisugusest faschismile allavandujatega ning ta agentidega ühisest väerinnast keeldumise eest tembeldas see härra „revolutsionäär“ meid töölisteklassi „äraandjaiks“ ja „termidoorlasteks“. Just niisamuti pidas end ülal ka Brandleri kliike. „Päästja“ ossa, kes jälule seaks proletariaadi klassilised organisatsioonid ja kommunistliku liikumise Saksamaal uuesti üles ehitaks, soovitas härra Brandler iseennast kirjas, mis adresseeritud SKP KK-le. Saksa vanasõna ütleb: „Kelmid ei hiilga tagasihoidlikkusest“. See käib niihästi suurekaliibrilise kelmi *Trotski*, kui ka ta tillukese väljaande *Brandleri* kohta.

SKP jõud väljendus selles, et ta otsustaval silmapilgul näitas end *monoliitse parteina*. Otsustavatel nädalatel puudusid SKP-s, vaielused“. Ainult üksikud hulkadega sideme kaotanud nõrgemad tegelased SKP-s, kes juba enne viimaseid sündmusi oma närvide üle valitseda ei suutnud, õhavad — peajasjalikult küll salaja, kuid vahest ka mõne mõtteosalise seltsis: partei toetas faschiste, faschism võitis töölisteklassi mitte kuudeks, vaid pikkadeks aastateks; kõik on otsas. Kui partei 31. jaanuaril, nii räägivad nad, oleks mõnegi osalise sõjariistus ülestõusu läbi viinud, oleks töölisteklass muidugi kaotanud, kuid vähemalt au oleks siis päästetud olnud ja tulevasele põlvele oleks ometi päranduseks jäänud eeskujud, kuidas peavad võitlema revolutsionäärid.

Lenin ütles:

„Ainuüksi eelvõdega võitu ei saa. Ainult eelvõde otsustavasse võitlusesse viia enne kui kogu klass, kui laiemad hulgad pole asunud kas eelvõde otsekoheste toetamise ehk vähemalt heatahtliku erapoole tuse seisukohale tema suhtes... ei ole mitte üksi rumalus, vaid ka kuritegu.“

Kuid need „käremeelsed“ tahavad olla „pahempoolsemad“ kui Lenin. Nad nõuavad osaliste ülestõusude organiseerimist,

mis nende endi arvamise järgigi kaotusega lõpeksid. Aga juba praegu on näha, mida väärivad nende „käremeelsus“. Endisel ajal karjusid nad täiest kõrist: Peksa faschisti, kus sa aga teda ei kohta! Nüüd aga on nad kaotanud igasuguse revolutsioonilise väljavaate ja arvavad, et faschism on nüüd võrd purustanud töölisteklassi, et proletariaat kaua aega sest lõõgist ei suuda paraneda.

Jätame need võltskangelased Babiloni jõgede ääre pisaraid valama.

Täitsa õieti kirjutab SKP KK oma resolutsioonis:

„SKP revolutsioonilise eelvõde hävitamine, see faschismi otsustav ülesanne, ebaõnnestus täielikult, hoolimata julmist terrorist, hoolimata metsikust provokatsioonist, korruptsioonist ja ohjeldamatust demagoogiast... Vastupanu terrorile ja survele töölisteklassi seas, niisama ka vastupanu majanduslikul alal, pärast esimesi paratamatuid segaduse- ja depressiooninädelaid, kasvab praegu jällegi.“

Märtsinädalatel õnnestus faschistid el igasugu terrorimeetodite abil kinni võtta ligi 11 tuhat kommunisti ja heita neid türmidesse ja koonduslaagritesse. Peale tapetute ja kümnete tuhandete piinatud revolutsiooniliste tööliste, kes kas hoopis ehk hulgaks ajaks võitluseväljalt on kõrvaldatud hulgaliste vangistustega esimeste terrorinädelate kestel, likvideeriti tuntav osa kompartei keskmi ja funktsionääride kaadreid. Mõõdusid kolm-neli nädalat, enne kui õnnestus korda seada kaadreid ja uuesti side luua KK-ga. Hoolimata kõikidest raskustest SKP ei vaikinud. Puutumatajäänud rakukesed väljendasid tihtigi suurt algatusvõimet niisama ka paljud kohapealsed organisatsioonid ja paljud üksikud parteilased. Võib öelda, et alates märtsi 3-dast nädalast, parteijuhatuse, vaatamata alaliste vangistuste peale, löi sideme alamorganisatsioonidega. Parteiliste kaadrite uuesti korraldamine teostus partei ümberkorraldamise protsessis vile- ja kümneinimeselisteks rühmadeks, mis ette võeti põrandaaluse töö tingimustele parema kohandamise otstarbel.

Enne kui ilmus esimene partei kesk-häälekandja põrandaalune number seisukorra üksikasjalise valgustamise ja riigipäeva valimiste tulemustega, võttis terve rida alamorganisatsioone, niisama ka rakukesi juba iseseisvalt kindla seisukoha sündmuste suhtes. Üks alaraiooni komitee juhtiv tegelane jutustas:

„Meil puudus igasugune side keskkohaga... Organisatsiooni liikmed erutu-

sid iga päevaga ikka rohkem, nad rääkisid, et vaja ometi midagi ette võtta, muidu arvab Hitleri rõõvsalk juba, et surnud oleme.

Võtsime siis ja alustasime omapead „Rote Fahne“ väljaandmist. Kõige täbaram oli lugu juhtkirjaga: oli ju tarvis temas anda õige pilt seisukorrast, väljavaadetest, ülesannetest. Kartasime õigest joonest kõrvale kalduda. Aga parem parandame hiljem vea, ütlesid seltsimehed, kui veel mitu päeva vaikida. Nii siis tekkis meie analüütiline juhtkiri. Kuid meie ei julenud teda veel ära trükkida, vaid tahtsime seisukorda enne lähemas ringis läbi arutada. Kokkurääkinud, kohtasime metsas 18 inimest, töötasime artikli läbi ja siis hääletasime. Kõik olid juhtkirjaga nõus. Jäi üle ainult trükkida ja levitada. Kõik tundsid rõõmu meie töö üle. Teisest raioonist tulid seltsimehed ja palusid meie abi samasuguse lehe väljaandmiseks. Neil olid vangistatud kõik juhtivad tegelesed. Aga siis ilmus viimaks ometi partei keskhäälekandja. Tormasime lugema juhtkirja, et teada saada partei liini. Suur oli aga meie rõõm, kui võisime tunnistada: see kõik klapiib ju kokku meie enda liiniga. See täielik üksmeel keskkohaga, vaatamata kolmenädalisele lahusolekule peale kõiki neid sündmusi, andis meile julgust. Üks seltsiline sellest raioonist läks omal jõul trükitud „Rote Fahne“ga poliitseijaoskonda ja kinnitas numbri teadaandelaua kohale. Kui temale hiljem ettevaatamatust ja hulljulgust ette heideti, vastas ta: ma ei suutnud kannatada, kui need kaabakad seletasid, et meie partei olla hävitatud; pidin neile näitama, et meie ikka elame ja et fashistidel korda ei lähe meid hiireaukudesse kihutada!..“

Palju niisuguseid julgeid, aga kaalumatat sammude sündis märtsis ja tühtigi hõlbustasid nad vaenlasel paljude meie parimate seltsimeeste vangistamist: Varsti õppisid parteilased siiski ettevaatlikumad olema, oma tööd paremini korraldama, ja märtsi lõpul — aprilli algul pidid fashistid tunnistama, et neil korda ei läinud SKP-d hävitada, nagu nad hoopisid terrori algul.

Lahke tädi „Voss“ („Vossische Zeitung“), kartlik eideke, kellelt oma poliitilist tarkust ammutasid saksa professorid ning „vabamõttelised“ keskkooli õpetajad, ja kes sellise ahviosavusega ja kiirusega oskas kohanduda fashismile, — on vihane jatkuva kommunistliku aktiivsuse pärast.

„SKP ootab lähemate nädalate kestel

Hitleri liikumises ilmuvaid nõrkuse silmapilke, et rahvuslase väerinna lõhedest läbi murda. Meil seisavad ees veel rasked katsumiseajad.“

„Ringis“, hääleklubi häälekandja, aga ilmus 7. aprillil ametlik artikkel, mille sisu on täpselt järgmine:

„Faschistliku võimuaparaadi sisseseadmisega oli kommunistlik partei esialgul nii nõrgestatud, et ei suudetud suuri väljaastumisi teostada... Kuid SKP on juba jälle tööle asunud, et uusi eeldusi luna kihutustööks ja aktiivseteks väljaastumisteks... faktiliselt tegutseb SKP Kominterni juhatusel juba jälle.“

Alates aprillist tugevneb SKP põrandalune töö. Viidi läbi rida meelevaardusi, kuigi esialgul vähemaulatuslikke. Aga tähtis on see, et kompartei selliste meelevaarduste korraldamisega, — peale oma lehtede, vabrikutehaste lehtede, lendlehtede, junnõnade, plakatite — näitlikult hulkadele oma nägu demonstreerib. Tänavatel, majadel vilguvad uuesti tema juhtsõnad ja mitte enam üksikute nähetena, vaid kava-kindlalt. Hulkades levitatakse jälle lendlehti. Sellejuures tarvitatakse uusi ettevaatuse meetodeid, et kirjandust levitavaid tegelasi hoida vangistamistest. Hoovidesse ilmuvad koorid, kes üksmeeliselt partei juhtsõnu hüüavad ja lõpuks Internatsionaali ette kannavad.

Kõige mitmekesisematel juhustel astuvad kommunistlikud kõnemened üles lühikeste kõnedega. Turupiatsidel tehakse kihutusetööd koduperenaiste, väikekaupmeeste ja talupoegade seas. Partei porandalust kirjandust levitatakse tasuta ja ka raiua eest, eriti vabrikutes ja tenasies. Kõige tähtsamad aga on *esimesed streigid*, kui vastuõök töötasu kärpimisele, tariitepingutest keeldumisele, natside ettevõtetesse soetamisele. 25. märtsist kuni 10. aprillini on niisuguseid streike registreeritud 100, milledest enamus lõppes võiduga.

Muidugi on need streigid üldiselt alles vähearvulised ja lühiajalised. Kuid siiski erutavad nad fashiste, sest puhkevad pea igas riigiosas. Neid streike juhivad ettevõtte töolistest poolt valitud ühisvaerinna komiteed! Mõned streigid kestavad juba mitu päeva ja võtavad suurema ulatuse: näiteks Hamburgi affineertehases 1.500 töölise streik protestiks tehasekomitee liikme — fashisti ülalpidamise vastu, kes revolüüriga ähvardas; Hamburgi võivabriku töölise edukas streik (600 töölise) vabrikukomitee revolutsioonilise liikme vangistamise pärast. Pankovi raudtee remonditöökodades kihutasid 1.3000 töölise fashistliku look-

salga minema. Kielis „Saksamaa“ laevatehase töölised, kes streikisid punase tehasekomitee vangistamise pärast, saavutasid vangistatu vabastamise. Feldmühle puuvilla-vabrikus alustati uuesti ajalehe „Rote Volkswacht'i“ väljaandmist vabrikulehena ja levitati teda 10 pfeningut number. Esimest numbrit ilmus 300 eksemplari, teist — 500 ja kolmandat — 1000. Paljudes töösunduslaagrites puhkevad noorteühinglaste õhtustel streigid ja mässud.

Kõikides 25. märtsist — 10. aprillini olnud võitlusväljaastumiste üksikasjaline loetlemine nõuaks liiga palju ruumi. Märgive ainult ära, et selle aja jooksul peale kesk-häälekandja „Rote Fahne“ terve rida kommunistlikke ajalehti hakkas ilmuma: Hamburgis — „Hamburger Volkszeitung“; Ruhri tööstuseraionis — „Ruhr Echo“; Badenis — „Rote Fahne“ Badeni ja Pfalzi tarvis; Württembergis — „Süddeutsche Arbeiterzeitung“ ja teistes maakondades ja raioonides — maakondade ja raioonide lehed, osalt trükitud, osalt hektograafeeritud kujul.

III.

Faschistid märkavad seda SKP ja RAO (Revolutsiooniline ametiühisuste opositsioon) suurenevast aktiivsusest tingitud hädaohtu. Eriti kartsid nad töölisklasside sõjakamaid väljaastumisi 1. mail. Sellepärast siis tuligi kõige suuremale rahvus-sotsialistlikule demagoogile, propagandaministrile Goebbelsile pähe idee varastada töolisteklassilt ära 1. mai ja muuta seda päeva kõige suuremaks mõnitamiseks töölisklassi üle, rahvuslikuks pühaks. Seda oma ideed arendas Goebbels rahvus-sotsialistliku partei juhtide ees järgmiselt: meil jääb valida vaid üks, — kas töölised pühitsevad 1. maid meiega, ehk nad pühitsevad teda SKP juhtidele all. Töölised aga pühitsevad seda päeva tingimata. Parem juba pühitsegu teda siis ühes meiega.

Selline väide ulatas natside partei „kõrgete“ juhtide ajudeni. Pandi tööle kõik demagoogilised propagandavahendid, tarvitades ühtlasi kõige julmimat terrori, et aga sundida töölisi sellest esimese mai pidustusest osa võtma. Töolistele tehti kohuseks 1. mail koguneda oma ettevõtte juurde, seal said nad igaüks nimelise pileti märkusega töölise osavõtu üle. Seda märkust uuendati kuni viis korda päevas. Kes osa ei võtnud, sellele 1. mai eest palka ei maksetud, samuti ka neile, kes vastu hakkasid. Kõrvalehoidjaid ähvardati vallandamisega. Kuid vaatamata kõigile neile abinõudele, ei õnnestanud faschisti-

del eesmärki saavutada, kuigi ADGB (Reformistlik ametiühisuste keskkliit. Tõlk.) juhid kõiki töölisi üles kutsusid osa võtma faschistlikust 1. mai pühitsemisest. Otsustades müüdava faschiseerunud ajakirjanduse aruannete järgi, läks kõik kenasti, töölised tulid ja olid õnnelikud, et lõpuks ometi, vabastatud revolutsioonilisest terrorist, võivad pühitseda esimest maid käsi-käes oma peremeestega.

Tegelikult aga töölisklass ei tulnud. Sellepärast võttis Hitler „manitsuseks“ tarvitusele järgmise abinõu. Selle eest, et Leopardid ja Grassmannid oma ADGB-ga töölisi faschistlikku leeri ei osanud tuua, visati neid, s.t. Leiparti, Grassmanni ja palju teisi nende abimehi töolisteklassi äraandmisel türmidesse. Ametiühisustega pani faschistlikkude komisсарide juhatusel „unifikatsiooni“ reshiim maksma, nagu natsid silmakirjalikult nimetavad iga-suguste organisatsioonide vägivaldset liitmist faschistliku liikumisega, vägivaldselt faschiseerimist.

Kahtlemata, ilma SKP ja RAO järjekindla tööta oleks töolistele hulgaline vastutöö faschistlikkudele võtetele 1. mail võimata olnud. Berliini suuremate ettevõtete andmete järgi, mis saadud algallikast, võtsid faschistide 1. mai pidustustest osa kõige-enam 25% nende ettevõtete töolistest, AEG Gartenplatzile ilmusid ainult üksikud töölised, Harmi juures — 2.000-st — 900, enamasti naised, Siemensil 1.000-st — 243.

Kuid SKP ei rahuldunud üksi passiivse vastupanu organiseerimisega. Juba mitu päeva enne 1. maid korraldas partei meelevaldusi, hulgalisi väljaastumisi vabrikute ja tööbörsede ees. Berliinis oli 1. mail viis suuremat meelevaldust kommunistide juhatusel, kuna kolm neist algasid faschistide poolt äramääratud kogunemiskohtadel. Kui faschistlikud koloned lahkusid, liikusid ka kommunistid lehvivate lippudega, plakatitega ja „Internatsionaali“ laulmisega edasi. Neist rongikäikudest võtsid osa 2.000, 3.000 ja 8.000 töolist. Sellejuures tuli tõsiseid kokkupõrkeid. Seesama sündis ka Halle-Merseburgi raionis, Saksenis, Thüringenis, Württembergis, Alam-Rheinimaal, Ruhri oblastis ja paljudes suurtes ja vähemates linnades ja alevikudes. Paljud vabrikud ja tehased tegid kommunistide mõjul suurtel ja vähematel vabriku-tehaste koosolekute otsuseks mitte osa võtta faschistlikust pühast.

Juba nädal aega enne 1. maid, eriti aga pärast luhtaläinud faschistiikku pidustust,

tugevneb tööliste vastupanu. Põrandaalused lehed ilmuvad suurel arvul, nende ilmumine muutub järjekindlaks, levitamine korrapärasemaks, mille tõttu vangistatute arv lehe tegemisel ja levitamise juures tuntavalt väheneb võrreldes sellega, mis oli enne põrandaalla minekut. Politsei aruanded teatavad igapäev sadadest kohtadest, kus kommunistide poolt põrandaalust kirjandust levitatakse: ajalehti, lendlehti, plakateid, broschüüre. Lehtede sisus tundub ühtlane seade, tähtsamaid poliitilisi küsimusi vaadeldakse ühelt ja samalt vaatepunktilt. Sellest selgub, et partei KK juhib uuesti ja kindlalt kogu parteid nii ideoloogiliselt kui poliitiliselt. 9. mail levitab „Telegrafen Union“ järgmist tähelepanu väärt teadet:

„Viimasel ajal teevad kommunistid kõigis Sakamaa raioonides elavat põrandaalust kihutustööd lendlehtede levitamise teel. Igalpool loobitakse korteritesse trükitud fashismivastase sisuga materjale. Erakordselt ülekoormatud politseiaparatuur ei suuda seda viibimata takistada. Sellepärast on eriti soovitatav, et elanikud niisuguste kommunistliku kihutustöö keskkohade paljastamisele kaasa aitaksid ja süüdlasi politsei kätte toimetaksid.“

See elav kommunistlik selgitustöö, millest politsei enam jagu ei suuda saada, ei kannu enam abstraktselt iseloomu: ta on juba konkreetsema iseloomu omandanud. Ettevõtetes tehakse selgitustööd kaabakaliste mahinatsioonide paljastamiseks tööpalga alal tariifilepingute kaitseks, fashistlikkude nuhkide minemakihutamiseks vabrikutehaste komiteedest, ametiühisuste kaitseks fashistide kallalekippumiste eest, võitluseks fashistlikkude komissaride vastu ametiühisustes, tööliste üleskutseks streikidele. Turul levitatakse toiduainete hindade üleskrüvimise poliitikat piitsutavaid lendlehti, mis näitavad väikekauplejatele, kuidas nad suurpõllupidajate ja rüüstava finanskapitali poliitika tagajärjel ärasteenimata satuvad nälgivate hulkade viha ja põlguse alla. Majades selgitatakse üürnikkudele, kuhu viib fashistlikkude majaoomanikkude poliitika. Rahvussotsialistlikudel koosolekutel, eriti vabrikutes ja tehastes, esitatakse küsimusi, miks ei täida natsid omal ajal tööliste antud lubadusi. Kõik see ei ole kuigi meeltemööda fashistidele. Kõige hullem aga on neile see, et kogu selle selgitustöö õhutaja ja kandja — SKP — on teada ja ometi ei lähe korda midagi kätte saada, seda põrandaalla läinud parteid hävitada.

Aga veel enam, kui SKP kasvav selgitustöö, erutab fashiste *tööliste kasvav streigivõitlusteks tahe*. Natsid juba kar-

davad, et vastukaaluks nende poliitikalerekerib streigilaine, nagu see oli 1932. a. septembris-novembris protestiks Papani poliitika vastu. Hitler sõitis mai esimesel poolel Kieli madruste 1918. a. ülestõusu keskkoha, et oma juuresolekuga ära pesta seda „häbi“. „Kolmanda impeeriumi“ missioon ei avaldanud vähematki mõju *Kieli tööliste peale*. Töölised pidasid laevatehastes streiki tähtsamaks.

Praegu on streikidel juba palju agressiivsem iseloom kui aprillis. Ka osavõtjate arvu poolest on nad palju suuremad, nad murravad läbi rahvussotsialistide väerinnast.

Noorsoo osavõtt streikidest kasvab järjekindlalt. Kommunistliku noorsooühingu juhtimisel puhkevad peale vähemate väkmeeleavalduste (Blitzdemonstration) erilised väljaastumised töösunduslaagrites. See on eriti tähtis sellepärast, et fashistidel korda läks töötu noorsoo seas palju pettelootusi külvata. See noorsugu, kelle elu seni möödunud rõõmuta, ilma iga-suguse tööta, tihtigi peavarjuta ja poolnäljaselt, pani lootusi töösundusele, kui ainsale pääseteele äärmisest puudusest ja viletsusest. Seda ei tohi silmist kaotada, andes õiget hinnangut noorsoo aktiivsete fashismivastaste väljaastumiste tähtsusele.

Hitleri terrori tules loodi Thüringenis üheksas vabrikus uued noorsoo fashismivastased rakukesed.

Eriti energiliselt tegutseb Hamburgi noorsugu. Seal levitab noorsugu 10 tuh. trükitud lendlehte, kleepis üles 80 omakäega meisterdatud plakati ja ilustas kõik linna seinad ja plangud fashismivastaste hüüdsõnadega.

Korraldatakse väkmeeleavaldusi, millest osavõtjad (keskmiselt 300 noortöölist) sammuvad punastelippudega ja plakatitega.

Need on ainult üksikud näited, mis iseloomustavad töötava noorsoo fashistliku diktatuuri vastast liikumist. Sellejuures ei tohi unustada, et lendlehtede levitamise eest kannab noorsugu raskeid karistusi ja tagakiusamisi. 18. mail mõistis Berliini kohus masinakirjutaja Dürranti kolme lendlehte levitamise eest poolteiseks aastaks türmi.

Kõige suuremaks ja fashistlikke ninamehi kõigeenam erutavamaks streigiks oli *streik Berliini ajalehtede trükikodades* 12. mail. Sel päeval streikisid Ullsteini, Mosse, Scherli kontserni ja paljude teiste trükikodade töölised protestiks hulgalise surve, töötingimuste halvendamise, fashistlikkude komissaride kontrolli vastu ja tööltvallandatute töölevõtmise eest. Isegi fa-

schistlik „Angriff“ ei saanud sel päeval ilmuda. See streik ajas fashistlikud juhid marru.

Hulkade rahulolematuse hakkab ikka enam väljenduma. Tänavatel, trammides ja turgetel ei vaigita enam, vaid räägitakse: meie ei taha enam mingisuguseid pidulikke kõnesid, tahame lõpuks tööd, leiba ja kõiki lubatud hõlbustusi. Hulgad tahavad juba nüüd saada midagi reaalsemat ja pole sugugi nõus Hitleri „neljajaastaku“ lõppu ära ootama. 20. mail ühe protsessi ajal Nürnbergi kohtus teatas prokurör ootamatult: „Pea avalikult tunnistama, et uus valitsus meid ei vaimusta.“ Poliitilise poliitise korraldusel vangistati ta jalamaid.

Tööliste kasvavast opositsioonist vabrikutes ja tehastes, mis juba sadadel juhusel streigivõitluseni viinud, annavad tunnistust ka viimaste vabrikute-tehastekomiteede valimiste tulemused. Kui esimestel nädalatel peale Hitleri riigipöõret ja õudset terrori SKP ja RAO pooldajate vastu revolutsiooniliste kandidaatide heaks antavate häälte arv vähenes (see väljendus fashistide häälte suures juurekasvust ja reformistlike mandaatide hulga suurenemises), siis on praegu asi teisiti. Kõigis ettevõtetes, kus hoolimata fashistlikust terrorist korda läheb esitada ühise väerinna nimekirju — niisugused juhused aga tihenevad järjesti — võidavad need nimekirjad suure hulga häáli.

Oldenburgi linna gaasivabrikus sundisid natsid kõiki töölisi, kelledest enamused seni oli reformistlike ametiühisustes, astuma tehase fashistlikku rakukesesse (NSBO), ähvardades tõrkujaid vallandamisega. Siis nõudsid natsid tehase üldkoosoleku kokkukutsumist valimiste arutamiseks ja soovitasid esitada ühist nimekirja. Töölised olid nõus, kuid valisid selle ühise nimekirja järgi tehasekomiteesse 4 RAO ja 3 reformistliku üldliidu liiget, kuna ükski fashist läbi ei läinud.

Faschismivastane vastulööök tekitab rahvus-sotsialistlike valitsevates ringides järjestkasuvat rahutust. Väga kujukalt ja selgelt väljendub see rahvus-sotsialistlike juhtide närvilistes väljaastumistes, samuti ka nende tegutsemises. 19. mail esines Goebbels kõnega Berliini rahvus-sotsialistide aktiivse koosolekul. Ajakirjanduslik koosolekuaruanne annab edasi järgmised katkendid sellest kõnest:

„Ma ei pea suureks õnneks, et 30. jaanuaril parteisse vastu võeti niisugune määratu hulk uusi liikmeid. Need uustulnukud oma kogemustel ei ole suuremaltaolul võiduks parteile, ennem küll koormaks. Nende uustulnukute arvele tuleb panna rida arusaamatusi parteis.

Nad ilmuvad partei programmiga ja Hitleri raamatuga „Minu võitlus“ ja küsivad: „miks pole veel teostatud see ja see, miks pangad pole veel sotsialiseeritud“ — ja arvavad, et nad sellega meile võivad imponeerida.“

Edasi räägib Goebbels, et vaja on „tule ja mõõgaga“ välja põletada kõiki neid, kes nõuavad kõikide lubaduste teostamist nüüd, mil Hitler juba võimul. Samal konverentsil teatas Goebbels, et ka „rahvuslase revolutsiooni“ leeris on märgata järjestikasuvat rahulolematust:

„Tuleb silmas pidades, et meie endi parteisse sisse ei hülleks maskeeritud kommuniste... Mul pole teadmata, et Weddingis, Gesundbrunnenis ja Neuköllnis Saksa rahvuslased lõõkärühmad, kus varem oli 13, 14, 15 inimest, on kahe kolme kunga kasvanud 500—600 inimeselikeks ja et siin tegu pole kaugelgi mitte uute rahvus-sotsialistidega, vaid lihtsalt sellega, et suuremasse osasse neisse organisatsioonidesse on sisse pugunud kommuuna.“

Paljud rahvus-sotsialistlike organisatsioonide juhid ei tea, mis teha nende inimestega, keda, nagu Goebbels teatas, parteist vaja „välja visata“.

Aga hädakella lööv Goebbelsi kõne ja ta kaebamised pole veel kõik. Pärast komisaride jultunud toppimist ametiühisustesse ja viimaste „unifitseerimist“ fashistlikus suunas, fashismi seisukord ametiühisustes mitte ei paranenud, vaid, vastupidi, halvenes veel enam. Ametiühisuste liikmed ei maksa enam liikmemaksu ja teatavad komisaridele: Mis? Kas peame hakkama teile veel raha maksma peale seda, kui te lõhkusite meie ametiühisuse? Fashistlikud juhud kinnitavad pühalikult, et teostasid ametiühisuste „unifitseerimist“ just nagu ainult selleks, et päästa töölise ametiühisuste varandusi, mis nii suure vaevaga saadud, et töölised ka tulevikus ametiühisustelt toetust võiksid saada tööpuuduse, invaliidsuse, haiguse jne puhul ja et reformistlikud töölised seda usuksid, määrati ametiühisuste komisarideks ka mõned s.-d. ametiühisuste bürokraadid, näiteks kurikuulus streigmurdja Ulrich Berliini metallitöölise ametiühisusest.

Hiljuti hakkasid tihenema ostjate protestimeeleavaldused turul kiireltkasvava elukalliduse vastu. Münchenis vangistasid fashistlikud võimud vihaleatud hulkade rahustamiseks 200 võikauplejat, keda saadeti Dachau koonduslaagrisse. Pfalzi väikekauplejate resolutsioonid näitavad, et nad juba üle lähevad vastuabinõude tarvitamisele. Nad ei soovi kauem end ohvriks tuua poliitikale, mis kujutab kehvade hulkade vaenlasena neid, aga mitte valitsust, kes põllumajandusesaaduste hin-

dasid üles kruvib, ja sellepärast keelduvad need väikekaupmehed kallinevate saaduste müümisest hoopis. Meie näeme juba esimese maksudevastase hoogtöö tagajärjena väikekauplejate, käsitöölise ja talupoegade seas kasvavat maksude maksimisest keeldumise lainet, mis sunnib fashistlikke ninamehi pöörduma nende kihtide poole üleskutsega ülesässitamist mitte kuulata ja korralikult makse maksta. Viimasel ajal oli talurahvamässe Pfalzis, tööstuserahutusi Rheini-Westfahlent tööstusratsoonis, mässe töösunduselaagrites, löökrühmade ülemate mahalaskmisi nende rühmade reameeste poolt (5 juhust ühe nädala kestel).

IV.

Ülaltoodud andmed töölisteklassi ärkamisest vastulöögiks ja üleminekuks vastupealetungile räägivad küllaldaselt SKP aktiivsuse tugevnemisest. Tõime vaid mõned osalised näited SKP elust ja võitlusest, kuid need on küllaldaseks tõenduseks, et trotskistlikud ja brandlerlikud väljamõeldused „SKP surmast“ — on ainult kontrevolutsioonilised väljamõeldused ja laim.

Tegelikult on partei osa hulkade kasvavas vastupanus fashismile määratusuur, ja partei valmistas selle osa täitmiseks ette suure hoolega.

KK resolutsioon hoiatab kõige kategoorilisemalt ettekujutuste eest, nagu võiks sisemised konfliktid fashistlikus leeris isendast viia fashistliku diktatuuri lagunemiseni.

Oma töö ümberkorraldamist vastavalt uuele põrandaalusele olukorrale alustas partei kogu energiaga, ja selle tõttu aitas ta võrdlemisi lühikese ajaga töölisteklassil virguda vastulöögiks ja üleminekuks vastupealetungile.

Pärast 31. jaanuari s.a. tuli parteil lõplikult loobuda parteilikkude hulkade juhtimisest vanade meetoditega, loobudes organisatsioonilise tegevuse vanadest meetoditest. Juba jaanuari keskpaigas pandi lehed kinni. See võttis meilt igapäise mõjutamise ja juhtnõõride avaldamise võimaluse. Selsukorra edaspidise teravnemisega, eriti pärast riigipäevahoone süütamist, parteiparaadi tagakiusamist ja tema legaalse töö keeldu, tuli loobuda ringkirjade ja juhtivate parteiasutuste laialiste istangute meetodist, sest need oleks olnud väga meeltmööda fashistidele. Niisama nagu kogu parteiorganisatsioonil tuli ümber korraldada, jagades teda viie- ja kümneinimeselisteks rühmadeks, et kindlustada parteiliikmete

suuremat hädaohutust, nii tuli ka keskkohal tarvitusele võtta üksikute instruktorite süsteem. Niisuguse isikliku sideme abil KK ja ringkonna komitee vahel, ja viimaste ning alamate parteiorganisatsioonide vahel, läks korda saavutada seda, et partei liikmed alati kursis on KK poolt antava seisukorra hindamisega, aktiivsete väljaastumistega ja hoogtöödega, mida KK tarvilikuks peab organiseerida. Ühtlasi on juhtivatel organitel selle süsteemi tõttu paremini kui kunagi varem teada hulkade meeleolu. Alles pärast seda, kui selle abinõu varal korda läks kindlustada vajalikku partei põrandaalust kaitset ja juhtimise kindlustamist ülalt kuni alla, algas kogu partei elu ja tegevuse üldine elavnemine. Mõnede opositsionääride poolt loodud ehk õhutatud rahulolematuse meeleolud võideti kiiresti. Nüüd võib juba täie vastutusega öelda, et parteis valitseb täielik üksmeel. Just sellepärast lähebki korda, vaatamata hulgalistele vangistustele, võrdlemisi ruttu täita tühje kohti.

Peale suusõnalise juhatus ja kontrolli organiseeris KK veel informatsioonilise büllետääni ilmumise, mis annab põhimaterjalid ringkonna ja raiooni organite ja raku-keste istanguteks. Büllետään ilmub kaks korda nädalas, vahest ka tihemini. Ühtlasi avaldab partei materjale informatsiooniliste kirjade kujul.

Niisugune otsekohene abi partellastele ülalt kuni alla on äärmiselt tähtis ja vajalik. Täie õigusega võib öelda, et see ongi kõige tähtsam abinõu kõige laiemate kihtide kõige kiiremaks aktiveerimiseks. Muidugi, paljuski jääme veel maha. Mitte kõikide probleemidega, eriti põrandaaluse töö probleemidega pole parteiliikmete hulgad veel küllalt hästi tuttavad. Vajalik on veel suurem kasvatustöö üksikute seltsimeeste suhtes. Vaja on võtta veel terve rida takistavaid tegureid meie ridades. Veel on määrgata vigu, mis tingitud kalduvusest minna kõige kergemat teed mööda. Meie näeme näiteks leplikku suhtumist töölistehulkade tungile NSBO-sse (fashistlikud vabrikutehaste rakukesed) kas sinna vägivaldse liitmise, ehk töökaotuse kartuse pärast, selle asemel, et energilist vastupanu avaldada NSBO arendamisele ettevõtetes.

Partei juhtnõõridest töö üle ametiühisustes tuleb alla kriipsutada järgmist: fashistide poolt kasutatava ametiühisuste fashistliku riigiparaadiga liitmise meetodi paljastamine; reformistlikkude, fashistlikkude komissaride „pankrotti jääda laskmise“ teooria kogu hädaohu selgitamine; võitlemisvajadus NSBO-sse ülejooksmise püüete

vastu. Partei juhtnõõrid kohustavad praegustes võitlustes erilist tähelepanu pöörama läbiproovitud tööliste juhtivatele kohjadele panemisele.

SKP kõvenev töö, kasvav käärimine hulkades ja kommunistide poolt teostatud terve rea väljaastumiste edu — kõik see sunnib fashiste veel suurema energiaga kui seni üles nuhkima fashismivastase liikumise juhtivaid keskkohi. Selle tagajärjel on parteid viimastel nädalatel tabanud rida tõsiseid kaotusi tähtsamate tegelaste vangistuse näol. Nende asemele on vaja uusi. Sellepärast on partei ülesanne — vaenlase kõveneva pealetungi all luua uusi kaadreid, kasvatada neid nii tihedassidemes vanade kaardritega, et ka suuremad ülesanded neile ülejõu ei käiks. Meie partei töö suureks õnneks selles suhtes on see, et proletariaadi kõige laiemates kihtides ilmub eriline mehisus, et paljud töölised, kes seni veel kunagi meie ridades võidelnud pole, fashistliku terrori peale vaatamata valmisolekut avaldavad partei juhtimisel ja ülesandel täita tema võitlusülesandeid.

Edasi seisab partei ees äärmiselt tähtis ülesanne, mida tarvis lahendada, nimelt hulgalise põrandaaluse kirjanduse soetamise ülesanne. Fashistlikud ninamehed kiitlevad kümnete tuhandete tsentnerite re-

volutsioonilise kirjanduse äraröövimise ja hävitamisega. Nad arvavad, et sel teel neil kindlasti korda läheb hulkadest hävitada „marksistlikku mürki“. Aga sellegi vaenlase lootuse purustab partei, ta suudab veel suuremal arvul, kui seni, levitada põrandaaluseid lehti ja lendlehti ja põrandaaluste broschüüridega asendada hävitatud revolutsioonilist kirjandust; tema loob Marxi ja Lenini õpetuse propageerimisega hulkades selle revolutsioonilise teoreetilise aluse, mille peal areneb partei praktiline revolutsiooniline tegevus.

„Ainult proletariaadi revolutsiooniline võitlus rahvusvahelise marksismi-leninismi põhjal suudab avada väljapääsu kapitalismi kriisist, vabastada töötavaid hulki sotsiaalsest viletsusest ja rahvustlikust orjastamisest, võita tööd ja leiba kõigile töötajatele.“

Nälja ja rõhumise „kolmandale impeeriumile“ seame meie vastu tööliste ja talurahva vabariigi, sotsialismi riigi. Mitte tagasi pankrotti jäänud kodanlikele demokraatiale, mis orgaaniliselt arenes fashistlikuks diktatuuriks, vaid edasi proletariaadi diktatuurile, mis kindlustab kõige laiemat ja vabama demokraatia kõigile töötajatele.“

(Juunis, 1933.)

Euroopa fashismivastane tööliste kongress¹⁾

Kongressi manifest

Kõigile mees- ja naistöölistele, töötavale noorsoole!

Kõigile töötavatele talupoegadele!

Kõigile rõhututele ja kurnatutele!

Kõigile fashismivastastele!

Viiskümmend tuhat mees- ja naistöolist, ametnikku, väiketalupoega ja haritlast vaevlevad Hitleri diktatuuri fashistlikes rõvkoobastes, koonduslaagrites, rahvussotsialistide kasarmutes ja politseivanglates.

1) Kongress peeti ära Pariisis 4—7. juunil s. a. 3000 osavõtjaga pea kõigilt Euroopa maadelt, eeskätt fashistliku terrori all ägavatest riikidest (Saksamaalt, Itaaliast, Poolast ja mujalt). Kongressi kokkutsumise algatajad olid itaalia, saksa ja poola revolutsioonilised ametiühisused.

KITK häälekandja („Komm. Internatsionaal“ nr. 18, s. a.) annab sel kongressil vastuvõetud manifestile, mille meie käesoleval „Klvtl“ nr-is avaldame, järgmise hinnangu:

„Manifestis väljendatud platform on kindlaks aluseks, millele toetudes tarvis koondada rahvusvahelise töölisteklasi jõud, töölisteklasi jõud igal üksikul kapitalistlikul maal üksmeelseks võitluseks Hitleri bandiitliku diktatuuri vastu, toetuseks saksa proletariaadile ta kahevõitluses Hitleri bandiitliku

Kaitseta mehi ja naisi tapetakse Hitleri fashistlikkude timukasulaste poolt „põgenemisel“ ehk nende „enesekaitse“ ettekindel.

Riigipäevahoone kuritahtlik fashistlik süütamine, praeguseaja kõige jõhkram provokatsioon, oli sissejuhatus taltsumata fashistliku terrori lahtipuhkemisele.

Töölisteklasi revolutsioonilik eelvägi, kes kangelaslikult juhib võitlust kõikide töötavate kihtide huvide eest, fashismi, im-

diktatuuriga, võitluses fashismi vastu omal maal. Kongressi manifest näitab õiget teed, kui ta soovib organisereeda fashismi vastu võitlemise komiteesid, antifashistlikke enesekaitse salku, fashistliku terrori ohvritele abiandmise komiteesid j. m. See on usalduseväärne tagatis, et antifashistliku kongressi töö on alguseks fashismivastase lakkamatu hulgalise võitluse organiseerimiseks kõigis vabrikutes, kõigis ametiühisustes, kooperatiivides, kulturnariiduslikkudes organisatsioonides, tööliste spordiseltsides, kõigis töötute kogumispaikades linnas ja maal. Meie arvates on Pariisi kongress nimelt töö algus, mida jätkama peab töölistehulkade võitlus ühises väerinnas kuni lõpuliku võiduni fashismi üle.“ Toim.

perialistliku sõja ja kapitalistliku kurnamise vastu, kuulutati linnupriiks. Sajad tööliste ajalehed suleti. Tööliste ametiühisused, mis rohkem kui poolesaja aasta kestel —hiiglasuurte ohvritega, vaeva ja võitlustega miljonite proletaarlaste poolt on üles ehitatud, on tänapäev massidelt röövitud, nad on fashistliku riigi teenistuses olevateks streigimurdmise organisatsioonideks muudetud. Tööliste organisatsioonide varandus on ära võetud, tööliste streigiõigus — röövitud. Streigid on ära keelatud, — nii kõlab fashistlikkude võimukandjate uuem hüüdsõna. Töö Saksamaal peab tõsisel mõttes sunnitööks muutuma.

Talutsutamatu terror valitseb tervel maal. Pruun katk mõllab kõige vastu, mis mädanenud kapitalistlikule süsteemile fashistlikkude suurkapitali kannupoiste ja Preisi junkrute arvates hädaohtlikuks võib saada. Aastasade pikkused uurimistöde tagajärjed, paremad teaduslikud tööd, kirjandus ja kunst põletatakse rõõmuhõiskel rahvussotsialistide poolt avalikul *tuleriidal*. Suuremad Saksamaa õpetlased, keda terve ilm austab, kihutatakse minema nende töökabinettidest, laboratooriumidest, õppetoolidelt. Kõige kuulsamad kirjanikud ja kunstnikud langevad tagakiusamise alla.

Juutide rüüstamiste häbiteod pööravad Saksamaa ajalooratta aastasadu tagasi!

Sajad tuhanded on verise fashistliku terrori ohvriks langenud! Töölisi, väikelanikke ja haritlasi tapetakse fashistide poolt, piinatakse surnuks, aetakse kodust ja oma kohtadelt välja. Isegi see, kes fashismi ohvreid fashistliku „seaduse“ piires tahab aidata, langeb rahvussotsialismi terrori ohvriks. Surev kapitalism võib oma parasiitliku olemasolu ainult toore vägivalla abil alal hoida.

Hitleri fashism viib Saksamaa kiirele *katastroofile*. Mida tõi tema valitsemise esimene veerandaasta? Hitler lubas tööd — selleasemel aga kasvab tööpuudus; ta lubas palgakõrgendust, selleasemel aga kistakse palk toiduainetega sahkerdajate poolt alla. Fashism lubas vabastada protsendiorjusest ja anda abi vaestele talupoegadele; tööpoolest andis aga vaba voli börsesahkerdajatele, andis Preisi junkrutele uusi miljoneid!

Hitler läheb Mussolini, Pilsudski ja Horthy teed, seda teed, mis tõukas kõige sügavamasse viletsusekuristikku Itaalia, Poola ja Ungari miljonilised töötavad hulgad.

Mussolinil, Pilsudskil ja Horthyl ei ole korda läinud kapitalismi kriisi lahendada, ära hävitada klassivõitlust. Seda näitavad tööliste klassi kangelaslikud võitlused, kui ka

talupoegade ülestõusud, mis ikka ja jälle nendel kapitalistlikkudel maadel lõkkelöövad. Seda vähem läheb see korda praegu kapitalistliku süsteemi kriisi äärmise teravnemise ajal Saksamaa rahvussotsialistide juhil!

Poliitilised ja majanduslikud streigid, illegaalsed demonstratsioonid (1. mai), sõjariüstuste vastulöögid fashistidele, väljastumised sunnitöölaagrites, arutu hulk fashismivastaseid vabrikuaajalehti, lendlehti, ajalehti ja broschüüre tõendavad: „Fashismivastane väerind Saksamaal püsib ja kasvab!“

Ka neil maadel, kus kodanlus veel näiliselt võltsdemokraatiast kinni peab, mõllab imperialistlik tagurlus. „Demokraatlikkude“ riikide kodanlus Prantsusmaal, Inglismaal, Hispaanias ja Tsheho-Slovakkias püüab veel oma reaktsioonilist tööliste vaenulikkude poliitikat, oma imperialistlike sõjaplaane demokraatia ja patsifismi maske all teostada. Pettehüüdsõna katte all — „Demokraatia kaitsmine fashismi vastu“ — pannakse töötavate hulkade vastu maksma reaktsioonilised ja fashistlikud seadused, ja muudetakse kodanline demokraatia samm-sammult fashistlikuks diktatuuriks.

See sündis Saksamaal sotsiaaldemokraatlikkude juhtide — Brauni, Severingi ja Grzesinski aktiivsel kaasabil, seesama sünnib praegu Austrias „pahempoolsete“ sotsiaaldemokraatlikkude juhtide abiga. Samasugust poliitikat ajavad praegu sotsiaaldemokraatlikud juhid ka niisugustel „demokraatlikkudel“ maadel nagu Hispaania, Tsheho-Slovakkia, Rootsi ja Taanimaal, kus nad valitsuse eesotsas seisavad, ja kodanliste parteidega valitsuses seotud on.

Ja imperialistlikud valitsused niisugustel „demokraatlikkudel“ maadel, nagu Prantsusmaal, Inglismaal, Hollandis, suruvad kõige verisema fashistliku terroriga maha asumaade pärisrahvaste vabaduspüüded ja ülestõusud maa- ja mereväs.

Avalik fashistlik kodusõda, mida saksa kodanlus, Poola, Itaalia, Ungari, Bulgaaria, Jugoslaavia, Rumeenia ja Baltimaade kapitalistid igasuguste abinõudega ja toore vägivallaga töörahva vastu peavad, on sild hirmsale imperialismi poolt ettevalmistatud üleilmsele tapatalgule.

Rahvusvahelise fashismi pealetung kuulutab vahenditult üleminekut imperialistlikule sõjale.

Tööliste ja talupoegade revolutsioonilise liikumise halastamata mahasurumine, palgakäpimine, sotsiaalkindlustuse hävita-

mine, maksude ja tollide kõrgendus on imperialistliku tapatalgu ettevalmistus.

Verine Itaalia diktaator Mussolini, kes Hitlerile ja kõikide teiste maade fashistlikkude bandede juhtidele eeskujuks on, ja neile näitab, kuidas klassiteadlikku töölisteriikumist peab maha suruma, kujutab ette Euroopat niisugusena, mis tema demagoogilise õpetuse ja verise fashistliku röövlipoliitika omale aluseks seab. Kapitalistid, kes majandusekriisist palavlikult väljapääseteed otsivad ja seda ei leia, tahavad endile seda teed ehitada surnukehadest ja fashistliku terrori ning imperialistliku sõja miljonitest ohvritest.

Faschism on rahvusvaheline hädaoht kõikide maade töötavatele hulkadele!

Saksamaal ja Poolas, Itaalias ja Bulgaarias möllab lõpmatu fashistlik tapmine. Palavlik imperialistliku sõja ettevalmistamine jõuab lõpule. Sel ajal, kui ühed imperialistlikud jõud — Saksamaa, Itaalia ja Ungari — Versailles lepingus äramääratud piiride revideerimise nimel palavlikult relvastuvad — uueks Versaillesiks, ühinevad ülejäänud fashistlikud maad (Poola, Jugoslaavia, Rumeenia) „demokraatliku“ Prantsusmaa juhtimisel pettehuüdsõna all — „Demokraatia kaitsmine fashismi vastu“ — selleks, et Versailles iket jäädvustada.

Konfliktid imperialistlikkude maade vahel teravnevad. Kuid ühes sellega püüab ilmaimperialism luua ikka kõvemat enam-lusevastast väerinda ühiseks sõjaks sotsialismi maa vastu, kõigi maade töötavate ja rõhutud rahvaste ainukese vankumatu kindluse vastu, mis on kindlaks sotsialismi kantsiks fashismi vastu. Jaapani imperialism, kes 400-miljonilist Hiina rahvast hiina kodanluse ja müüdavate kindralite abiga verises sõjas tahab alla heita, on Kauges-Idas hüppevalmis, et alata võitlust Nõukogude Liidu vastu.

Inglismaal kuulutasid valitsuse eesotsas seisvad konservatorid (vanameelsed), hoolimata töölisteriiklasi ägedast vastupanust, kes päev-päevalt ikka enam ja enam ühiseks väerinnaks koondub, tollisõja Nõukogude Liidu vastu. Briti imperialism püüab „Nelja lepingu“ kaudu saada enam-lusevastase interventsiooniväerinna juhiks.

Mees- ja naistöölised! Töötavad talupojad! Teenijad ja haritlased!

Ainult võitlus oma maa kodanluse, oma kapitalismi, igasuguste fashistlikkude ideede, tendentside ja sammude vastu võib takistada fashismi arenemist massiliseks jõuks ka niinimetatud, demokraatlikkudel maaladel.

Ainult kõikide töötavate rahvusvaheline ühine võitlusväerind imperialismi vastu ühes sotsialistliku Nõukogude riigi vabastatud tööliste ja talupoegade, võib tagasi lüüa rahvusvahelise fashismi pealetungi ja imperialistliku sõja hädaohtu kasvu.

Saksa kapitalistide klass ja preisi junkruid võisid Hitleri bandedid sellepärast võimule lasta, et saksa sotsiaaldemokraatia ühist väerinda saksa kodanlusega ei katkestanud ja saksa tööliste fashismivastast võitlust saboteeris. Saksa proletariaat oleks Hitleri võimuletulekut ühise ja tugeva üldstreigi läbi takistada saanud, nii nagu seda tahtsid revolutsioonilised töölised.

Saksa sotsiaaldemokraatia juhid ja vabad ametiühisused tarvitasid kõik oma mõju selleks, ei streiki ära kägistada ja fashismivastast võitlusrinnet lõhkuda. Ei ole suuremat häbiplikki töölisteriikumises, kui sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni osavõtt fashistliku riigipäeva avamisest, ilma ühegi protestita häbitegade kohta, mis Hitleri valitsus tarvitas sotsiaaldemokraatlikkude, kommunistlikkude ja parteitute tööliste kallas. Ei ole suuremat häbi, kui *sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni nõusolek 17. mail* Hitleri poliitilise deklaratsiooniga Riigipäeval.

Meie küsime: Mida tegid II ja Amsterdam Internatsionaalide juhid saksa sotsiaaldemokraatia ja vabade ametiühisuste avaliku allavandumise vastu Hitleri ees?

Mida on need juhid selleks teinud, et toetada Saksamaa töötavate hulkade kangelaslikku fashismivastast võitlust?

Mida teevad nad praegu, et rahvusvahelise fashismi pealetungi ja imperialistliku sõja ähvardava hädaohtu vastu tegelikult võidelda?

II Internatsionaali täidesaatekomitee otsus — boikoteerida rahvusvahelist fashismivastast kongressi, näitab, et II Internatsionaali juhid koostööd kapitalistidega ei taha lõpetada.

Meie ütleme: *Ei saa fashismivastast võitlust pidada ilma lõpulikult kodanlusega koostööd katkestamata, ilma lepitamata revolutsioonilist võitlust pidamata.*

Ainult järjekindla võitlusega kõikide töötavate kihtide igapäevaste huvide eest, töötavate ja töötute tööliste, ametnikkude, talupoegade, käsitööliste, haritlaste, töötava noorsoo ja naiste seas, võib fashismi massilist mõju murda.

Fashismivastane rahvusvaheline kongress, mille saadikud olid valitud tuhandetes ettevõtetes, ametiühisustes, kooperatiivides, töötute ja talupoegade, teenijate ja

haritlaste koosolekutel kõigil Euroopa maadel, kus valitseb verine faschistlik diktatuur ja jõhker rahvuslik surve, kui ka nendel maadel, kus on kodanluse näiline demokraatia, toetudes oma faschismivastases võitluses viie miljoni aktiivse kommunistlike, sotsialistlike, kristlike, anarhistlike ja parteitute tööliste peale, ja kümnetele miljonitele töötavatele, kellele esitajaid faschistlik terror ei lasknud kongressile tulla, hüüab teile:

Võideldge faschismi ja imperialistliku reaktsiooni vastu omal maal! Sunnitöö ja palga alandamise vastu, sotsiaalkindlustuse kaotamise, igasuguse töötatöölise toetamise kärpimise, sõja heaks tehtavate korjanduste jne vastu!

Noorsoo militariseerimise ning maksude ja tollisahkerdajate vastu! Organiseerige seda võitlust igas vabrikus, igas ettevõttes ja ka maal!

Toetage aktiivse solidaarsusega faschismivastast võitlust Saksamaal! Äratage üles kõige laiemad hulgad protestiavalduseks Hitleri valitsuse vastu! Ajage välja kõik rahvussotsialistlikud agendid väljamaalt! Mobiliseerige terve ilma ametiühisused abiks saksa proletariaadile tema võitluses, et kiskuda ära ametiühisused faschismi käest ja muuta nad klassivõitluse organisatsioonideks!

Organiseerige kindlat relvastatud võitlust faschistliku pealetungi, provokatsiooni ja terroristlike aktide vastu!

Kaitske oma organisatsioone, demonstratsioone, töötavate varandust, elukohti ja elu! Moodustage faschismivastased võitlusrühmad vabrikutes, tööliste linnajagudes, külades!

Võideldge kõige energilisemalt poliitiliste põgenikkude toetamise ja nende ulualuse õiguse eest! Aidake kaasa faschismivastase kirjanduse levitamisele Saksamaal! Korraldage korjandusi faschismivastase võitlusefondi heaks, mille asutas kongress!

Võideldge visalt ja ennastsalgavalt rahvusliku tagakiusamise vastu, imperialistliku sõja ja Nõukogude Liidu vastase interventsiooni ettevalmistamise vastu; kõikide

rahvuste rahvusvahelise solidaarsuse eest, Hiina rõõvliliku jagamise vastu Jaapani ja teiste imperialistide poolt, kõikide rõhutatud rahvaste vabastamise eest!

Võideldge saksa faschistliku diktatuuri marurahvusliku tapatalgu vastu!

Organiseerige massilisi meelevallandusi ja massilisi poliitilisi streike, kui teravaid proletariaadi sõjariistu faschismi pealetungi vastu!

Rahvusvaheline faschismivastane kongress otsustab valida *Faschismivastase Töölisteühenduse alalise Euroopa Keskkomitee*, kes juhiks võitlust faschismi vastu.

Euroopa faschismivastane komitee peab ühist võitlusrinda kõikide organisatsioonidega, kes võitlevad imperialistliku sõja ja Nõukogude Liidu vastase sõjalise interventsiooni vastu, võitleb üheskoos kõikide faschismi ja imperialistliku sõja vastastega, töötavate ja rõhutatute kaitseks faschistliku ja imperialistliku tapatalgu vastu!

Organiseerige kõigil maadel, kõigis tööstusettevõtetes, ametiühisustes, kooperatiivides, kultuurorganisatsioonides, töölisspordiorganisatsioonides, igas töötute kogumise kohas, igas linnas ja külas

faschismivastaseid võitlusekomiteid,
faschismivastaseid löökrõhmi,
faschistliku terrori ohvritele abiandmise komiteid!

Meie saadame vennaliku tervituse verise faschistliku diktatuuri vangidele kõigil maadel!

Ärge jätke verist faschistlikku Hitleri diktatuuri minutikski rahule! Õhutage igalpool võitlust faschismi vangide vabastamise eest!

Meie läheneme suurtele otsustavatele klassivõitlustele! Organiseerige igalpool massilist võitlust faschistliku tapadiktatuuri kukutamiseks!

Ehitage faschismi pealetungile omal maal raudsed tammid. Relvastuge otsustavaks võitluseks, et faschistlikku timukavalitsust purustada!

Ühises väerinnas võitlusele võiduks faschismi üle!

Kommunistliku Internatsionaali täidesaatekomitee sekretariaadi kiri Inglise iseseisva töölistepartei rahvuslikule administratiivsele nõukogule.

Seltsimehed!

Tõendame, et saime kätte teie 18. mai kirja, mis saadetud iseseisva töölistepartei Derby konverentsil vastuvõetud otsuse puhul. See resolutsioon on kahtlemata inglise töölisteklassi ridades jõudsasti kasvava ühinemisetahete väljendus võitluseks kapitalismi vastu. Vastavalt teie poolt avaldatud soovile avaldame oma arvamist selle üle, kuidas iseseisev töölistepartei võiks Kommunistliku Internatsionaali tööle kaasa aidata.

Tähtsaks sammuks selles suunas on algav ühise väerinna teostamine iseseisva töölistepartei ja Inglismaa kommunistliku partei vahel võitluses kapitali pealetungi ja fashistliku terrori vastu Saksamaal ning aute imperialistlikkude sõdade hädaohu vastu. See ongi praktilise koostöö algus Kommunistliku Internatsionaaliga.

Edaspidised sammud selles suunas peavad meie arvates järgmised olema:

Esiteks, juba aset leidnud iseseisva töölistepartei ja Inglismaa kommunistliku partei solidaarsete väljaastumiste laiendamine ja kindlustamine, reageerides kõigile inglise ja rahvusvahelise proletariaadi oma kodanluse ja üleilmse imperialismivastase võitluse tähtsamatele ja põlevamatele küsimustele ja selle võitluse ühisesse väerinda laiade töölistehulkade, töölistepartei ja tradeunionide liikmete juurdetõmbamine.

Teiseks, tegeliku toetuse andmine Inglismaa kommunistlikule parteile ta võitluses rahvuslabouristide kodanlik-rahvusliku reaktioonilise poliitika vastu, töölistepartei, tradeunionide ja II Internatsionaali juhtide reformistliku poliitika vastu.

Oma kauaaegsete kogemuste põhjal otsustasid iseseisva töölistepartei liikmed Derby konverentsil, peale juba teostunud töölisteparteist väljaastumist, katkestada sidemed ka II Internatsionaaliga. Need mõlemad otsused olid tarvilikuks ja tähtsaks sammuks reformismivastases võitluses. Kuid iseseisev töölistepartei ei või peatama jääda II Internatsionaalist organisatsioonilisele lahkumisele. Kui iseseisev töölistepartei tõsiselt on otsustanud proletariaadi revolutsioonilisest klassivõitlusest osa võtta, siis ei saa ta seda teisiti teostada, kui alalise aktiivse võitlusega rahvuslabouristide vastu, reformismi ja reformistlikkude juhtide vastu, tööliste klas-

sist liikumist takistavate ja lõhkuyate reformistlikkude ideede jutlustajate vastu.

Tõepoolest jääb *kapitali pealetungi vastase võitluse* hüüdsõna tühjaks sõnakõlksuks, kui teda esitav partei mitte midagi ei tee tööliste massilise vastupanu mobiliseerimiseks palga allasurumise, vallandamise, töötute toetuse vähendamise jne vastu. Kuid sotsiaaldemokraatlikud parteid ja tradeunionide tagurlikud juhid teatavad sõnades, et nad on kapitali pealetungi vastu, tegelikult aga muretsevad nad selle eest, et kapitalistid saaksid teostada oma halastamata töölistesurvet, ilma et töölistele selle vastu paneksid. Iseseisva töölistepartei liikmed teavad seda mondismi kogemustest, samuti ka „tööliste“ valitsuse tegevusest, mis vähendas töötute toetust, alandas palka ja pani maksma kulude kokkuhoiu programmi.

Just niisama jääb ka *fashismivastane võitlus* vaid silmakirjalikuks sõnakõlksuks, kui temaga kaasas ei käi töölisteklassi ühise väerinna organiseerimine selleks, et fashistlikku pealetungi algusest peale tagasi lüüa. Kuid II Internatsionaali parteid igal maal, nende seas ka Inglismaa töölistepartei, teevad kõik mis vähegi võimalik, et takistada tööliste enamust moodustada ühist väerinda kommunistidega võitluseks kodanluse ja fashismi vastu. Oma kodanlusega koostöötamise poliitikaga, oma töölisteklassi ühise väerinna lõhkumise poliitikaga tasandavad II Internatsionaali parteid teed fashismile.

Saksamaa sotsiaaldemokraatia näide seisab kõigi maade tööliste silmade ees. Hüüdsõna all „Fashismi ja kommunismi vastu“ toetas ta järjekindlalt kõiki Saksamaa tagurlisi valitsusi ettekäändel, et need olla „vähem pahe“ võrreldes avaliku fashistliku diktatuuriga, ja sellega hoidis ta ühtlasi tagasi hulki võitlusest fashismi hädaohu vastu. Samal ajal tehes tööliste kulul igasuguseid järelandmisi kodanlusele, tahtis ta kurnajatele näidata, et neil pole oma töötavate hulkade elatistasele pealetungi poliitika teostamiseks tarvis „demokraatliku“ konstitutsiooni fashistliku diktatuuriga asendada.

Kõik Saksamaa kompartei tungivad ja korduvad katsed töötavaid hulki solidaarsetele fashismivastastele väljaastumistele, proletaarse ühise väerinna loomisele kut-

suda, aeti nurja ja anti ära sotsiaaldemokraatia ja reformistlike ametiühisuste juhtide poolt. Sellepärast õnnestas neil halvata kommunistide jõupingutusi töölisklassi enamuse mobiliseerimiseks fashismile hulgalise vastulöögi andmiseks (meeleavaldused, poliitilised streigid).

Teised II Internatsionaali parteid ja nendega seotud Amsterdami Internatsionaali kuuluvate ametiühisuste juhid, lähevad Saksamaa sotsiaaldemokraatiaga ühte rada.

Just niisama jääb ka imperialismi ja tema poolt ettevalmistavate sõdade vastane võitlus vaid tühjaks sõnakõlksuks nende suus, kes püsivalt ja ausalt ei püüa mobiliseerida töölisklassi leppimatuks võitluseks „oma maa“ imperialismi vastu. Kuid II Internatsionaali parteid ise on kodanlise marurahvusluse ideoloogiaga ära mürgitatud ja huvitatud oma imperialismi röövpoliitika edust. Niisama kui ilmasõja ajal iga maa sotsiaaldemokraatlikud parteid toetasid oma valitsusi, nii toetavad nad ka nüüd asumaade ja teiste neist olenevate rahvaste verist rõhumist ja uute sõdade ettevalmistamise poliitikat.

Neil juhustel, mil sotsiaaldemokraatlik partei võtab osa valitsusest, teostab ta ise otsekoheselt seda kodanluse imperialistlikku ja vägivaldset poliitikat (verised surveabinõud Indias ja kaitseta elanikkude pommitamine labouristliku valitsuse ajal). Ka kapitalistlike maade ja NSV Liidu vahelises võitluses ühinesid II Internatsionaali parteid tegelikult kapitalistliku ilma nõukogudevastase väerinnaga.

Sellepärast ei või juttugi olla mingist vähegi tõsisemast kaasaitamisest Kommunistliku Internatsionaali võitlusele kapitali pealetungi ja fashismi vastu, imperialismi ja sõjahäda vastu, kui ei paljastata ja ei võidelda igal sammul ka reformistide kahjuliku osa, nende töölisklassi vaenuliku poliitika vastu.

Kui iseseisev töölispartei tahab aidata kommunistide võitlust kodanluse ja tema sotsiaalse peatoe vastu töölisklassis — II Internatsionaali vastu, — siis annab ta tegelikku abi klassilise tööliseliikumise arenemisele. Kui aga mõni iseseisva töölispartei esitajatest arvab, et II ja Kommunistliku Internatsionaalide vahelisi sügavaid põhimõttelisi lahkuminekuid võib põhimõtetu lähenemise ja kokkuleppe alusel tumestada, siis ütleme avalikult — see oleks klassivõitluse ja proletarise revolutsiooni huvide vaatepunktilt kõige kahjulikum eksitus ja lubamata väärsamm. Sest II Internatsionaal tegutseb mitte proletariaadi klassivõitluse eest, vaid *vastu*,

mitte proletarise revolutsiooni eest, vaid *vastu*.

Iseseisva töölispartei liikmed peavad selgesti aru saama sellest, et II Internatsionaali peahädaoht just selles seisabki, et esitades *kodanluse* huvisid, ei tee ta seda *avalikult*, vaid *töölise* huvide kaitsmise katte all. Kui niisugune partei, nagu iseseisev töölispartei, selle asemel, et II Internatsionaali tõelist iseloomu paljastada, teda töölise tõeliseks esindajaks kujutaks, kellega võivad ja peavad revolutsioonilised töölisteorganisatsioonid kokku leppima, siis aina hõlbustaks ta II Internatsionaali pettemanöövrite teostamist.

Kui iseseisev töölispartei kordaks oma katset, mis ühes mõne teise parteiga peale sõda tehtud, katset mängida vahemehe osa II ja III Internatsionaalide vahel, ja kui iseseisva töölispartei üksikud juhid hakkavad kirjutama töölisklassi revolutsioonilisele liikumisele vaenulikke artikleid, nagu F. Brockway viimane artikkel, siis ei *oleks see kaasabi* Kommunistlikule Internatsionaalile, vaid kaasabi II Internatsionaalile. Niisugused katsed oleksid tegelikult tõukeks proletarise ühise väerinna ja töölisklassi ühtsuse loomise teel klassivõitluse alusel. Selles seisiski 2½ Internatsionaali osa, kes tagasi hoidis radikaliseeruvaid töölisi nende revolutsioonilises arengus selleks, et neid uuesti tagasi pöörata II Internatsionaali rüppe.

Missugused suhted võivad praegu teie partei ja Kommunistliku Internatsionaali vahel teostatud saada?

Meie arvamine on niisugune: kuigi iseseisev töölispartei praegu Kommunistliku Internatsionaali programmi vaatepunktil ei seisa, võib ta sellest hoolimata tõeliselt revolutsioonilist kaastööd alustada nii Inglismaa kommunistliku parteiga kui ka Kommunistliku Internatsionaaliga. Meie omalt poolt teatame enda täielikku nõusolekut niisuguseks kaastööks, muidugi alal hoides õigust seltsimehelikuks arvustuseks, juhtumistel, kui see on vajalik.

Inglismaal on revolutsiooniliste jõudude ühendamise nõue tugev. Meie näeme praegu, et paljud teie partei liikmed uurivad Kommunistliku Internatsionaali programmi ja on ühendatud revolutsioonilise partei poolt. Sel on tõsine tähtsus. Kui iseseisva töölispartei liikmed tõepoolest arenevad meie programmi vastuvõtu suunas, siis avaneb Inglismaal võimalus maa olukorrale vastava ühendatud, kindla, hulgalise kommunistliku partei loomiseks.

Meie seisame maailma ajaloos kõige suuremate võitluste eel. Toimub ajalooline

üleminek uude revolutsioonide ja sõdade voo-ru. Kasvab kiirelt klassivõitlus kõigil kapitalistlikkudel maadel. Teravnevad vastuolud imperialistide endi leeris.

Kapitalismi olukord väljendab kapitalistliku korra täielist pankrotti. Samal ajal näitab sotsialismi ehitav NSVL oma võimsa majandusliku, tehnilise ja kultuurilise tõusuga, et töölisteklassil maksab, organiseerides oma jõude, kukutada kodanluse diktatuuri ja raputada oma turjalt kapitalistlike parasiite—kurnajaid, et ta ees avaneks suure loomise tee kõigil elu aladel.

Revolutsiooniline väljavaade paljudel kapitalistlikkudel maadel avab selle proletaarsete võitude võimaluse. Kasvavad proletaarsete üleilmse revolutsiooni jõud. Kõigil kapitalistlikkudel maadel on kommunistli-

kud parteid nendeks parteideks, kes peavad otsustavat võitlust proletariaadi huvide ja sotsialistliku revolutsiooni eest. Saksamaal peab Saksamaa kommunistlik partei, vaatamata kõige julmima fashistliku terrori peale, ennastalgavat ja edukat võitlust ning näitab kahtlemata kogu maailmale, et ta koondab proletaarsete revolutsiooni lipu alla mitte ainult need viis miljoni töölisi, kes viimastel vallmistel tema poolt hääletasid, vaid *Saksamaa tööliisklassi enamuse*.

Kui iseseisev töölistepartei tõesti energiliselt Kommunistliku Internatsionaali võitlusele kaasa aitab, siis on sel suur rahvusvaheline tähtsus.

Meie palume teid teatada, kas on teie partei nõus Kommunistlikule Internatsionaalile just niisugust toetust ja abi andma.

N. Karotamm

Maailmapoliitika ja maailma-majanduse päevaküsimusi

A. „Nelja leping“

7. juunil s. a. kirjutati alla (parafeeriti) Roomas esialgselt nelja riigi — Inglismaa, Prantsusmaa, Saksamaa ja Itaalia — vaheline leping.

Kuidas ja miks tekkis see leping ja mida ta endast kujutab?

„Nelja lepingu“ tekkimise peateguriks on Nõukogude Liidu vastase interventsiooni ettevalmistamine ja imperialistlikkude suurriikide vaheliste vastuolude äärmine teravnemine praeguse majanduse kriisi olukorras. Versaillesi süsteem nagiseb ja ragiseb igast kandist. Ta „pühadus ja puutumatus“ on juba suurel määral purunenud. Eks ole sõjavõlgade maksimisest keeldumisedki selle väljenduseks. Kuid mis Versaillesi lepingust seni pea puutumata püsinud, need on kapitalistlikkude riikide piirid, nagu nad ilmasõjas võitnud imperialistlikkude suurhaide poolt Versaillesi konverentsil Euroopa kaardile joonistati. Ent paljudki Versaillesi lepingule allakirjutanud riigid pole selle lepinguga rahul. Need on peamiselt n. n. „võidetud“ riigid, eeskätt Saksamaa. Ning just Saksamaa, saksa kodanluse püüe on kogu aeg olnud Versaillesi lepingut revideerimisele võtta. Meie ei puuduta siin seda osa Versaillesi süsteemist, mis käib Saksamaa n. n. heaksteegemise maksude kohta. Ja saksa rahvus-sotsialistide Versaillesi-vastane demagoogia oli üheks tähtsamaks Hitleri võimuletuleku teguriks. Saksamaa seab oma piiride revideerimise küsimuse ikka teravamalt üles.

Ta tahab eeskätt Poolalt n. n. „Danzigi koridori“ kätte saada, mis Ida-Preisimaa kahte ossa jaotab. Ning Hitler tähistab relvu, ähvardab piiride revideerimist jõuga teostada. Ka Itaaliale on oma põhja-piiride pärast Versaillesi lepingu vastu ühte-teist südamevalu. Pealegi on Prantsuse-Saksamaa ja Prantsuse-Itaalia vastuolud üldiselt teada. Ja selles olukorras ei puudu teatavad eeldused Itaalia-Saksamaa liidu tekkimiseks, mis eeskätt Versaillesi süsteemi vastu sihitud, mille peajuhideks on Prantsusmaa ja Inglismaa. See aga tähendaks sõda Kesk-Euroopas, kus ühel pool seisaks Prantsusmaa, ja teisel pool Saksamaa ning Itaalia. Niisugune sõda Euroopas ei ole aga Inglismaale kuigi meelepärane, kes varem ehk hiljem tingimata saaks sellesse sõjakeerdu tõmmatud, mis aga teda (Inglismaad) võitluses oma peavaenlase — Põhja-Ameerika Ühendriikide — vastu nõrgendaks. Praegust silmapilku sõja lahtipuhkemiseks Euroopa kapitalistlikkude riikide vahel Euroopa uuesti jagamiseks ei pea Inglismaa kohaseks, seda enam, et see sõda kergesti endaga uue proletaarsete revolutsioonide laine võib kaasa tuua. Teiseks, Inglismaal on väga tähtis oma mõju Euroopas laiendada ja süvendada, endale nii või teisiti P.-Am. Ühendriikide vastu võitluseks liitlasi võita, või vähemalt ühte või teist Euroopa suurriiki selle võitluse suhtes „neutraliseerida“. Inglismaa püüab niisugust olukorda kätte saada, kus ta oleks mingi vahekohtunik („erapooletu“ muidugi!) ühelt poolt Prantsusmaa ja Saksamaa vahe-

listes küsimustes ning teiselt poolt Saksamaa ja Itaalia vahelistes küsimustes. Raugaesse jõudnud inglise kapitalism teeb suuri jõupingutusi, et omale niisugust seisukohta ilmas saada, nagu seetal kord oli „vanal heal ajal“, mõõdnud sajandi lõpul ja käesoleva algul. — Kuid Inglismaa taotleb „Nelja lepinguga“ veel kolmandatki eesmärki. „Nelja leping“ peab saksa fashismi aktiivsuse idasse juhtima — Nõukogude Liidu vastu. Sellega sobivad üpris hästi Hugenbergi memorandumid põhiseaded (ära võtta Nõukogude Ukraina jne) ning teisedki Hitleri sammud Saksamaa välispoliitikas. Nii loob inglise kodanlus (või püüab luua) Euroopas Nõukogude Liidu vastast blokki, mille tuumaks oleks fashistlik Saksamaa ning juhiks Inglismaa. Need inglise kodanluse soovid väljendusid väga selgesti „Nelja lepingu“ esimeses kavas, mis Macdonaldi ja Mussolini poolt käesoleva aasta märtsis Roomas kokku seati.

Kuid Väike-Entente riikides (Tshehoslovakkias, Jugoslaavias ja Rumeenias) tekitab see Versaillesi revideerimise projekt pahameele tormi. Nad nägid, et kui nüüd Saksamaale voli antakse oma idapiire revideerida, et siis varem või hiljem järg ka Väike-Entente kätte tuleb. Ka Prantsusmaa ei tahtnud ega taha midagi kuulda Versailles lepinguga kindlaksmääratud riigipiiride uuestirajamisest, sest see tähendaks Saksamaa kõvenemist, mida Prantsusmaa aga väga ja väga kardab. See tähendaks Prantsusmaa lepinglase — Poolamaa — ja Väike-Entente (mille juhiks on Prantsusmaa) nõrgenemist, tähendaks Prantsusmaa seisukorra nõrgenemist üldse. Ning Inglismaa ja Itaalia olid sunnitud järele andma (rääkimata muidugi Saksamaast, keda selle lepingu sõlmimisel ainult niipalju lasti kaasa rääkida, kui see inglise-itaalia-prantsuse imperialismile soovitav oli). Nii tehti lepingu tekst tervelt viis korda ümber, kusjuures Prantsusmaa ka omalt poolt lepingu kava esitas, millest aga jälle Saksamaa midagi kuulda ei tahtnud, ja alles kuuendal korral jõuti niikaugemale, et kõik neli lepinguosalist nõus olid alla kirjutama. Kuid Prantsusmaa survel oli lepingu tekst nüüd juba niivõrd muutunud, et tal sisuliselt enam õieti midagi ühist polnud lepingu esialgse kavaga. Parafeeritud lepingus pole enam sõnagi, ei pooltki sõna, et Saksamaal on õigus oma piire revideerida, relvastuda jne. Leping lausub vaid, et allakirjutanud kohustuvad rahu alal hoidma, et kõik küsimused lahendatakse „Rahvasteliidu“ vaimus jne. See leping näitab, et ta mitte ühte ainustki imperialistidevahelist

vastuolu ei lahenda, vaid, vastuoksa, neid aina teritab. Ja meie näeme seda muuseumis, selleski, kuidas lepinguosalistes seda lepingut igaüks omamoodi tõlgitsevad. Kui Prantsusmaa kindlalt seletab, et „Nelja leping“ ei luba karvavõrdki kõigutada Versaillesi süsteemi, siis väidab Itaalia, et see leping lubavat piiride revideerimist. Rääkimata Saksamaast, kes praegu end kogu jõuga relvastab selleks, et lähemate aastate kestel Versailles lepingut kahurite ja tääkidega põhjalikult revideerida (kuigi ta sellest praegu avalikult palju ei räägi).

On küsitav, kas „Nelja lepingu“ osalised seda lepingut üldse ratifitseerivad, kõigepealt Prantsusmaa. Niivõrd teravnevad vastuolud lepinguosalistes vahel.

Kui „Nelja lepingu“ sõlmimisest keegi võitnud on, siis on seda kõigepealt Inglismaa, motiividel, milledest ülalpool jutt oli. Siia juurde tuleb veel lisada seda, et Inglismaa kiirustas „Nelja lepingu“ tegemisega veel sellepärast, et Genfi „väevähendamise“ konverents kuivale jooksis ja Inglismaa omale seal niisugust soliidsemat kapitaliliitua eisaanud, kuni niisugune kapital talle tingimata tarvis oli üleilmseks majanduse konverentsiks, kustal otsustav jõuproov Ameerikaga ees seisis. 12. juunil avati üleilmne majandusekonverents Londonis ning 7. juunil parafeeriti, nagu öeldud, „Nelja leping“. Kui „Nelja lepingu“ tekst ka mitte midagi ütlev ei ole, siis tegelikult tähendab see leping aga eestkätt Nõukogude Liidu vastase interventsiooni ettevalmistamise kiirustamist, selle uut elavnemist Inglismaa eestvõttel. See on lüli nõukogudevastase ühise imperialistliku väerinnaloomise püüetest. Seda peavad töölised ja kolhoosnikud, kogu töörahvas, meelepidama. Nad peavad hoolega imperialistide nõukogudevastaseid sepitsusi jälgima ja neid paljastama. Nad peavad kõigest sellest vastavad järeldused tegema oma sotsialistliku isamaa, Nõukogude Liidu, kaitsmiseks igasuguste kalfalekipumiste vastu, ükskõik kust kandist nad ka ei tuleks.

B. Austria ja Ungari küsimus

Juba mõnda aega äratavad Austria sündmused maailmapoliitikas suurt tähelepanu. Austrias mõllab rahvussotsialistide terror. Valitsus keelas rahvussotsialistide partei ära. Austria ümber askeldavad imperialistlikud suurriigid. Austria on muutunud Euroopa imperialistlikkude riikide vaheliste vastuolude üheks tähtsamaks sõlmepunktiks.

Austria kapitalismi kriis on jõudnud äärmise teravuseni. Meie võime rääkida Austria kapitalistliku majanduse pankrotist. Seda

näitavad andmed kõigilt majandusealadelt. Nii on tööstusetoodang 1933. a. alguks langenud; 45%, võrreldes 1929. aastaga; malmi ja terase toodang on langenud nullini, — viimased sulatisahjud kustutati möödunud aasta lõpul; töötute arv 1929. a. augustis oli 124 tuhat, tänava aasta algul aga üle 450 tuhande; väliskaubanduse läbikäik on sama aja jooksul 68—70% langenud; valuuta kattevara langus oli 77% jne, jne. Austriat on tabanud rasked rahandusekriisi hoobid ta suuremate pankade („Kredit-Anstalt“ j.t.) pankroti näol jne. Ning ainult rahvusvahelise kapitali toetusel on seni suudetud Austria majandust hädavaevalt hingitsemas hoida. Mõistagi, et niisugune olukord kodanluse leeris hõõrumist tõi. Ka töölisklassi revolutsiooniline liikumine võttis ikka suurema hoo. Kõige selle tulemuseks oli üldse fashistliku ja revolutsioonilise liikumise kasv, pealegi, kui selleks just külje all, Saksamaal, nii laiaulatuslikku eeskujuga ja ka toetust leiti.

Seda Austria sisemist olukorda püüavad aga Euroopa imperialistlikud suurriigid oma huvides kasutada ja kasutatavdki.

Saksamaa üldtuntud programmiks on — Anschluss, s. o. Austria liitmine Saksamaa külge. See mõte leiab ka austria kodanluse teatavate kihtide poolt toetust. Austria liitmine Saksamaaga muudaks jõudude vahekorra Kesk-Euroopas tuntavalt Saksamaa kasuks. Kaugemale lõunasse ja lõuna-idasse tungides ajaks Saksamaa siis võrdlemisi tugeva kiilu Prantsusmaa ja ta lepinguosaliste, Väike-Entente riikide, vahele. Saksamaa pääseks seega suure sammu edasi Balkani suunas (ja sealt kaudu kaugemale idasse), kuhu pääsemine on saksa imperialismile igivana tung. Peale selle jõuaks Saksamaa sel teel ka Itaalia külje alla, kelle põhjaosas, mis peale ilmasõda Austrialt võetud (Tirolis), suurel määral sakslasi elab. Ka sellegi maa-ala järgi tunneb saksa kodanlus igatsust. Siit'aga avaneks Saksamaale ka tee Adria merele. Pole raske ette kujutada, mida see kõik saksa imperialismile tähendaks. Välispoliitilise kokkuleppe teel Anschlussi teostada on võimata, vähemalt imperialistide praeguse jõudude vahekorra juures. Seda näitavad kogemused. Mäletavasti kavatsesid Saksamaa ja Austria aasta-paari eest liituda, kuid eestkätt Prantsusmaa kategooriliselt eitav suhtumine sellele sammule sundis liidulgatejaid sedakord liitumisest loobuma. Arvestades neid kogemusi püüavad saksa ja austria kodanlus praegu teisel teel, n. n. „sisepoliitilisel“ teel Anschlussi teostada.

Austria fashistid, rahvussotsialistid, lubavad teostada Anschlussi, kui nad võimule pääsevad. Saksa fashism toetab kogu jõuga austria fashismi, varustades teda rahaga, relvadega, agitaatoritega jne. Kuid praegu võimul olev Dollfussi valitsus on Itaalia-Prantsuse orientatsiooniga. Ning vahekord Saksamaa ja Austria vahel on väga teravaks läinud. On käimas tollisõda, pannakse vastastikku igasuguseid kitsendusi läbikäimises jne maksma. Muidugi ei tule seda teravust absoluutsena võtta. Väga võimalik, et siin kokkuleppekatsete kordumisel Hitleri ja Dollfussi või ta järeltulijate vahel mingisugune kompromiss leitakse.

Prantsusmaa ei taha Anschlussist kuulda, sest see kõvendaks Saksamaa võimu (mida aga Prantsusmaa kõikidest imperialistide vahelistest vastuoludest kõige enam kardab), ning tähendaks Versailles süsteemile suurt hoop. Et Austria liitumist Saksamaa külge ära hoida ja oma mõju Kesk-Euroopas veelgi suurendada, õhutab Prantsusmaa n. n. Donau-föderatsiooni ideed. Donau-föderatsiooni kuuluksid Väike-Entente riigid (Tsheho-Slovakkia, Jugoslaavia, Rumeenia) ning peale selle veel Ungari ja Austria. Donau-föderatsioon oleks Prantsusmaa kava järgi esialgu majanduslik (vähemalt ametlikult!), hiljem aga (ja eestkätt) poliitiline. Selle föderatsiooniga saavutaks Prantsusmaa seda, et Austria ja Ungari saatuksid täiesti tema mõju alla, sest Prantsusmaa käsikud, Väike-Entente riigid, oleksid „Donau-föderatsioonis“ nii poliitiliselt kui majanduslikult Austriast ja Ungarist võimsamad. Selle plaani teostamisega saavutaks Prantsusmaa siis seda, et lõuna-ida Euroopas oleks tugev Saksamaa-vaenuline prantsuse orientatsiooniga riikide rühm, mis Saksamaale lõunasse ja lõuna-idasse tungimise tee ära lõikab. Samuti oleks Donau-föderatsioon vastukaaluks Itaalia laiutamise püüdele Balkanil ja Kesk-Euroopas. Ja prantsuse diplomaatia higitab intensiivselt selle kava sellel ehk teisel kujul teostamise kallal. Suurt osa mängivad Austria kinnineedimiseks Prantsusmaa mõjupiirkonda — laenu, mida viimane Austriale on annud ja annab.

Itaalia on aga Austria suhtes oma plaanid. Itaalia oleks nõus piiride asjus Versailles lepingut revideerima. Ta pole oma praeguse idapiiriga rahul ja ihaldab eestkätt Jugoslaavia maa-alasid. Kui talle seda teha võimaldataks, ei oleks Itaalia midagi selle vastu, et Saksamaa oma piire revideeriks Poolamaa arvel (Danzigi koridor, Ülem-Sileesia j. m). Itaalia hinge ei mahu aga kuidagi see, et Saksamaa tungib,

või püüab tungida lõunasse ja lõuna-idasse, Balkani ja Adria mere suunas. See saksa imperialismi tungisuun tähendab Itaalia imperialismi huvidele Balkanil ja Kesk-Euroopas vahenditult hädaohtu. Itaalia on kindlalt Anschlussi vastu, ta ei soovi Saksamaad omale üleaedseks. Seda ei taha ka Ungari (Itaalia käsik Kesk-Euroopas), kes Anschlussi kardab sellepärast, et siis temalt maa-alasid Saksamaa-Austria külge hakatakse kärpima. Nii näeme kahe faschistliku suurriigi vahel siin väga suurt ja sügavat vastuolu. Itaalia toetab Dollfussi valitsust Austrias tema võitluses rahvus-sotsialistidega. Ning huvitav on see, et Austria küsimuses Itaalia ja Prantsusmaa huvid objektiivselt teatud määral ühte langevad (Anschlussi eitamine) — nii üks kui teine kardab saksa imperialismi tugevnenemist (mis muidugi ei tähenda seda, nagu poleks neil kummalgi isu üksteisele, kus aga saab, jalga taha panna). Et aga Austriat kindlamalt oma mõju alla saada, selleks haudus itaalia kodanlus välja Austria-Ungari uniooni või liidu kava (mille olemasolekut ametlikult seni eitada püütakse, kuigi niigelalt). Selle kava sisu on see, et Austria ja Ungari sõlmivad esialgse tolli-liidu ja teostavad majandusliku koostöö, hiljem aga moodustavad kakskriigi, mille eesotsas oleks kuningas või keiser endisest Austria-Ungari valitsejate soost Habsburgidest, kes abielluks Itaalia kuninga tütreaga. Uhesõnaga, — Itaalia tahab Austria-Ungari keisririigi uuesti jalule seada, ning seda oma hegemoonia või juhtimise all. Mida loodab Itaalia sellega kätte saada? Kõigepealt, Anschlussil oleks siis kriips peal, vähemalt tükiks ajaks. Ja teiseks, see ajaks nurja Prantsusmaa Donau-föderatsiooni kava, ning kisuks Austria täiesti Itaalia mõjupiirkonda, Itaalia mõju Kesk-Euroopas ja Balkanil suurendades, oleks tuntav samm edasi prantsuse orientatsiooniga Väike-Entente lõhkumise teel.

Prantsusmaal ja Väike-Entente riikides tekitas see Itaalia kava suurt ärevust. Väike-Entente riigid lõõvad isegi sõjatrummil ja vannuvad, et nende praeguseid riigipiire võib ainult relvadega muuta. Ja Väiksel-Ententel on mida karta. Austria-Ungari keisririigi uuesti jaluleseadmine tähendab vahenditult hädaohtu Väike-Entente riikidele, kes tekkisid endise Austria-Ungari impeeriumi maa-aladel, või said sealt lisa oma territooriumile. See Itaalia kava tähendab Trianoni ja St. Germaine lepingute revideerimist, kogu Versailles süsteemi revideerimist. Muide, olgu öeldud, et Itaalia püüab kõike seda teatud määral „Nelja lepin-

guga“ põhjendada. Nii siis „Nelja lepingu“ „itaaliakeelne“ tõlgitsemine!

Prantsusmaa toetab selles küsimuses loomulikult oma Väike-Entente liitlasi.

Ühest küljest on see Austria-Ungari uniooni kava teguriks, mis teritab vaenu Prantsusmaa ja Itaalia vahel, kuid teisest küljest sunnib praegune olukord nii Prantsusmaad kui ka Itaaliat ikka enam niisugust Austria-Ungari küsimuse lahendamist otsima, mis neid mõlemaid kas või teatud määralgi rahuldaks, kuid mis — ja see on peaasi — Anschlussi ei laseks teostada. Väga võimalik, et Prantsusmaa ja Itaalia siin Austria ja Ungari suhtes ühise keele leiavad. Muidugi on see võimalik vast siis, kui Prantsusmaale ja Itaaliale oleks kindlustatud enam-vähem võrdne võim Austria üle ja kui kindlasti kindlustatakse (vähemalt esialgu) Väike-Entente riikide piirid nende praegusel kujul. Ja viimasel ajal tulebki nii Itaalias kui Prantsusmaal häält kuuldavale, mis soovivad nende kahe riigi koostööd Kesk-Euroopas ja Donau ääres. Pealegi sunnib Prantsusmaad sellele teele ka see asjaolu, et sündmuste käik lõppude-lõpuks võib ilmasõjaeelse kolmikliidu uuestisünnile viia (Saksamaa—Austria—Ungria—Itaalia). Seda aga püüab prantsuse diplomaatia iga hinna eest vältida.

Aga *Inglismaa* seisukoht? Inglismaale on selles küsimuses peapunktiks see, et Saksamaa ei saaks end lõunasse ja lõuna-idasse laiutada. Inglismaa kardab saksa imperialismi uut rünnakut Balkani — Väike-Aasia ja India suunas. Sellepärast on inglise imperialism hädakorral valmis leppima ka Itaalia tugevnenisega, Austria-Ungari uniooni teostamisega Itaalia juhtimise all. Nii et Inglismaalt võib oodata kas toetust ehk vähemalt „heatahtlikku erapoolest“ Austria-Ungari uniooni asjus. Pealegi tahab ta sel teel talva sügavamale taguda ka Prantsusmaa ja Itaalia vahele. Siingi aga avaldub inglise imperialismi poliitika püüe, — Saksamaale teed lõunasse kinni pannes ta aktiivsust põhja-ida poole — Nõukogude Liidu suunas juhtida, seda oma interventsiooniplaanide teostamise teenistusesse rakendada. Ning Austria ise? Praegu võimulolev Dollfussi valitsus on seni teostanud Prantsusmaaga sõbrustamise poliitikat. Ta on üks faschistliku diktatuuri vormidest. Dollfuss teostab faschistlikku diktatuuri, sammsammult varjates seda näilise võitlusega rahvus-sotsialistliku faschismi vastu (seda jõhkramalt maha surudes proletariaadi revolutsioonilist liikumist). Austria rahvus-sotsialistlik faschism aga püüab Saksamaaga ühinemisele. Revolutsioonilise

liikumise tõus proletariaadi ja teiste töörahvahulkade ridades ning majanduslik kriis aga sunnivad Austria kodanlust ikka otsustavamalt fashistlikku diktatuuri teostama. Näakklemine austria kodanluse ridades käib vaid selle diktatuuri süvendamise viiside ja ta esmajärguliste ülesannete üle. Võib ju rahvussotsialistlikku tüüpi fashismi maksmapanek austria kodanlusele väga suuri rahvusvahelisi ja sisepoliitilisi sekeldusi tuua. Siit tulebki ta laveerimine.

Nagu kõigest sellest näeme, on Austria praegu üheks imperialistlikkude riikide vaheliste vastuolude peasõlmpunktiks. Kogu see rüselemine Austria ümber tähendab kahtlemata imperialistliku sõjahädaohu teravnemist. Ja väga võimalik, et just Austria nii ehk teisiti uue imperialistliku üleilmse tapatalgu lähtekohaks saab.

C. „Väevähendamise“ konverentsist

Kõigil on veel meeles, millise suure kisa ja käraga, millise juubeldusega avati 2. veebruaril 1932. a. Genfis „suur üldine desarmeerimise konverents“, nagu seda P.-Am. Ü. välisasjade tolleaegne riigisekretär Stimson nimetas. Viis aastat valmistati seda konverentsi ette. Ja kui teha nüüd konverentsi poolteiseaastasest „tööst“ peale ta kevadist istangjärku ja sügisese istangjärgu eel kokkuvõtted, siis näeme, et asi on just ja täpipealt nii, nagu seda kommunistid ette ütlesid, — ei ole kapitalistlikud riigid sel konverentsil relvastust karvavõrdki vähendanud, ei ühegi põhiküsimuse üle kokkuleppele jõudnud. Imperialistlikkude rahuinglite poolt on palju patsifistlike sõnakõlkse lendu lastud, palju paberit, tinti ja aega raisatud igasuguste mitte midagi positiivset ütlevate resolutsioonide jne, jne sepitsemiseks. Ainult Nõukogude Liidu delegatsioon, eesotsas sm. Litvinoviga, on kogu aeg kõigest jõust tõsist desarmeerimist kaitsnud. Tuletame meele kas või ainult Nõukogude Liidu ettepanekuid — täiesti hävitada relvastus ning sõjavägi, kindlaks määrata pealetungija mõiste j. m. Aga kõik need ettepanekud maeti kodanliste riikide esitajate poolt kas komisjonidesse või saboteeriti ja saboteeritakse muud moodi maha. Nii siis, konverentsi töö tulemuseks poolteise aasta kestel desarmeerimise alal on suur null. Mis on selle põhjus? Kapitalism on oma olemuselt ja iseloomult niisugune, et ta sõjata läbi ei saa. Sõda on kapitalismist lahutamata. Relvastus ja sõjavägi on kapitalismist lahutamatud. Kapitalistlikkude riikide ja kapitalistlikkude monopolistide koonduste isekeskine võistlus ja võitlus

turgude, toorainete-allikate jne pärast, teeb sõjad paratamatuks. Imperialistlikkude riikide isekeskised vastuolud, imperialistide kartus proletaarse revolutsiooni ees, ei lase neid oma sõjajõude ära kaotada (ega vähendadaagi!). „Väevähendamise“ konverents on imperialistlikkudel riikidel vaja selleks, et vastastikku üksteist katsuda nõrgendada, oma seisukohta aga kõvendada, naabrit „desarmeerida“, ise aga relvastust suurendada.

Kuid kui konverentsi töö tulemuseks desarmeerimise alal on null, siis relvastamise alal on tal kahtlemata suuri saavutusi. Ja selles ongi oleti Genfi „väevähendamise“ konverentsi tegelik mõte. Kogu konverentsi töö kestel käisid alatasa telgitagused imperialistide sepitsused uute sõjaliste liitude loomiseks, uute sõjakäikude organiseerimiseks jne, jne. Pea iga nädal leiame ajakirjandusest sõnumeid, kuidas üks või teine kapitalistlik riik oma relvastust suurendab (lastakse vette uusi ristilejaid, miinipaate, allveelaevu, leiutatakse uut tüüpi kahureid, tanke, miine, lennukeid jne). Ja seda tehakse „väevähendamise“ konverentsil väljalastavate patsifistlikkude suitsupilvede katte all.

Nii näeme „väevähendamise“ konverentsi töö tulemusena relvastamise suurendamist, imperialistlikkude riikide vaheliste vastuolude teravnemist, sõjahädaohu ja nõukogudevastase interventsiooni hädaohu suurenemist. Eriti agaralt relvastuvad P.-Am. Ü., Jaapan, Saksamaa. Saksamaa kohta avaldab prantsuse ajakirjandus arvamist, et kui seal relvastamine niisuguse hooga edasi läheb, nagu praegu, siis Saksamaa kahe aastaga end sõjaliselt vähemalt samatugevaks on teinud kui ta oli 1914. aastal, s.o. ilmasõja algul. Ja Prantsusmaal tuleb ikka enam ja enam häält kuuldavale, mis nõuavad n.n. preventiivse sõja alustamist Saksamaa vastu, s.o. — tungida Saksamaale kallale ja purustada ta enne, kui ta oma sõjajõud sõjaeelsele tasemele suudab tõsta. Nõutakse uut Ruhri okupatsiooni jne.

„Väevähendamise“ konverentsi sügisese istangjärku eel näeme praegu diplomaatilises ilmas jälle suuremat elavnemist, — kasvava innuga sepitsetakse salalepinguid, luuakse sõjalisi kokkuleppeid jne. Seda tõendavad imperialistlikkude riikide poliitikatuaade rännakud üksteisele külla (Macdonald, Tardieu j.t.).

Niisugune on Genfi „väevähendamise“ konverentsi tegelik vili. Ja seda konverentsi ülistasid sõtsid taevani. See konverents pidi „tuhandaastase rahuriigi“

maa peale tooma. Selles toonis rääkisid sotsid ja kodanlus — töölisklassi ja kogu töörahva petmiseks.

Töörahvas teeb sellest kõigest järeltule — imperialistlike sõdade ära kaotamiseks on tarvis kapitalism ära hävitada, on tarvis sõjariistus jõul kodanline kord purustada. Ainult siis on teostatav lõplik sõjajõudude kaotamine; ja teiseks — tarvis kümnevõrdselt teritada valvsust, et silmas pidada kõiki imperialistide telgitaguseid sepitsusi Nõukogude Liidu vastu interventsiooni ettevalmistamisel, neid paljastada, neid takistada, kaitsta Nõukogude Liitu imperialistlike röövlite vastu.

D. Londoni üleilmne majandusekonverents

Jällegi konverents. Ja jällegi üleilmne. Ta avati veel suurema toreduse ning sõnakõlksutamisega, kui Genfi „üleilmne“, millest ülalpool jutt oli. Poolteisttuhat kodanlist kirjatarka tulid kõigilt kodanlistelt maadelt Londonisse kokku, et „leida rohtu“ surmavoodis haigele raugale — kapitalismile... Ka seda järjekordset „üleilmset“ valmistati rahvusvahelise kodanluse poolt kuude kaupa ette. Mida Londoni majandusekonverentsi ülesandeks ametlikult kuulutati? Inglise rahaminister Chamberlain määras konverentsi ülesande järgmiselt ära:

- 1) Tõsta kaupade hindasid kogu ilmas;
- 2) stabiliseerida valutat, s.o. määrata kindlaks mingi vahekord üksikute maade rahakursside vahel;
- 3) kaotada tollimüürid, mis riigid endi ümber sisseveo tõkestamiseks ehitanud, või need müürid vähemalt madalamaks kiskuda.

Ühesõnaga — kongress pidavat leidma tee, kuidas kapitalism terve nahaga praegusest kriisist välja pääseks. Nii vähemalt räägiti, nii kujutati asja laialistele rahvahulkadele. Konverentsi töökavas näeme muuseas ka punkti — valmistuse ja kaubanduse organiseerimisest, s.o. kapitalistliku majanduse plaanikindlast korraldamisest. Meil pole võimalik siinkohal sel küsimusel peatuda. Ütleme vaid, et kõik jutud kapitalistliku majanduse planeerimisest on sonimine ja jamps. Kuid rahvahulkadele on ju tarvis kuidagi näidata, et konverents „tõsis tööd“ teeb ja „tõsiselt“ ametis on oleva viletsuse kõrvaldamise kallal. Londoni konverentsiga seoti palju illusioone, vähemalt õhutati neid laialistes rahvahulkades. Londoni konverentsi ettevalmistamise komisjoni aru-

andes toonitati, et Londoni majandusekonverents peab saama „majandusliku desarmeerimise konverentsiks“, nagu seda on „päris desarmeerimise“ konverents Genfis. (Meie lugejal on kerge juba ükski selle võrdluse järgi otsustada Londoni konverentsi „töö“ ning selle tagajärgede üle. Ja komisjonimeeste teeneks peab igatahes tunnustama, et nad sellise võrdlusega üsna tabavalt Londoni konverentsi iseloomustasid. Kuid sellest allpool.) Edasi räägib see ettevalmistamise komisjoni aruanne, et: „Kui see (s.o. majanduslik desarmeerimine — N.K.) ei sünni, siis saab rahvusvaheline rahandus hoobi, mis ta alused vankuma lööb, mis rahva elatistaset alandab, ning olemasolev ühiskondlik süsteem elab seda vaevalt üle.“ Igatahes mitte kuigi roosiline väljavaade kapitalismile! Kapitalistliku majanduse olukord on praegusel ajal aga niisugune, mis kodanlusele igatahes väga ja väga tõsiselt peavalu teeb. Pealegi veel nüüd, mil selle kõrval Nõukogude Liidus sotsialistlik majandus ülikiiresti tõusuteed läheb. (Vaata selle üle sm. J. Reeseni artiklit eelmises „Klvtl.“ numbris.)

Missuguste kavade ja soovidega tulid tähtsamad kapitalistlikud riigid Londoni „majandusliku desarmeerimise“ konverentsile?

Inglismaa on end ümbritsenud kõrgete tollimüüridega ja kulla-aluselt lahkunud naelsterlingi odava kursi tõttu võib ilmaturul praegu edukalt dumpingut teha ja teisi, eestkätt Põhja-Ameerika Ühendriike, välja võistelda. Kuid P.-Am. Ü. lahkusid ka kulla-aluselt ja hakkasid Inglismaaga tugevasti ilmaturul võistlema oma rahakursi langemise tagajärjel oadavnenud kaupadega. See muudugi Inglismaale ei meeldi. Ja Londoni konverentsil loolis Inglismaa, et ta suudab P.-Am. Ühendriike sundida oma valuutat niisugusele tasemele stabiliseerima, et naelsterlingi kurss jääks dollari kursist madalamaks. Peale selle kipitas Inglismaa südamele veel sõjavõlgade küsimus. Ja kuigi konverentsi töökavasse sõjavõlgade küsimusest ühtki jälge polnud jäetud, seadis Macdonald oma kõnes konverentsi avamis-päeval selle küsimuse siiski, vastu P.-Am. Ü. tahtmist, päevakorda. Nende võlgade maksimine hakkab ju „Briti lõvil“ ikka enam ja enam üle jõu käima.

P.-Am. Ühendriikide peasiht oli aga see, et Inglismaad oma valuutat niisugusel tasemel stabiliseerima sundida, et dollari kurssmadalam oleks kui naelsterlingi kurss. See võimaldaks P.-Am. Ühendriikidel Inglismaad ilmaturul ta seisukohtadelt välja

lääna. Inglismaa ja P.-Am. Ü. vastuolu on aga kõige tähtsam imperialistlikkude riikide vastuolu praegusel ajajärgul. Ning vastuoksa. Mis puutub sõjavõlgadesse, siis P.-Am. Ü. ei tunnista siin revisjoni ja just tema nõudmisel jäi see küsimus, kui iseseisev küsimus, Londoni konverentsi päevakorrast ära.

Prantsusmaa on seni n. n. kindlavaluutaline maa (kui kauaks?). Ta valuuta püsib alles kulla alusel. Kuid üldises inflatsiooni tendentside laienemise ja süvenemise olukorras annab see Prantsusmaale end väärtuselt tunda, kuigi Prantsusmaa võimalikult „kinnist rahvuslikku majapidamist“ arendada püüab. Ja Prantsusmaa läks Londoni konverentsile kindla nõudmisega — kõik maad pangu oma valuutad jälle kulla alusele.

Jaapan on praegu üks kõige madalama valuutaga maadest maailmas. Ta võistleb Kauge-Ida turgudel edukalt Inglismaa ja P.-Am. Ü. vastu, neid järjekindlalt sealt välja tõrjudes, turge oma dumpinguhinnaliste odavate kaupadega üle ujutades. Ja pole põhjust arvata, et Jaapan oma valuutakursi dollari ja naelsterlingi kursi suhtes ebasoodsale tasemele (s. o. kõrgemale) jätkaks, kui viimaste kurss langeks.

Saksamaa. Saksa fashism vajab odavat valuutat, et ilmaturul edukalt võistelda, et end relvastada ja — oma „autarkilist“ majandust ehitada, nagu sellest saksa fashismunistab. Seejuures, mõistagi, nõuab Saksamaa, et teised riigid oma tollimüüre alandaks, kuna Saksamaal neid võimata olevat alandada, kuid ega seda Saksamaa üksinda räägi. Sedaviisi räägivad kõik kodanlised riigid. Alandagu teised enne, eks ma siis vaata!

Niisuguste soovidega tulid imperialistlikud suurriigid Londoni majanduskonverentsile. Tõepoolest, otse ülatav sarnadus Genfi konverentsiga!

Ainult üks delegatsioon võitles Londoni konverentsil tõepoolest ja tõsiselt rahu eest. See oli *Nõukogude Liidu delegatsioon*, tööliste ja talurahva valitsuse esindus. „Nõukogude Liit ei otsi konverentsil kriisist väljapääsu programmi sel lihtsal põhjusel, et kapitalistlikus ilmas neli aastat möllav majanduskriis Nõukogu Liidu piiride taha peatama jäi. Selle nelja aastaga on NSV Liit teostanud esimese viisaastaku hülglaülesanded ja astunud võiduka sotsialistliku ehitustöö teise viisaastaku esimese aasta programmi teostamisele“ („Pravda“).

Sm. Litvinov, Nõukogude Liidu välisajade rahvakomissar, ütles oma kõnes Londoni konverentsil: „Minu maa majandus-

liku struktuuri iseäralduste tõttu ei või üleilmne majanduskriis mingil määral mõjuda ega mõju ta majanduseelu vahetpidamata tõusu peale, mida tõendab see, et Nõukogude Liidus puuduvad niisugused nähtused, nagu kaupade liigvalmistus, kaubatagavarade kuhjumine, mida ei suudetaks ära müüa, tööpuudus, välisvõlgade suurenemine, pankrotid ja palkade langemine.“ Nõukogude Liit võttis Londoni üleilmsest majanduskonverentsist osa selleks, et seal järjekindlalt võidelda igasuguste majandusesõja avalduste vastu, võidelda majandusesõja ära kaotamise eest (kaupade sisseveo ära keelamised, tollitõkked jne.). Nõukogude Liit võitles Londonis majandusliku mittekallaletungi lepingu eest. See on selge ja sirgjooneline poliitika, mis vastab Nõukogude Liidu ja kogu maailma töörahva huvidele. Nõukogude Liit pole kunagi mõelnud loobuda kauplemisest kapitalistlikkude riikidega, ega loobu sellest, kui see kauplemine sünnib talle vastuvõetavatel tingimustel. Meie oleme nõus ostma välismaalt kaupu. Sm. Litvinov rääkis konverentsil, et Nõukogude Liit võiks lähemal ajal ühe miljardi dollari eest impoteerida kaupa kapitalistlikkudelt maadelt, siinjuures värvilist metalle — 100 mln. doll. eest, mustmetalle — 200 mln. doll. eest, tekstiili, toorainet, toornahka ja kautshuki — 100 mln. dollari eest, igasuguseid masinaid jne — 400 mln. dollari eest, põllumajanduslikke kaupu — 35 mln. doll. eest, tarvituskaupe nagu kohvi, tee, kakao jne — 50 mln. doll. eest, uusi laevu — 50 mln. doll. eest. Missugune kapitalistlik maa võiks rääkida praegu samasuurtest ostudest? Ei ükski! Kuid selleks, et Nõukogude Liit kapitalistlikkude maadega edukalt võiks kaubelda, on tarvis, et viimased ei teeks takistusi Nõukogude Liidust kaupade sisseveoks (sest meie väliskaubanduse üheks tähtsamaks tingimuseks on see, et sissevedu ei ületaks väljavedu) ja et avaldataks teatud vastutulekut kaubavahetuse krediteerimise asjus. Mõnede kaupade alal, mida sm. Litvinov oma kõnes Londoni konverentsil ette tõi, võiks Nõukogude Liit lähemal ajal 25 kuni 100 prots. kogu kapitalistliku ilma tagavaradest ära osta. Ja see perspektiiv paneb kapitaliste mõtlema. Eriti Ameerika ajakirjanduses äratasid Nõukogude Liidu impordikava suurt tähelepanu.

Niisuguse seisukohaga läks Nõukogude Liit Londoni konverentsile.

Nõukogude Liit on ainuke riik, kel Londoni konverentsil tõepoolest saavutusi ja edu oli, mida isegi rahvusvaheline kodanline ajakirjandus oli sunnitud tunnustama.

Esiteks, sm. Litvinov saavutas seda, et inglise valitsus ära kaotas nõukogude kaupade Inglismaale sisseveo keelu (mis mäletavasti n.n. „elektrikahjurit“ — Thornton j. t. — protsessi puhul maksuma pandi) ja töötas seda edaspidi mitte kunagi enam maksuma panna poliitilistel kaalutlustel. Inglise valitsus tunnistas seega oma välispoliitika selle sammu täielist läbikukkumist, mis kahju tõinult Inglismaale, Nõukogude Liidu rahvusvahelist seisukorda aga veel enam kindlustas. Peale selle algasid Inglismaa ettepanekul läbirääkimised Inglismaa ja Nõukogude Liidu vahelise kaubalepingu sõlmimise üle. Teiseks, Nõukogude Liit kirjutas Londonis alla oma naabritega — Afganistani, Persia, Türgi, Rumeenia, Poola, Läti ja Eestiga — lepingu, mis kindlaks määrab sõjalagataja, pealetungija tunnused Nõukogude Liidu poolt Genfi konverentsil tehtud ettepaneku alusel. Samasuguse lepingu kirjutas Nõukogude Liit ühes Türgimaaga alla ka Väike-Entente riikidega, kusjuures selle lepinguga võivad ühineda ka kõik teised riigid. Hiijem liitusid ka Leedu ja Soome selle lepinguga. See Nõukogude Liidu samm on üks kõige selgematest tõendustest ta alalisest rahupüüdest, tõsisest tahtest elada rahu oma naabritega, vältida sõda. Ja väikeriikides võtab see arusaamine ikka enam maad, eriti praegu, kus paljude kapitalistlikkude väikeriikide olemasolu imperialistlikkude suurriikide poolt sel ehk teisel kujul ähvardab tõsine hädaoht. Muidugi ei tähenda see leping seda, et Nõukogude Liidu vastu ettevalmistatava interventsiooni hädaoht üldse nõrgeneks. Ei. See leping vaid raskendab interventsiooni alustamist, kuid pole kahtlust selles, et imperialistlikud suurriigid, eeskätt Inglismaa, Saksamaa ja Jaapan, nii ehk teisiti nõukogudevastast tegevust kõvendavad, püüdes muidugi lõhkuda ka neid äsjasõlmitud lepinguid.

Mida võib öelda konverentsi saatuse kohta? Ta nurjus, nagu see teisiti olla ei võinudki. Ta ei toonud kapitalistidele „väljapääsu kriisist“, vaid vastuoksa — ta tõi kaasa kriisi veel suurema süvenemise peale ajutist spekulatsioonilist tõusu. Laieneb ja süveneb interventsioonipoliitika, tööliste klassi ja kogu töörahva kõige hirmsam kurnamine ja paljaskoorimine. See tähendab ka proletariaadi revolutsioonilise liikumise kasvu, teise revolutsioonide ja sõdade voozu ikka kiirenevat lähenumist. Selle inflatsiooni esimeses ajajärgus näeme teatud spekulatsioonilist majanduslikku elavnemist, näilist tõusu, mis paratamata peab lõppema (ja see lõppemine

on juba alanud) seda sügavama varinguga. Teostamatud on need ülesanded, mida Chamberlaine nimetas, teostamatud kapitalistlikus korras. Ja majanduslik sõda on muutunud kahtlemata veel vihasemaks. Londoni konverents oli imperialistlikkude riikide vaheline jõuproov. Ta peateljeks oli võitlus Inglismaa ja Põhja-Ameerika Ühendriikide vahel. Londoni konverents oli Genfi konverentsi järg — sealgi aeti sama poliitikat, mida aeti Genfis — sepi- seti imperialistlikke blokke, püüti üksteist „desarmeerida“ ja iseenda relvastust suurendada, kuid ainult teistsuguste sõnakõiksude katte all. Ikka enam ja enam tihenevad uue imperialistliku ilmasõja must- verevad kõuepilved. Londoni konverentsil olid imperialistide vahelised vastuolud veel palju teravamad kui Genfis. Nad teravnesid ikka kiiremas ja kiiremas hoos. Kui Genfi „lehmakauplemine“ alles poolteise aastaga pankrotti jäi, siis jäi „lehmakauplemine“ Londonis juba poolteise kuuga pankrotti.

Kuid Londoni konverentsil avaldus vast veel selgemini, kui Genfis, Nõukogude Liidu vastase interventsioonilise ühise väerinna loomine, selle loomise püüded rahvusvahelise kodanluse teatud kihtide poolt. Eks näita seda kõige selgemini faschistliku Saksamaa delegatsiooni märgukiri Londoni konverentsi esimehele Coly-nile. See Saksa delegatsiooni märgukiri nõudis Saksamaale asumaade tagasiandmist ja Nõukogude Liidu territooriumi saksa faschistidele koloniseerimiseks andmist! Vaevalt võib endale praeguses olukorras veel avalikumat interventsioonile üleskutset ette kujutada, kui seda oli saksa faschistlikkude rõõvljõukude märgukiri. Ja saksa faschiste toetavad selles asjas ihust ja hingest inglise konservaatid. See saksa delegatsiooni samm leidis isegi pea kogu kodanlise ilma ajakirjanduse poolt luukkamõistmist. Seda nimetati saksa faschistliku „diplomaatia“ järjekordseks skandaalseks sissekukkumiseks. Saksa valitsus tõttas seletama, et tal selle märgukirjaga midagi ühist ei olewat, et see olla ainult Hugenbergi (saksa delegatsiooni esitaja) enda isiklik arvamine jne. Kuid need väited lükati ümber. Pole miskit kahtlust selles, et saksa delegatsiooni märgukiri väljendas ja väljendab praeguste Saksamaa juhtivate ringkondade seisukohti. Faschism on valmis kõige ülbemaid ja verisemaid avantüüre korda saatma. Kõige enam vihkab ta Nõukogude Liitu, kui riiki, kus võimal on töölisel ja töötaval talupojal. Nõukogude Liidu töörahvas on valmis igasu-

gusteks ootamatusteks. *Igasugustele fashistlikkudele röövjõukudele ütleme meie, et kallaletung Nõukogude Liidule saab neile endile surmaks, nende endi „isamaale“ hukatuseks. Seda kirjutagu endale kindlalt kõrvataha kõik need, kes mõtleavad Nõukogude Liidu küljest tükke ära kiskuda, kes sepitsevad interventsiooni.* „Meie maa purustas blokaadi ja lõi tagasi interventsiooni, kui ta oli vaene ja lõhutud. Meie maa on saanud tugevaks ja võimsaks, tööstusemaaks, sotsialistliku tööstuse ja sot-

sialistliku põllumajanduse määratult kasvanud valmistusjõududega. Just praegu saavutab ühismajapidamine nõukogude põldudel määratud võite.

Meie võitleme rahu eest, sest meie oleme tugevad, meie kasvame. Meie võitlesime rahu eest Genfis. Meie võitlesime rahu eest Londonis. Meie saame jätkama seda võitlust, tagasi lüües kallalekippumisi, provokatsioone, igasuguseid pealetunge meie suurele Nõukogudemaale“ („Pravda“).

Nõukogude Liidust

Partei puhastusest

1. juunist s.a. algas Nõukogude Liidus Üleliidulise Kommunistliku (enamlaste) Partei puhastus. Sotsialismi eest võitlemise uuel ajajärgul, teise viisaastaku algul, uutes tingimustes proovib partei uuesti järgi oma ridu, proovib iga kommunisti võitlusvõimet, iga parteirakukese tööd.

„Partei puhastuse ülesanne seisab partei liikmete ideoloogilise taseme tõstmises, partei poliitilises ja organisatsioonilises kindlustamises, miljonite parteitute hulkade usalduse suurendamises partei vastu,“ niiviisi räägitakse ÜK(e)P KK ja KKK otsuses partei puhastuse üle.

Esimese viisaastaku kestel saavutas partei oma ja maailma proletariaadi geniaalse juhi sm. *Stalini* juhtimisel määratud edusamme majanduses ja klassijõudude vahekorras. Loodi võimas tehniline alus kogu rahvamajanduse sotsialistlikuks ümberehitamiseks. Purustati kulaklus, kuigi ta veel lõpulikult hävitatud pole. Põllumajanduses püsib kindlasti sotsialistlik sektor — kolhoosid on külas igalpool valitsev majandusevorm, kolhooside täielik võit külas on kindlustatud, juured on purustatud kapitalismil, mis välja kasvas väikekaubalisest üksiktalundusest. Juba partei VIII kongressil, partei programmi arutamisel, rääkis Lenin väiketalundusest välja kasvavast kapitalismist.

„Meie programmis, — rääkis Lenin, — on iga paragrahv see, mida peab teadma, omama ja mõistma iga töötaja. Kui ta aru ei saa, mis on kapitalism, kui ta aru ei saa, et väiketalundus ja käsitööstus paratamata ja tingimata sünnitavad vahetpidamata seda kapitalismi, — kui ta sellest aru ei saa, ja kui ta siis end ka sada korda tunnistaks kommunistiks ja hääletaks kõige karedama kommunismi poolt, siis pole niisugune kommunist kopikatki väärt.

Meie hindame kommunismi ainult siis, kui ta on majanduslikult põhjendatud.“

Nendele leninlikkudele näpunäidetele toetus partei, teostades oma ajaloolist võitlust kehvik-keskmik talurahva sotsialistliku ümbertegemise eest, luues ja kindlustades uut sotsialistlikku majandusevormi — kolhoose, juhtides MTJ läbi praeguse aja masinatehnikat kolhooside põldudel. Praegu on loodud kõik *objektiivsed* võimalused selleks, et kiiresti edasi viia sotsialistliku põllumajanduse arengut. Nüüd, rohkem kui kunagi varem, otsustab küsimuse *subjektiivne* tegur — juhtimine, kaadrid, elusad inimesed, nende organisatsioonid meie juhtsõnade all. Just ühenduses uue majandusliku ja poliitilise olukorraga külas suureneb kommunistide vastutus põllumajanduse eest.

Partei lõi poliitosakondade näol külas poliitilise töö toetuspunktid, saatis külla uued kindlad enamlaste-organisaatorite kaadrid, kes suutelised tegema kolhoose enamlikkudeks, edasi viima küla tööliste klassi juhtimisel. Küla ei saa sotsialistlikul teel arendada isevoolus ilma proletarise juhtimise kaasmõjuta, ilma partei igapäevase juhatuseta. Omal ajal seadis Lenin kogu teravusega partei ette ülesande — *külvata sotsialistlikku teadlikkust hulgalises* töolisteliikumises, mis arenes tuntaval määral stüühiliselt. Lenin kirjutas raamatukeses: „Mis teha“: „Mida suurem on hulkade stüühiline tõus, mida laiemaks muutub liikumine, seda võrratumalt kiiremini kasvab nõue teadlikkuse hulga järgi sotsiaaldemokraatia nii teoreetilises, kui poliitilises ja organisatsioonilises töös“. Viia sotsialistlik teadlikkus kolhoosiliikumisse, üle saada eraomanduslikkudest püüetest, kufaklisest mõjust, teha kolhoosid enamlikkudeks — see ülesanne seisab praegu täies suuruses poliitosakondade ja kolhooside parteirakukese ees. See aga omakorda nõuab partei organisatsioonide, iga üksiku kommunisti *polii-*

tilise võitlusevõime tõstmist külas. Siin, külas, on võõra mõjule allumise, kindlalt proletaarselt joonelt kõrvalekaldumise hädadoht kõige suurem.

Võtame rasketööstuse ja kogu rahvamajanduse niisuguse kõige tähtsama ala, nagu süsi. Esimese viisaastaku edusammude tagajärjel tõusis võrratult söetööstuse tehniline varustus, on saavutatud mehaniseerimise kõrge tase, loodud kõik objektiivsed eeldused söetööstuse kiireks tõusuks. Tegelikult aga läks asi teisiti. 1933. a. esimeses veerandaastas langes söetoodang kuni 10,371 tuh. tonnini, läinud aasta esimeses veerandaastas saadud 10,912 tuh. tonni asemel. „Selle häbitava tagasilanguse peapõhjuseks on, — loeme NSVL RKN ja ÜK(e)P KK 8. aprilli otsuses, — ikka alles püsiv lõpulikult pankrotti jäänud söetööstuse kantseleilis-bürokraatlik juhtimise meetod, alates kaevandusest ja lõppedes rasketööstuse rahvakomissariaadi kättevalitsusega.“ Trustide ja kaevanduste juhatuste oportunistliku kalduvusega juhtivad tegelased püüdsid plaanide „mitte reaalsuse“ lobaga oma saatmatust ja bürokraatlikkust, oma mehaniseerimisevastaseid meeleolusid varjata. KK ja RKN 8. aprilli otsus andis laialise programmi söetööstuse majandusliku juhtimise tõstmiseks, abinõude programmi, mis vajalikud söetööstuse kiireks tõstmiseks. Oportunistid ja bürokraadid aga hakkasid nende otsuste teostamist saboteerima, söetööstuse kiiret tervendamistööd takistama.

Nii siis, ka sin otsustavad küsimuse ikkagi elusad inimesed. Kõigepealt oleneb kõik kommunistide tugevusest, nende truudusest parteile, otsustavusest võidelda plaani eest, oskusest tõmmata oma järele hulki.

Partei, kui juhtiv ja suunav jõud proletariaadi diktatuuri süsteemis, juhib iga aastaga ikka sügavamalt ja konkreetsemalt kõiki määratult kasvanud ja keeruliseks muutunud sotsialistliku majanduse aluseid. ÜK(e)P KK ajalooline otsus poliitosaakondade organiseerimisest MTJ ja sovhoosides avab uue ajajärgu partei sotsialistliku ehitustöö juhtimises, paneb maksma painduva, võimsa poliitilise ja organisatsioonilise põllumajanduse ja kolhoosiliikumise juhtimisega süsteemi.

Poliitosaakondade kaudu loodi kolhoosi parteirakukese vahenditu ja otsene side partei KK-ga ja KK põllumajanduseosakonna kaudu. Meie partei territoriaalset organiseerimise põhimõtet täiendatakse valmistusliku põhimõttega, mis parteile võimaluse annab erilise konkreetsusega ja

asjatundlikkusega operatiivselt juhtida järjekordseid põllumajanduslikke hoogtõid, koondada kommuniste, võita meile kolhoosides ja sovhoosides enamus, hävitada sabotaashi, kulakluse jäänuste vastupanu. Praegu avanevad uued, ennenägematud põllumajanduse kõige kiirema tõusu, meie kasvu raskustest kõige kiirema ülesaamise võimalused. Sellest räägivad nii kevadise külvihoogtöö edukas käik, kui ka kolhooside tugevnemine, töödistsipliini tõus kolhoosnikkude seas.

Uus majanduslik olukord ja meie majanduse kasv tõstavad hiiglamääral iga kommunisti vastutust talle usaldatud töö eest, tema, kui parteitute tööliste ja kolhoosnikkude poliitilise juhi vastutust. Partei puhastus, olles meie partei enamliku enesearevustuse väljendus, järeleproovimine, kuidas võitleb iga parteiliige sotsialismi võidu eest, kindlustab veel enam meie partei võitlusevõimet, seob veel lähemalt meie parteid parteitute hulkadega.

Partei on juhtiv ja suunav jõud proletariaadi diktatuuri süsteemis. Lõpetame „viimast ja otsustavat võitlust“ vene kapitalismiga, seda võitlust üksik-väiketalundusest väljakasvava kapitalismiga, võitlust, millest rääkis Lenin partei XI kongressil. Kuid meie pole veel lõpulikult hävitanud kapitalistlikkude olluste jäänuste vastupanu, kes end igati alal hoida püüdes tarvitusele võtavad uusi ja uusi võitluseviise proletariaadi diktatuuri vastu, sotsialismi vastu. Klassivõitlus meie maal kestab edasi ja saab kestma veel teravamal kujul. Meil seisab ees terve ajajärk võitlust rahvusvahelise kapitalismiga elu ja surma peale. „Seal tuleb veel palju viimaseid ja otsustavaid lahinguid“ — hoiatas Lenin. Tugev ja võimas proletariaadi diktatuur on meil vajalik selleks, et purustada pihuks ja põrmuks kapitalistlikkude olluste jäänuseid, lõpuni hävitada nende vastupanu, et ette valmistada eelseisvateks võitlusteks rahvusvahelise kapitaliga.

Teise viisaastaku algul proovib ja korraldab partei uuesti oma ridu, ei teha neid veel võitlusvõimelisemateks, sellega ühtlasi veel enam kindlustades ja teritades kogu proletariaadi diktatuuri süsteemi.

„Mõned seltsimehed mõistsid klasside hävitamise, klassideta ühiskonna loomise ja riigi väljasuremise teesist kui laiskuse ja hooletuse õigustust, kui klassivõitluse valbumise ja riigivõimu nõrgendamise kontrevolutsioonilise teooria õigustust. Mõistagi, et niisugustel inimestel ei või olla midagi ühist meie parteiga.“ Nad on kas ümberkasvanud ehk

kahepaiksed, keda vaja parteist välja kihutada. Klasside hävinemist ei saavutata mitte klassivõitluse kustumisega, vaid selle tugevnemisega. Riigi väljasuuremine ei saabu riigivõimu nõrgendamise, vaid tema maksimaalse kõvendamise kaudu, mis vajalik selleks, et lõpulikult hävitada surevate klasside jäänuseid ja organiseerida kaitset kapitalistliku ümbritsuse vastu, mis pole veel kaugelki hävitatud, ega saa ka veel niipea hävitatud" (Stalin).

Viimase 2½ aasta kestel suurendas partei oma ridu 1.400 tuh. inimese võrra, tõstes oma liikmete arvu 3.200 tuhandeni (parteiliikmeid 2 mln. ja kandidaate — 1.200 tuh.). Esimese viisaastaku edu, sotsialistliku ehitustöö kasv, kollektiviseerimise edu, töolisteklassi hülgasuur arvuline kasv, proletariaadi klassilise võimsuse kasv — see kõik põhjustas proletariaadi ja talurahva poliitilise aktiivsuse uut määratut tõusu. Sel tervel alusel toimus uus töötavate hulkade vool parteisse.

„Kuid parteisse hulgalise vastuvõtmise juures, — öeldakse KK ja KKK otsuses puhastuse kohta, — mida kohapeal tihtigi kergel käel ja vajaliku hoolsa järelproovimiseta tehti, tungisid partei ridadesse võõrad ollused, kes kasutavad oma parteis olekut karjeristlikkudes ja iseenda heaolu huvides, tungisid parteisse kahepaiksed ollused, kes sõnades parteile truudust vannuvad, tegelikult aga tema poliitika teostamist igati püüavad takistada.“

Agas mitte ainult võõrad ja vaenulikud ollused ei sattunud parteisse nõrga valiku, hulgalise vastuvõtu vigade tagajärjel. Parteisse sattus mitte vähe seltsimehi, kes tänapäev veel küpsed polnud parteliikmeks, partei kohustuste täitmiseks, sattusid samuti inimesed, kes hulgalise vastuvõtu juures juhuslikult parteisse tulid ja oma parteiolemisest eriti lugu ei pea. Need inimesed ei maksa aasta või paari kestel oma liikmemaksu, moodustavad „surnud hingede“ kategooria, kes ametlikult küll nimestikus seisavad, kuid kel tegelikult pole vähematki sidet parteiga. Parteis on praegu küllalt seesuguseid seltsimehi, olgugi ausaid ja valmis kaitsma nõukogude valitsust, kuid kes on kas „kindlusetud, kes aru ei saa partei distsipliini vaimust ja nõuetest, ehk jälle poliitiliselt vähe kirjaoskajad, kes ei tunne partei programmi, põhikirja, partei põhiotsusi ja kes ei suuda sellepärast aktiivselt partei poliitikat teostada“ (KK ja KKK otsus puhastuse kohta).

Oma otsuses näitavad KK ja KKK, et niisugune seisukord tekkis „*partei liikmete marksistlis-leninliku kasvatuses mitterahuloldava seisukorra pärast*“.

Võiks tuua palju näiteid, mis iseloomustavad seda marksistlis-leninliku kasvatuses mitterahuloldavat seisukorda, mis vähendas parteilaste ideelist võitlusvõimet. Väga puudulikku tähelepanu pöördati *propagandistile* — selle marksistlis-leninistliku kasvatusesüsteemi pealülile.

Propagandisti valik toimus tihtigi ilma tema parteilist kindlust, poliitilist kirjaoskust, propagandatöö kogemusi arvestamata, ankeedi varal, tundmaõppimata elusat propagandisti. Puudus vajalik propagandistide instrukeerimine, abi neile. Kuhu viib niisugune bürokraatlik tegevus, näitavad faktid, isegi eesrinna tööstuslikkudes partei organisatsioonides.

Nii, näiteks, ühes „Bolsheviku“ tehase kandidaatide koolis (Leningradis) õpetas juhataja Nikolajev kuulajaid, et „lähemal ajal ei saa meie sotsialismi üles ehitada, et kommunism saabub saja, paarisaja aasta pärast, ta keegi meist teda ei näe.“

Puhastuse aega tuleb ära kasutada kogu marksistlis-leninliku kasvatusetöö laialiseks arendamiseks, igakülgeks abiks neile seltsimeestele, kes oma poliitilises ettevalmistuses maha jäävad. Ei või olla kommunisti, kes ei tunne *oma partei programmi, põhikirja ja tema tähtsamaid poliitilisi ja organisatsioonilisi otsusi*.

Partei ei või lubada niisugust seisukorda, kus parteiliige ehk kandidaat ei saa aru *meie partei sihtide ja ülesannete kõige lihtsamatest küsimustest*, mida ja kuidas ta taotleb, kellega partei peab võitlust sees- ja väljaspool. Kommunist peab erinema parteitutest oma suurema teadlikkuse ja eesrinnas sammumisega — siis suudab ta neid oma järele tõmmata.

„Olla ustav parteiliige, mitte taganeda tema liinist, võidelda kallakute vastu, see tähendab, mitte ainult soovida olla niisugune, vaid ka aru saada põhiküsimustest, mis puudutavad partei sihte, ülesandeid ja poliitikat.“

„*Meie partei on leppimatu partei teoreetilistelt alustelt ja poliitikast taganejate suhtes*“ (L. M. Kaganovitsh). Kahe suure inimesterühma suhtes, kes ei või olla parteiliikmed — ühest küljest, parteisse pettuse teel poetunud võõrad ollused, teisest küljest — ausad seltsimehed, kuid kes pole veel suutelised täitma kommunistide, kui sotsialismi eest eesrinnas võitlejate kohustusi — *talitab partei puhastuse ajal täiesti erinevalt*.

Proletariaadile võõraid, vaenulikke inimesi, kes pettusega parteisse pugunud, et partei ridasid lõhkuda, kahepaikseid inimesi, kes peavad võitlust partei liini vastu, takistavad tema otsuste täitmist, diskrediteerivad parteid oma ülalpidamisega jne, kihutab partei halastamatult oma ridadest välja. Ausaid seltsimehi, kes praegu veel suutelised pole kandma parteilase kõrgeid kohustusi, viib partei üle kandidaatideks, kandidaadid — kaasatundjate ridadesse. Seda tehakse mitte parteilise karistusena, vaid poliitilise kasvatusena ja parema ettevalmistuse otstarbel.

Mille järgi proovitakse kõigepealt iga parteilast puhastusel?

„Puhastusekomisjon, — seisab KK ja KKK otsuses, — peab peatähelpanu pöörama sellele, kuidas täidab parteilane temale partei poolt antud tööd, kuidas ta partei otsuste teostamise ja täitmise eest võitleb.“

„Puhastus on meie partei enamliku eneseavastuse väljendus. Ta peab teostatama, „vaatamata isikute peale“ välja minnes partei liikmete ja kandidaatide poolt partei kõige tähtsamate otsuste täitmise järeleproovimisest, enda sotsialistlikust võitlusest ja lööktööst osavõtust, aktiivsest võitlusest tööstus-rahandusliku plaani eest, tähtsamate majanduslikkude ülesannete täitmisest, võitlusest päevavaraste ja sotsialistliku omanduse varguse vastu“ (KK ja KKK otsus).

Suure leninliku partei liige ei või see olla, „kes ei taha kommunismi kasuks kanda ennastohverdava tööd raskusi“ (Lenin), kes ei taha olla eeskujulik lööklane kolhoosis, ettevõttes, nõukogude asutuses.

Partei nõuab oma liikmetelt mitte lihtsat nõusolekut tema otsustega, vaid praktilist aktiivset võitlust nende otsuste täitmise eest, partei ja valitsuse poolt kindlaks määratud plaanide täitmise eest.

„...Praegu proovitakse parteiliikme eneseohverdavust, truudust, distsiplineerivust mitte tema partei pealini üldise päritoleku järgi, vaid konkreetse võitluse järgi pealini materjaalse sisu eest,“ — ütles sm. L. M. Kaganovitsh oma aruandes partei puhastuse üle, mil suur juhtiv tähtsus.

ÜK(e)P KK ja KKK otsuses puhastuse kohta on antud nende kuue parteile vaenuliste ja võõraste inimeste kategooriate ehk rühmade iseloomustus, keda peab välja selgitama ja välja heitma partei ridadest. Sel iseloomustusel on sügav poliitiline mõte. Siin on koondatult väljendatud partei poliitilise võitluse kogemused

oma vaenlastega, klassivõitluse kogemused käesoleval ajajärgul.

Sotsialistliku ehitustöö edusammud otsekoheste avalikkude kolhoosivastaste väljaastumiste võimatus ja tagajärjetus sundisid klassivaenlast oma taktikat muutma. Nüüd teostub kapitalistlikkude olluste vastupanu sotsialistlikule ehitustööle uutes varjatud, kahjutegemise vormides. Sellest ei saanud paljud seltsimehed, eriti külas, aru.

„Neljas meie töö puuduste põhjus külas seisab terve rea meie seltsimeeste oskamatuses kohapeal võitlusväerinda kulaklusega ümber korraldada, selle mittemõistmises, et klassivaenlase nägu on viimasel ajal muutunud, muutunud on klassivaenlase taktika külas ja et sellele vastavalt tuleb ka oma taktikat muuta, et saavutada edu. Vaenlane sai aru muutunud olukorrast, taipas uue korra jõudu ja võimu külas ja sellest aru saades, korraldas end ümber, muutis oma taktikat, läks üle otsekohele kolhoosidele kallaletungilt salajasele õonestustööle,“ — rääkis sm. Stalin oma kõnes küla töö kohta ÜK(e)P KK ja KKK jaanuaripleenumil.

Partei ridades klassiliselt võõraste ja vaenuliste olluste, *partei vaenlaste* olemasolu, kes partei piletit taskus kannavad, kes pettusega parteisse sisse pugunud ja sinna jäänud parteiridade lõhkumiseks, see peegeldub klassivaenlase uut taktikat. See on üks tähtsam klassivõitluse iseäraldus praegusel ajajärgul. Just sellepärast juhib ÜK(e)P KK ja KKK parteipuhastuse otsus erilist tähelepanu sellele, et paljastada ja parteist välja heita *klassiliselt võõraid ja vaenulikke olluseid, kahepaikseid*, kes elavad partei petmisest, kes varjavad tema eest oma tõelisi püüdeid ja tegelikult partei poliitika teostamist püüavad takistada, partei ja riigi *raudse distsipliini avalikke ja varjatud rikkujaid*, kodanliste ollustega kokkukasvanuid, kes klassivaenlastega tegelikult võidelda ei soovi.

Niisama paljastab partei halastamatult ja heidab välja oma ridadest *karjeriste ja nahahoidjaid, bürokratiseerunud inimesi*, kes kasutavad partei ja nõukogude riigi teenistuses olekut oma isiklikkudeks eesmärkideks, kes eraldunud hulkadest ega arvesta tööliste ja talupoegade vajaduste ja nõuetega, *moraalselt lagunenuid*, kes oma halva ülalpidamisega partei autoriteeti lõhuvad, partei lippu määrivad.

Partei möödunud puhastuste ja järeleproovimiste ajal (1921. ja 1929. a.) ei olnud veel niisuguse teravusega päevakor-

ral küsimus parteiridade puhastuse üle klassiliselt võõrastest ja vaenulistest ollustest, kahepaiksetest, kes pugunud pettusega parteisse selleks, et sotsialistlikku ehitustööd seestpoolt õõnestada. Klassivõitluse väerinnaliinid olid siis lihtsamad. Vaenlane tegutses plaanilikult otsekohe kallaletungi meetodiga. Nüüd on asi palju keerulisem. Sellepärast pole kaugeltki juhuslik kulaklikkude olluste poetumine meie kolhoosidesse, kolhooside juhatustesse, nende administratiiv-majanduslikku aparati, vaid ka küla parteiorganisatsioonidesse. Seda tõendas eriti näitlikult partei puhastus Põhja-Kaukaasias.

Pole kaugeltki juhuslik, et partei viimasel ajal paljastas niisuguseid nähtusi, kus vaenlane, parteipilet taskus, tegutses mõnes meie asutuses, organiseerides ja varjates kahjutegemist põllumajanduse alal. Ka meie ettevõtetes tuli vahest ette juhtumisi, kus kulaklikud ollused tervete pesadena pugesis vabrikutesse, poetusid parteisse ja üksteist üles upitades olid isegi juhtivatel kohtadel majanduslikus, partei- ja ametiühisuse töös, kasutades neid seisukohti parteiliini saboteerimiseks, parteivastaseks võitluseks, parteitute hulka määndamiseks.

Siseparteiline elu pärast partei XVI kongressi on iseloomulik sellepöolest, et igasuguste partei poolt purustatud parteivastaste rühmade (trotskistid, parempoolsed) jäänused oma endistelt fraktsioonilise töö meetoditelt üle läksid kõige alatimatele *kahepaiksuse* võtetele parteiliiniga vormilise pärioleku sidumisele, siinjuures hoolikalt oma parteivastast ja nõukogudevastast tegevust varjates. Selle oportunistide uue taktika eest hoiatas parteid juba XVI kongress:

„Kongress juhib kogu partei tähelepanu sellele, et igat tõugu oportunistid, eriti parempoolsed, kasutavad uut võtet, mis väljendub oma vigade formaalses tunnistamises ja parteiliiniga vormilises nõusolekus, kuid ei kinnita oma tunnistust töö ja võitlusega partei pealini eest, mis tegelikult tähendab vaid üleminekut avalikult parteivastaselt võitluselt varjatule, ehk parema silmapilgu ootamist parteile kallaletungi uuendamiseks“. Kongress näitas, et „*partei peab kuulutama kõige halastamatumat sõda seda tõugu kahepaiksusele ja pettusele*“.

Parem-pahempoolne-Sõrtsovi-Lominadse blokk, Rjutini kontrrevolutsioonilise rühma ja temaga seotud parempoolsest „koolikesest“ (Slepkov j. t.) osavõtjate kahepaikne taktika, parteivastase Eismondi,

Tolmatshevi, A. P. Smirnovi ja teiste rühmituste kahepaiksus — kõik see näitab, et oportunistid kasutavad praegu eestkätt sama taktikat kui kulaklusk, — maskeeritud hästivarjatud kahepaiksuse võitluse taktikat. Vähegi avalikumatel fraktsioonilistel parteivastastel väljaastumistel pole praegu vähemaidki lootusi eduks, niivõrd on kasvanud partei võimsus, niivõrd on silmanähtav on partei pealini võit. Vaadake, mispärast inimesed, kes pole päri partei pealini, partei vaenlased, nüüd üle lähevad kõige alatuma kahepaiksuse meetoditele.

Puhastus lööb kogu jõuga mäda bürokraatismi kandjate, partei ja riigi raudse distsipliini avalikkude ja varjatud rikkujate pihta, kes ei täida partei ja valitsuse otsusi, kes võtavad kahtluse alla ja diskrediteerivad otsusi ja partei poolt ettenähtud plaane sellega, et lobisevad nende „mitte-realsusest“ ja „mitteteostatavusest“. Niisuguseid inimesi leidis näiteks mõnede Donbassi kommunistide-majandusmeeste seas.

Parteipuhastus aitab veel laiemalt arendada enamlikku enesearevustust, piisutada neid, kes enesearevustust ignoreerivad. Kuid on ju teada, et just puuduliku enesearevustuse, ehk selle ignoreerimise tagajärjel mõnedes organisatsioonides lokkasid haiglased mädaniku nähtused, üksikute parteilaste rühmade kodanlustumine. Nii näiteks, asusid Innokentjevski jaamas (Leninski raioon, Ida-Siberi piirkond) rühm kodanlusega ühtekasvanud kommuniste, nende seas ka mõned raiooni juhtivad tegelased, tööliisklassi äraandmise teele, organiseerides sotsialistliku ühiskondliku omanduse, raudteel veetavate kaupade järjekindlat vargust. Need inimesed võisid mitme kuu kestel jääda karistamata ainult Leninski raionis valitseva enesearevustuse sumbutamise süsteemi tagajärjel. Ja kui üks raiooni kontrollkomisjoni liige kaks korda piirkonna kontrollkomisjonile enesearevustuse sumbutamisest ja mitmete raioonitegelaste mädanemisest teatas, jäid need signaalid tagajärjeks, mis kahtlemata kaasa altasid enesearevustuse sumbutamise jätkamisele selle raiooni organisatsioonil ja takistas mädapaise õigeaegset paljastamist.

Partei puhastus tähendab mitte ükski iga üksiku kommunisti ja tema töö järeleproovimist, vaid ka *iga parteirakukese töö järeleproovimist* partei otsuste ja juhtnõude täitmise vaatepunktilt. Partei puhastus teeb lõpu mõnede meie rakukeste „sülditaolisele“ seisukorrale, partei dist-

sipliini langusele, „surnud hingede“ olemasolule jne. Tõepoolest, kas võib kannatada niisuguseid nähteid, kui Viitebski organisatsioonis, kus, näiteks, vahe kommunistide isiklike ja nimestikulise koosseisu vahel üheksas ettevõttes oli 559 in. ehk ligi 19% kogu koosseisust. Kas võib kannatada niisuguseid anektoodilisi fakte, nagu see, et Moskvas ühes rakukeses parteitu tükk aega rakukese sekretäriks oli, teises aga oli parteitu parteiorganisator. Aeg on lõpp teha niisugusele seisukorrale, nagu see näiteks ilmsiks tuli „Krasnoje Sormovo“ tehase rakukeses, kus marteen-jaoskonnas ligi 25% kommunistidest ei maksnud üle 3 kuu partei liikmemakse, neist 8 — üle 1 aasta, 5 — üle 2 aasta, mil kaob vahejoon parteilase ja parteitu vahel.

Juba puhastuse eeltööde ajal parandasid paljud tööstusliikude ettevõtete parteiorganisatsioonid oma tööd. Suurenes kommunistide vastutus oma valmistusliikude ja parteiliste kohustuste täitmise eest (suurenes kommunistide osa ettevõtetes, vähenesid liikmemaksude võlad, koolid ja ringid hakkasid paremini töötama, parteilased hakkasid rohkem lugema, tõusis distsipliin ja klassiline valvelolek).

Partei puhastus toimub laialise enamliku arvustuse ja siseparteilise demokraatia olukorras.

„Puhastuskomisjonide töö peab toimuma kogu partei, seal hulgas ka järeleproovitavate organisatsioonide, eriti partei ajakirjanduse järelevalve all. Iga rakuke võib avalikul koosolekul arvustuse alla võtta iga komisjoni otsust puhastuse alal ja edasi kaevata, mis muidugi ei tähenda veel selle otsuse muutmist. Puhastuse komisjoni liikmed peavad meeles pidama, et sisepoliitilise demokraatia rikkumise, tooruse ja ebaktiivkuse eest puhastuse ajal võetakse nad ise parteilisele vastutusele, kui puhastuse moonutajad,“ — räägitakse ÜK(e)P KK ja KKK otsuses puhastuse kohta.

Puhastusele tõmbab partei parteituid töötavaid hulki, kutsudes neid parteiridade puhastamisest võõrastest ja kõlbmatu ollustest aktiivselt osa võtma.

Meie partei on alati tugev olnud sellepöolest, et ta toetub parteitutele töötutele hulkadele ja oskab neid juhtida. Ka nüüd koondab partei puhastustööliste ja kolhoosnikkude hulki veel tihedamalt partei ümber, tõstab veel enam partei autoriteeti.

Parteiridade avalik puhastus parteitute töötavate hulkade osavõttel on uus tõendus meie partei jõust ja võimsusest.

„Partei ei tõsta päevakorrale oma ridade puhastamise küsimust mitte sellepärast, et ta nõrk oleks, vaid sellepärast, et ta on kindel ja tugev.“

Meie arvestame, et meie partei määratu kasv ja uued keerulised ülesanded, mis meie ees seisavad uuel võitluse ajajärgul, teise viisaastaku teostamise tingimustes, nõuavad meie ridade järeleproovimist ja partei puhastamist võõrastest ollustest, mis paratamatult tunginud partei ridadesse, partei puhastamist, kes seisab maailma suurema riigi eesotsas.“

„Meie partei puhastab end selleks, et muutuda veel võitlusevõimelisemaks, et end teritada, et parteihaamer paremini töötaks, et töötaks paremini meie aparaat, et meie majandus paremini areneks, et kantseleilikkus ja bürokratism kiiremini kaoks, et töölistehulkade elu paraneks. Näete, mispärast meie parteid puhastame.“ (L. M. Kaganovitsh.)

Puhastades oma ridu, muutub partei veel monoliitsemaks, veel enam võitlusühitseks. Lenini lipu all, enamliku KK juhtimisel, eesotsas geniaalse juhi ja õpetaja sm. *Staliniga*, võitleme kahekordse energiaga teise viisaastaku suurejooneliste ülesannete eest, üleilmse proletaarsete revolutsiooni võidu eest!

Bolshevik, nr. 9, 1933.

S. Gusjev

Enamliku partei kolmekümnendal aastapäeval

Sm. Sergei Gusjev, kelle artikli meie käesolevas „Klassivõitluse“ nr-is avaldame, suri käesoleva aasta juunis. Ta oli üks Lenini lähematest kaastöölitest. Juba partei II kongressist peale, mis 30. VII—23. VIII 1903. a. ära peeti, töötas sm. Gusjev enamlaste ridades. Ta võttis aktiivselt osa 1905. a. ja Oktoobri revolutsioonidest. Hiljem töötas Punaväes ja siis Kominternis väga vastutavatel kohtadel. Sm. Gusjev oli ka ÜK(e)P KKK liige. Alati energiline, töökas, andes vaimustusega iga minuti oma elust võitlusele proletariaadi vabastamiseks kapitalismi ikkest kogu ilmas, — niisugune oli selle elukutselise proletaarsete revolutsioonääri kogu elutee. Olgu sm. Gusjevi elutöö meile eeskujuks, kuidas võidelda proletariaadi vabastamise eest! — *Toim.*

Meie partei teine kongress tuli kokku kahe ajaloolise ajajärgu rajal.

Peale Pariisi Kommuuna purustamist tuli rahvusvahelises töölisteriikumis kauakestev vaikus, mida ainult harva katkestasid töolistehulkade üksikud väljaastumised üksikutel maadel, mis aga töölisteriikumise üldjoont ei muutnud. Selle ajajärgu kestel, mis vältas kolm aastakümnet, kapitalism läks üle oma viimasesse, kõige kõrgemasse arenemiseastmesse, imperialismi. Vana „õitsev“ kapitalism muutus surevaks kapitalismiks. Lõhestatud oma sisemistest vastuoludest, lähenes imperialism kiiresti sõdade ja revolutsioonide esimesele voorule. Rahvusvahelises töölisteriikumis järgnes seisakuajajärgule uus ajaloojark, mis oli rahvusvahelise proletaarsete revolutsiooni eelõhtuks. Selle uue ajaloojärgu lähene mine väljendus Venemaa töölisteriikumise tõus 1895—1901. a. a. üheksakümne date aastate algul tekkinud sotsiaaldemokraatlikkude organisatsioonide juhtimisel.

Alguse uuele ajaloojärgule pani tuntud Rostovi tööliste üldstreik 1902. a. novembris, millest osa võtsid kõik Rostovi töölised, samuti ka Rostovi lähedal olevate raioonide töölised ja mis toimus VSDTP Domi komitee juhtimisel. Rostovi sündmused, kui vene proletariaadi esimene avalik hulgaline poliitiline väljaastumine, said eriti kõrge hinnangu Lenini poolt. „Proletariaat, — kirjutas Lenin nende sündmuste puhul, — seab end esmakordselt vastu kui klass kõigile teistele klassidele ja tsaari ivalitsusele.“ (VII köide, lhk. 105—106.)

Meie partei teise kongressi ajaloolist tähtsust kriipsutas alla eriti selgelt see fakt, et ta kokku kutsuti varsti pärast Rostovi sündmuse ja samasuguste hulgaliste poliitiliste streikide hooajal, nagu Rostovis, mis

aset leidis 1903. a. suvel kogu Lõuna-Venemaal ja mis tähendas pööret kogu revolutsioonilises töölisteriikumis, uue ajaloojärgu algust. Nii poliitiliselt kui organisatsiooniliselt seisis teine kongress — õigemini tema revolutsiooniline, enamline osa, kogu selle pöörde eesotsas, pöörde, mis ette valmistatud revolutsiooniliste marksiistide kogu mõõdunud kümneaastase tööga.

Aga just see rahvusvahelise töölisteriikumise pöörde uuele teele oligi teisel kongressil alanud partei lõhenemise, kongressi kaheks osaks — enamuseks ja vähemuseks, enamlasteks ja vähemlasteks — jagunemise peapõhjuseks. Enamlaste rühma ridadesse koonduisid kongressil kõik järjekindlalt revolutsioonilised, marksistlikud ja proletaarset kongressi elemendid, kes teadlikult võitlesid uuele teele pöörde eest, eelseisva uuetüübilise kodanlis-demokraatliku revolutsiooni eest, mis proletariaadi juhtimisel üle kasvas sotsialistlikuks; vähemlase rühma ridadesse aga läksid kõik kongressi kõhklevad, oportunistlikud, väikekodanlised elemendid.

II kongressil teostus lõpulikult kahe voolu eraldamise protsess — nii poliitiline kui organisatsiooniline — ja lähema kahe aasta kestel kujunesid lõpulikult välja enamlus ja vähemlus kui kaks leppimatut suuna. Just nende kahe aastaga selgus eriti võitluse põhiküsimus — küsimus töölisteriklassi ja ta partei osa eelseisvas revolutsioonis. Enamlased võitlesid *proletariaadi hegemoonia* eest vene kodanlis-demokraatlikus revolutsioonis, proletariaadi liidu eest talurahvaga, proletariaadi võimuvõtmise eest talurahva abil (proletariaadi ja talurahva revolutsioonilis-demokraatlik diktatuur) rahva ivalitsust kindlustava vabariigi eest, selle kodanlis-demokraatliku revolutsiooni viibimata sotsialistlikuks ümberkasvamise, sotsialistliku proletariaadi diktatuuri eest. Vähemlased võitlesid *kodanluse hegemoonia* eest revolutsioonis, proletariaadi asetamise eest liberaalse kodanluse sappa, revolutsiooni piiramise eest kodanliste raamidega, tema proletaarset ülekasvamise takistamise eest, mõõduka kodanlise vabariigi eest.

Enamlased viisid proletariaati ja küla poolproletaarsetid hulki uutele revolutsioonilistele teedele, kutsusid neid, kogu talurahvaga üles tõustes, tsarismi ja mõisnikke

kukutama, mitte peatama jääma poolele teele, vaid viibimata edasi minema kapitalistide kukutamisele ja proletariaadi diktatuuri maksmapanekule. Vähemlased pidasid proletariaati võitlusest tagasi, manitsesid, hirmutasid teda väljavaatega, et valitsus võib järsku sattuda ta kätte, kui ta asub revolutsiooni etteotsa, ja püüdsid igasugu valemarksistlikkude teooriate varal tõendada, et kodanlise ja sotsialistliku revolutsioonide vahel on kauakestev kapitalistliku arengu ajaloojärk.

Enamlus ei sündinud valminud, lõpuliikus kujus, tema üksikud elemendid kujunesid välja raskes, pikas võitluses. Nüüd näib see kõik väga kergena, lihtsana, selgena: kodanlis-demokraatlik revolutsioon proletariaadi juhtimisel kasvas üle proletarseks — sotsialistlikuks. Vahe selle vene revolutsiooni hinnangu väljatöötamise ja selle tundmaõppimise vahel on näiteks samasugune, kui tundmatus, märgises kohas uue tee tegemise ja jalutuskäigu vahel sel teel, kui ta juba valmis. „Kui vaatad tagasi, juba lõppenud võitlusele (lõppenud vähemalt tema otsekohesest kujus), siis pole müüdugi midagi kergemat, kui teha üldkokkuvõtte mitmesugustest üksteisele vastukäivatest ajajärgu võitluste tunnustest ja sümptomidest. Võitluse tulemus otsustab kõik järsku ja kõrvaldab väga lihtsalt igasugused kahtlused“ (Lenin).

Kuid aru saada asjade seisukorrast enne võitlust ja ta käigus — see on raske töö. Enamlike vaadete süsteemi alused on toodud juba *Lenini* kõige varemates töödes („Mis on „rahva sõbrad“). Ja ometi oli vaja enam kui kümme aastat vene majanduse ja klassivahekordade kõige püsivamat uurimist, niisama ka poliitiliste voolude arvustust, võitlust kodanluse käsikute vastu töölislustelikkumises, selleks, et anda sellele vaadete süsteemile avarat ja konkreetset kuju. Niisugune töö oli jõudumööda ainuüksi *Leninile*, sest sel ajajärgul oli Lenin ainus marksist, kes täielikult valdas marksistlikku dialektikat. Sama lihtsana, kergena, selgena, arusaadavana näib ka enamlaste lahkulöömine vene marksistide vanema põlve silmapaistvamatest esitajatest: Plehanovist, Axelrodist, Sassulitshist, sellega ühtlasi ka II Internatsionaali (sõjaeelse) juhtidest. Uue poliitilise suuna tekkimine, kes avalikult välja astus II Internatsionaali dogmade vastu (näiteks kodanlis-demokraatliku ja sotsialistliku revolutsioonide vahel oleva pika ajaloojärgu dogmade vastu), oli väljakutse kogu Internatsionaalile. Vaja oli vastu II Internatsionaali tahtmist, kes asus täielikult vä-

hemlaste pool, luua niisugune partei, kes suuteline oleks juhtima proletariaati sotsialistlikule revolutsioonile ja proletariaadi diktatuurile, kui eelvägi ja juht, kui kodanlis-demokraatliku revolutsiooni hegemoon.

Pärast seda, kui enamlased, kaotanud peaaegu terve aasta pärast kongressi katsetele sundida vähemlasi põhikirja alusel kokku kutsuma erakordset partei kongressi — katkestavad nad, *Lenini* juhtimisel, avalikult kõik sidemed vähemlastega ja juba poole aasta pärast organiseerivad oma, enamliku kongressi. Kas oleks leidunud sel ajajärgul teist niisugust enamlast, kel oleks jätkunud julgust ja oskust lahkulöömiseks vanade juhtide rühmast, kellest parteis määratult lugu peeti? Kas mõnel teisel oleks korda läinud kaasa tõmmata tähtsat osa kaadrit ja organiseerida enamlikku kongressi? Müüdugi, enamlik partei oleks ikkagi loodud. Kuid see töö ilma *Leninina* oleks nõudnud hulga pikemat aega ja võita oleks tulnud võrratult suuremaid raskusi.

Enamlik partei oleks lõpuks paratamatult ikkagi tekkinud, sest enamlus võrsus ajajärgu tingimustest. Venemaa oli üleilmse imperialistliku süsteemi üks lüli, selle süsteemi kõige nõrgem lüli, valmistusejõudude keskmise-nõrga arengu tasemega. Kogu imperialistlik süsteem tervena valmis XX sajandi alguks sotsialistlikuks pöördeks. Teel sotsialistlikule revolutsioonile pidi Venemaa enne läbi tegema kodanlis-demokraatliku revolutsiooni. Kuid Venemaa oli imperialistlike vastuolude sõlmeks, ja hoop tsarismile oli ühtlasi hoop imperialismile, teistest küljest aga, klassijõudude paigutuse tõttu (proletariaadi hegemoonia proletariaadi ja talurahva liidu alusel) oli vene kodanlis-demokraatlik revolutsioon tiine sotsialistliku revolutsiooniga ja pidi täieliku võidu korral tingimata ümber kasvama proletarseks revolutsiooniks.

Nimelt seda revolutsiooni ja kontrevolutsiooni rahvusvaheliste ja sisemiste jõudude paigutust arvestaski enamlus oma kodanlis-demokraatliku revolutsiooni sotsialistlikuks revolutsiooniks *ümberkasvamise* õpetuses ja kogu revolutsiooni strateegilises plaanis kuni proletariaadi diktatuuri maksmapanekuni. Terve selle strateegilise plaani töötas lõpulikult välja *Lenin* 1904—1905. a.a. Täielikult tutvunes partei selle plaaniga kõigis tema üksikasjus alles 1926. a., mil esmakordselt avaldati seda plaani sisaldavad mõned *Lenini* märkmed. (Kõige tähtsamaks seda revolutsiooni strateegilist plaani sisaldavaks dokumendiks on artikkel: „Revolutsiooni ajajärgud, suunad ja väljavaated“. Eriti suus

tähtsus on ka artiklil: „Ajutise revolutsioonilise valitsuse pilt.“) Teadagi, et see strateegiline plaan ja jõudude asetuse ja ümberkorraldamise plaan peegeldus ka *Lenini* broschüüris — „Sotsiaal-demokraatia kaks taktikat demokraatlikus revolutsioonis“ — antud kuulsas strateegilises juhtnõoris: „Proletariaat peab demokraatliku pöörde viima lõpuni, liites endaga talurahva massi, et jõuga hävitada isevalitsuse vastupanu ja halvata kodanluse kõhklemist. Proletariaat peab viima lõpuni sotsialistliku pöörde, liites endaga rahva poolproletaarseid olluste massi, et jõuga murda kodanluse vastupanu ja halvata talurahva ja väikekodanluse kõhklemist.“ Ülalmainitud kaks artiklit annavad revolutsiooni täielise plaani eriajajärkudel, eriti ümberkasvamise plaani ja jõudude asetuse ja ümberkorraldamise täieliku pildi, „võitlusekorra“, s.t. jõudude asetuse võitluses. Siin esneb *Lenin* oma täies suuruses kui kõige suurem revolutsiooniline strateeg, kes välja minnes klassijõudude vahekorra kõige sügavamast analüüsist näeb ette kogu revolutsiooni strateegilise plaani, mille järgi ka areneski 1917. a. revolutsioon. Ainult teine suur revolutsiooni strateeg — *Stalin*, kellel polnud kasutada nimetatud kahte *Lenini* artiklit, arendas täies ulatuses *Lenini* strateegilist plaani revolutsiooni kahel esimesel ajajärgul.

„Esimene etapp. 1903—1917. a. veebruarini. Eesmärk — tsarismi kukutamine, keskaja jäänuste täielik hävitamine. Revolutsiooni põhijõud — proletariaat. Lähem tagavaravägi — talurahvas. Pealöögi suun: liberaalse-monarhistliku kodanluse isoleerimine, kes püüab oma mõju alla saada talurahvast ja likvideerida revolutsiooni tsarismiga *kokkuleppe* teel. Jõudude asetuse plaan: töliste-klassi liit talurahvaga. „Proletariaat peab demokraatliku pöörde viima lõpuni, liites endaga talurahva massi, et jõuga hävitada isevalitsuse vastupanu ja halvata kodanluse kõhklemist“ (vaata VIII köide, lhk. 96).

Teine etapp. 1917. a. märtsist — 1917. a. oktoobrini. Eesmärk — Venemaa imperialismi kukutamine ja väljapääs imperialistlikust sõjast. Revolutsiooni põhijõud — proletariaat. Lähem tagavaravägi — kehv talurahvas. Naaberriikide proletariaat, kui tõenäolik tagavaravägi. Plakaveninud sõda ja imperialismi kriis kui soodne moment. Pealöögi suun: väikekodanlise demokraatia isoleerimine (vähemlased, esserid), kes püüavad oma mõju alla saada töötavaid talurahvahulki

ja lõpetada revolutsiooni imperialismiga *kokkuleppe* teel. Jõudude asetuse plaan: proletariaadi liit kehv talurahvaga. Proletariaat peab viima lõpuni sotsialistliku pöörde, liites endaga rahva poolproletaarseid olluste massi, et jõuga murda kodanluse vastupanu ja halvata talurahva ja väikekodanluse kõhklemist“ (vaata sealsamas: *J. Stalin* — „Leninismi küsimused“).

Lenini revolutsiooni strateegilise plaani geniaalsust võib mõista ainult täielikult aru saades põhjalikust pöördest, mis tarvis oli teha II Internatsionaalis XX s. algul eelarvamise jõuga valitseva sotsialistlikuks revolutsiooniks vajalikkude objektivsete majanduslikkude eelduste „teoorias“. Selle teooria järgi on sotsialistlik revolutsioon võimalik alles siis, kui kogu kapitalistlikus ilmas *täielikult* valmivad objektiiivsed majanduslikud eeldused sotsialismi jaoks. Mida see „täielikult“ tähendab, seda ei võinud keegi kunagi öelda, kuigi vahest arvamist avaldati, et sotsialistlik revolutsioon saab võimalikuks siis, kui lõpeb kogu inimkonna jagunemine kaheks klassiks — kapitalistideks ja töölisteks. Sellest II Internatsionaali sotsialismi objektivsete majanduslikkude eelduste teooriast tehti kaks järeldust: esiteks, et võimata on sotsialistlik revolutsioon ja sotsialismi ehitamine ühel üksikul maal, teiseks — et revolutsiooni iseloomu määravad *ära ainult* sotsiaal-majanduslikud tingimused, nende küpsuseaste. Näiteks, Saksamaal on valmistusjõudude areng ja kultuuri tase küllaldane sotsialismi loomiseks. Sellepärast seal tuleb sotsialistlik revolutsioon. Venemaa aga „pole saavutanud veel sellist valmistusjõudude arengu kõrgust, kus oleks võimalik sotsialism“. Sellepärast pole revolutsioon, mis teostus seal 1917. a. oktoobris, sotsialistlik, vaid kodanline ja Venemaa peab paratamatult jõudma kapitalismini, lähenebki temale.

Kuivõrd tugev oli see kodanline eelarvamiste revolutsiooni iseloomu äramääramise alal, on näha sellest, et *Lenin* 1923. a. sunnitud oli uuesti tagasi pöörduma sellele küsimusele. Oma tuntud artiklis „Meie revolutsioonist“ *Lenin*, nagu tagasi vaadates kogu vene revolutsiooni käidud teele, märgib ära vene revolutsiooni omapärasused, „mis, muidugi, sarnanevad maailma arengu üldjoonele, kuid mis eralduvad tema (s.t. Venemaa — S. G.) revolutsiooni käigust eelmistest Lääne-Euroopa maadest ja mis toob mõned osalised uuendused üleminekul idamaadele“.

Milles nägi *Lenin* vene revolutsiooni

peaomapärasust? Arengu järjekorra oma-pärasuses, selles, et vene proletariaat, kasutades revolutsioonilist olukorda ja teostades „talurahvasõja“ liitu töölislühimise-ga, kõigepealt maksuma paneb oma diktatuuri, minema kihutab mõisnikud ja kapitalistid, siis aga juba tõstab valmistus-jõud ja kultuuri teatavale, sotsialismi loo-miseks vajalikule tasemele, „kuigi, — üt-leb *Lenin*, — keegi õelda ei või, milline see „teatav tase“ on“.

Ja tõepoolest, Venemaal on valmistus-jõudude puuduliku arengu juures — sot-sialistlik revolutsioon, proletariaadi dik-tatuur, sotsialistliku majanduse alusmüüri ehitamise lõpetamine, mis võimaldas üle minna teisele viisaastakule, klassideta ühis-konna loomise viisaastakule. Saksamaal, valmistusjõudude kaugelt suurema arengu juures — proletaarne novembrevolutsioon, mis ära anti sotsiaaldemokraatia poolt, kodanluse fashistlik diktatuur, hirmuäratav kriis, mis toob väljakannatama-tuid viletsusi proletariaadile ja töötavatele hulkadele.

Millegi muuga pole võimalik nii teravalt alla kriipsutada enamlike partei, kes viib enda järel miljoneid töölisi ja talupoegi, määratud osa, kui vene ja saksa revolutsioonide võrdlemiseks.

Enamliku partei täitsa erilist määratud osa vene revolutsioonis ja sotsialismi ehitamises NSVLiidus mõistmata, pole võimalik öieti lõpuni aru saada. II kongressil peetud võitluse tähtsusest, võitlusest, mis oli „Iskra“ ajajärgul peetud võitluse otsekoheseks jätkamiseks, on võimata näha sidet võitluse vahel, mis käis kolmkümmend aastat tagasi, ja võitluse vahel, mis käib praegu.

Kuigi põhiküsimuseks, mille pärast tegelikult võitlesid enamlased ja vähemlased II kongressil ja peale seda, oli vene revolutsiooni tüübi, tema käigu ja tulemuste küsimus, kuid võitlus nii „Iskra“ ajajärgul kui ka II kongressil ja pärast seda koon-dus kõigepealt proletariaadi partei ja tema osa ümber hulgalises liikumises, tema sise-mise ehituse, partei distsipliini küsimuse ümber. Niisugune parteiküsimuse pea-tähtsus polnud juhuslik. Proletariaadi tea-tavatele ülesannetele revolutsioonis vastas teatav partei tüüp. Vana tüüpi, kodanlis-lesse raamidesse jäävale revolutsioonile oli kõige sobivam reformistlikku tüüpi „töölisepartei“, kelle peaaesandeks on tagasi hoida proletariaati sotsialistlikust „innust“, otsustavatest väljaastumistest kodanluse vastu. Niisuguses parteis on uk-sed pärani vabaks ligipääsuks kodanluse

käsitutele, niisuguses parteis peab valit-sema täielik vabadus marksismi arvustami-seks, niisuguses parteis peab tunnustatama seaduslikuks igasuguseid varjundeid ja nende rühmitusi paremaks ja pahemaks tiivaks tsentriga keskel.

Teine asi on — proletaarne partei, kes võitleb kapitalismi kukutamise eest, prole-tariaadi diktatuuri eest, kodanlis-demo-kraatliku revolutsiooni sotsialistlikuks üm-berkasvamise eest. Sotsialistliku revolutsiooni eeltöödeks ja teostamiseks on tarvilik ka uut tüüpi partei, kes seab endale ülesandeks: proletariaadi hegemoonia teos-tamine revolutsioonis, proletariaadi ja talu-rahva revolutsioonilis-demokraatliku dik-tatuuri teostamine, viibimata ülemineku teostamist kodanliselt revolutsioonilt prole-taarsele revolutsioonile, proletariaadi sot-sialistliku diktatuuri maksmapanek. Niisu-gusele parteile on tarvilik revolutsiooni-line teooria, niisugune partei peab olema ühine, üksmeelne, monoliitne, ühtne kõi-gis oma osades, ilma tiivadeta ja fraktsi-oonideta. Niisuguses parteis peab olema *raudne distsipliin*, mis toetub tema liik-mete alalisele isetegevusele, nende kõigi osavõtule igapäevastest võitlustest, alalisele elavale sidemele hulkadega, enesearvus-tusele.

Enamluse ajaloos, tema tekkimise silma-pilgust 1894. a., esimestest Lenini töödest peale kuni enamlike kui poliitilise suuna ja poliitilise partei väljakujunemiseni 1903. a. — võttis niisuguse uut tüüpi partei areng ja ta võitlus oma ideede eest ikka enam-peatähtsuse. II kongressil koondus see võitlus põhikirja esimese paragrahvi ümber (partei liikme mõiste äramääramine), ja lahkheldi sel küsimuses oli kõigesuurem lahkheldi sel kongressil. Sisult oli see lahkheldi partei tüübi küsimus. Martov ja Axelrod, need vähemluse alusepanijad, kaitsesid juba enne vähemlike rühma tekkimist kongressil niisugust esimese paragrahvi vormuleerimist, mis avas oportunistidele vaba sissepääsu parteisse, kaotades partei piire, muutes parteid laialivalguvaks. Lenin nõudis, et partei kui klassi eelvägi oleks maksimaalselt *organi-seeritud*, et kõhklevatele, oportunistlikkudele, poolanarhistlikkudele ollustele võimata oleke sissepääs parteisse, et parteis valitseks proletaarne distsipliin. Kõige suuremaks lahkheldiks kongressil oli lahk-heli põhikirja esimese paragrahvi suhtes; kuid lõhe otsekoheseks põhjuseks oli vähemlaste rahulolematuse KK kosseisuga ja K.H. (keskhäälekandja. Tõlk.) toimetu-sega, täpsemalt — Martovi rahulolematusega.

Niisugusest vahejuhtumusest algas lõhenemine, mis omandas üleilmse-ajaloolise tähtsuse. Kogu ajaloolises olukorras peitus uue suuna — enamluse (leninismi) tekkimise paratamatus rahvusvahelises tööliikumises, uut tüüpi poliitilise partei, proletaarse ilmarevolutsiooni eelväe tekkimise paratamatus.

Kogu vähemlaste kallaletungide raskus langes *Lenini* peale. Kongressi teisel poolel, alates valelusest põhikirja esimese paragrahvi üle, ka Plehanov, kes varem väga sõjakalt välja astus „Rabotsheje Delo“ poolehoidjate, bundistide ja „Lõuna Töölise“ grupi vastu, jääb tagasihoidlikumaks, taganeb tahaplaanile. Kui noor ka ei olnud delegaatide koosseis, kes moodustasid kongressil enamlaste rühma (ainult üksikud üle 30. a. vanad), kui suur ka ei olnud aukartus Plehanovi ees, kuid kõigile sai selgeks (ka vähemlastele), et uue suuna („Iskra“) juhiks, partei organisaatoriks ja väimustajaks on *Lenin*. Varsti pärast kongressi Plehanov jooksis üle vähemlaste poole.

Ei aidanud vähemlised provokatsioonilised skandaalid ja lõhkumisetöö. *II kongressil tekkis enamline partei, proletaarse revolutsiooni partei, proletariaadi diktaatori partei.*

Pärast kongressi otsisid vähemlased abi II Internatsionaali autoriteetselt juhtidelt (Kautsky ja Rosa Luxemburg) enamlaste likvideerimiseks, mis neil aga korda ei läinud.

* * *

Rea aastate kestel, kuni 1917. a. veebruarini jäi *põhiülesandeks võitlus partei*, kui kõige tähtsama tüli eest, millest vaja oli kinni haarata, et välja tõmmata kogu revolutsiooniahelikku. Enamlastele heideti tihti ette, et nad liig innukalt võitlevad vähemlaste, otsovistide j.t. vastu, mille all kannatavat positiivne töö. Kui võitlus igasuguste *oportunistide*, nii parem- kui „pahempoolsete“, kui ka *leplaste* vastu, kes neid kaitsesid ja varjasid, oli alati kõige positiivsem töö. Revolutsioonilise tõusu aastatel (1905—1907), mil enamliku partei üleskutsed ja juhtsonad vastukaja leidsid miljonite tööliste seas, oli see võitlus kergem, kuid revolutsiooni languse aastatel (1908—1911) muutus see võitlus jälle eriti raskeks.

1903. a. II kongressil asutatud enamlaste partei, kel 1904. a. lõpuni polnud veel oma väljakujunenud keskohta ega oma ajalehte, mis veel 1905. a. kevadel oli põrandaaluste ringide liit, muutub 1905. a.

sügisel juba miljonite parteiks. Oktoobristreik ja detsembrülestõus, kui 1905—1906. aastate revolutsiooni arengu haripunkt, oli ühtlasi ka enamlise partei kõige suurema võidu ajajärk.

Saabuval reaktsiooniaastad, hulgalise liikumise languse aastad, ideelise segadiku, lagunemise, meeleolu languse, kõikumise aastad. Väikekodanlised intelligentlikud kaasaskäijad lahkuvad hulgana parteist. Partei elab üle kriisi, kuid selle eest vabaneb kõhklevatest, kõikumavatest ollustest. Vähemlased kuulutavad võidurõõmus, et revolutsioon on lõppenud, et partei (põrandaalne partei) olevat — „kõdunev laip“, ja nõuavad avalikult partei *likvideerimist*. Ühtlasi algasid kodanlised ideoloogid latalist pealetungi partei revolutsioonilisele teooriale, marksismile. Algab enamlaste uus, äge võitlus partei kaitseks, tema ridade kindlustamiseks ja laiendamiseks.

Võimata on kirjeldada neid alatusi, jälkusi, laimu, provokatsiooni, mida tarvitasid eserid, likvidaatorid, otsovistid, leplased (Trotski), selleks, et lämmatada enamlaste parteid. Lenin ja väike rühm, mis neil aastatel ta ümber järgi oli jäänud, pidid tegema ülinitimlikke jõupingutusi, et tagasi lüüa seda hullunud koortekarja. Kust ammutas Lenin jõudu? Revolutsioonilisest teooriast ja 1905—1906. a. revolutsiooni kogemustest. Lenin nägi selgesti, et ükski revolutsiooni ülesanne pole lahendatud, et Stolõpini katse teostada kodanlis-mõisnikulist agraar-„revolutsiooni ülaltpoolit“ (kulakluse loomine niinimetatud huutori — üksiktalude — meetodiga) läks luhta, et saabuval vaikus on vaid hulgalise liikumise vaheaeg. Seda vaheaega kasutavad hulgad revolutsiooni õppetundide omamiseks, et siis võrratult julgemalt ja otsustavamalt, hulga laiema väerinnana üle minna tsarismivastasele pealetungile.

Kolme aasta kestel (1909—1912) tuleb Leninil pidada ägedamat võitlust, kannatlikult ühte seisukohta telse järgi kätte võites. Enamlik Praha konverents 1912. aastal kuulutas end VS-DTP „üldparteiliseks konverentsiks, mis on partei kõrgem organ“. 1913. a. ütleb Lenin vankumatalt ja kindlalt: „Sotsialism sammub täna maal, mida nimetatakse Venemaaks, läbi tööliste partei teadlikkude tööliste endi poolt lõpulikult väljakujundamise ajajärgu.“ 1914. a., kui revolutsiooniline tõus ilmselt hakkab muutuma revolutsiooniliseks kriisiks, teeb Lenin, kokku võttes töölisteliikumise tulemusi 20 aasta kestel (1894—1914), järg-

mise tähelepanuväärt järeltule: nüüd asus töölisel liikumine „õigele, laiale, marksistlikust teooriast valgustatud teele, üldistatud kärpimatute juhtsõnadega, eesrinna klassivõitluse teele, inimsoo eesrinna ajalooliste ülesannete eest“. Ühtlasi ütleb Lenin samas artiklis: „Nüüd luuakse esmakordselt kindel tõeline proletaarne alusmüür tõelisele marksistlikule parteile.“

Enamluse vaenlased ja vastased, kapitalistid ja nende käsikud töölisel liikumises, tundsid klassilise instinktiga, et asjal on juures *sotsialistliku revolutsiooni lõhn*. Sellepärast tormasid nad erilise vihaga enamliku partei kallale. See mitmekesine kirju salk kiusab meie parteid kõige vihasemalt taga ühise juhtsõna all — likvideerida enamlasti. See tagakiusamine võtab rahvusvahelise ulatuse, sellega alla kriipsutades *vene revolutsiooni ja enamliku partei rahvusvahelist iseloomu*.

Kadetid, kes oma ajakirjanduses ja duuma kõnetoolilt mustavad revolutsiooni ja enamlasti, igati toetavad likvideatoreid, aidates aineliselt likvideatorite legaalseid lehti. Parempoolsed likvideatorid, eesotsas *Axelrodi, Martovi ja Daniga*, nõuavad meie põrandaaluse revolutsioonilise töö täielikku likvideerimist. „Pahempoolsed“ likvideatorid (otsovistid), eesotsas *Bogdanoviga*, nõuavad keeldumist legaalse võimaluste kasutamisest revolutsioonilises töös. Rühmalikkuse, pudukodanilise, põhimõttetu leplikkuse suurmeister — *Trotski, kes Lenini iseloomustusel „tegelikult teenib kõige truimalt likvideatoreid ja otsoviste, sellepärast aga on seda hädadohtlikum pahe parteis, mida kavalamalt, hoolikamalt ta end varjab pealtnäha parteiliste ja fraktsioonivastaste deklaratsioonidega“*.

Bundlased, Läti ja Kaukaasia vähemlased, kes osa võtavad enamlaste üldisest tagakiusamisest. Saksa sotsiaaldemokraatia KH — „Vorwärts, kes mitu aastat trükkib põraseid laimuartikleid enamlaste vastu (muuseas Trotski, selle mustamishoogtöö algataja, artikleid). Belgia sotsiaaldemokraatlik ajaleht „Peuple“, kes trükkis sauiasuguseid laimuartikleid. *Kautsky*, kes rahvusvahelise sotsialistliku büroo istangul likvideatorite ja Trotski suureks rõõmuks ütles, et „vana partei on surnud“. Ja isegi *Rosa Luxemburg* räägib Trotski järele 1913. a., pärast Praaha konverentsi, et Venemaal valitseb „fraktsioonilise võitluse kaaos“.

Oma haripunkti saavutas see rahvusvaheline enamlastevastane hoogtöö 1913. a. detsembris rahvusvahelise sotsialistliku bü-

roo poolt, eesotsas *Kautsky, Vandervelde, Huysmansi* ja teiste II Internatsionaali juhtidega, organiseeritud istangul. Büroo ametliku otsuse järgi pidi see istang olema vaid üldine mõttevahetus VS-DTP ühtsuse jaluleseadmise võimaluse küsimuse üle, s. o. enamlaste ja likvideatorite liitmise üle. Tegelikult oli see istang II Internatsionaali vandenõu enamlike partei vastu, sest istangu kokkukutsumise tingimustele vaatamata esitas *Kautsky* üldkongressi resolutsiooni. Kui aga enamlaste selle resolutsiooni vastu protesteerisid, ähvardas *Huysmans* büroo nimel küsimuse Viini rahvusvahelisele kongressile ülekandmisega.

Kuid ka seekord ei õnnestunud enamliku partei likvideerimine.

* * *

Määratu marurahvusluse laine sõja algul 1914—1917. a. sumbutas 1914. aasta revolutsioonilise tõusu ja paiskas segi revolutsiooniliste töölise read. Kuid „tõelise marksistliku partei proletaarset alusmüüri“, millest Lenin kirjutas 1914. a., ei suutnud see laine purustada. Peale veebruarirevolutsiooni hakkas partei kiirelt kasvama. Oma kuulsates aprilli-teesistes teeb Lenin ettepaneku asendada juhtsõna „Proletariaadi ja talurahva diktatuur“, uue juhtsõnaga — „Proletariaadi ja kehvema talurahva diktatuur“, s. o. *alustada üleminekut kodanlis-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule*. Enamlik partei on valmis proletaarseks revolutsiooniks. Hulkade võitmine selleks-revolutsiooniks edeneb hiiglasammul.

Tagasi vaadates kogu enamliku partei ajaloole tema arvulise kasvu ja tema mõju kasvu vaatepunktilt hulkades, kirjutas Lenin 1922. a. („Pravda“ kümneaastaseks juubeliks):

„Kui 1900. a. vana „Iskra“ asutati, võttis sellest osa kümme-kond revolutsionääri. Kui enamlik tekkis, võttis tema põrandaalustest kongressidest Brüsselis ja Londonis 1913. a. osa neljakümne revolutsionääri ümber.

1912—1913. a. kui tekkis põrandaalune enamlik „Pravda“, seisid tema taga kümned ja sajad tuhanded töölised, kes oma kopikaliste korjandustega võitsid nii tsarismi surve, kui ka väikekodanliste sotsialismi äraandjate, vähemlaste võistluse.

1917. a. novembris Asutava kogu valimistel hääletas 36 miljonit valijast enamlaste eest 9 miljonit. Tegelikult, aga mitte ükski valimistel, oli võitluses enamlaste poolt 1917. a. oktoobri lõpul ja no-

vembri algul proletariaadi ja teadliku talurahva *enamus*, II Nõukogude Ülevenemaalise kongressi saadikute enamuse näol, töötava rahva aktiivsema ja teadlikuma osa enamuse, nimelt selleaegse kaheteistkümne miljonilise sõjaväe näol.“

Niisugune oli *poliitiline sõjavägi*, kellega enamlik partei teostas sotsialistliku revolutsiooni ja alustas proletariaadi diktatuuri ajajärku.

Partei edaspidine areng ja tema mõju kasv hulkades läks ennenägematu kiirusega. Nüüd on parteis, kel 1917. a. oktoobris oli 200.000 liiget, juba 3.200.000 liiget ja kandidaati.

Olles endiselt töölisteklasi eesrinna, enam organiseeritud väesalgaks, sai partei proletariaadi diktatuuri abinõuks, tema juhtivaks ja suunavaks jõuks. Selle seisukorra võitis partei kätte kõige ägedamas sisepartellises võitluses trotskistide, „Leningradi opositsiooni“ vastu, Trotski ja „Leningradi opositsiooni“ juhtide *Sinovjevi* ja *Kamenevi* oportunistliku bloki vastu, parempoolsete vastu, eesotsas *Buharini*, *Tomski* ja *Rõkoviga*. Selle võitluse keskpunktiks jäi endiselt põhiküsimus meie revolutsiooni iseloomu üle, mille pärast rea aastate kestel käis võitlus vähemlastega. Vähemlased muutusid avalikkudeks kontrrevolutsionäärideks. Nende kontrrevolutsioonilise joone sisu jätkasid muutunud ajaloolises olukorras ilma erandita kõik opositsioonilikkude fraktsioonide esindajad.

Mis on ühist vähemlastel ja meie parteis peale Oktoobrirevolutsiooni tekkinud opositsioonilistel fraktsioonidel? See on — *sotsialismi võidu võimaluse eitamine ühel maal, ilma selle eel käiva proletarise revolutsiooni võiduta Lääne-Euroopa tähtsamatel maadel*. Siit järeldus — proletariaadi diktatuur hävineb paratamata ja kapitalism tuleb tagasi. Seda mõtet väljendati mitmel kujul ja temast tehti mitmesuguseid poliitilisi järeldusi. Asja sisu aga sellest ei muutunud. Asja sisu peitus juhtõnana: „*Tagasi kapitalismi juurde*“. Vähemlased esinesid avalikult selle juhtõnaga. Trotski varjas seda taganemist oma „permanentse“ revolutsiooni teooriaga. *Parempoolsed* oportunistid soovitasid ääretuid järelandmisi „talurahvale“, kusjuures kõik nende ettepanekud osutusid soodustusteks kulakutele. Vahe oli ainult tee valikus kapitalismile minekuks.

Trotskistlik „permanentse“ revolutsiooni teooria purustati täielikult. Trotski aga, seisest juba aastaid *kontrrevolutsioonilise*

kodanluse eelväe eesotsas, pole kaotanud veel lootust näha oma „permanentse“ revolutsiooni lemmikteooriat teostatuna. Ainus tee, mis selleks veel oli üle jäänud, on interventsioon, sest küsimus „kumb-kumba“ on otsustatud nii linnas kui külas. Trotski sai NSVL ja ta töötavate hulkade kõige tigemadaks vaenlaseks, proletariaadi diktatuuri ja meie partei vaenlaseks. Tema „permanentse“ revolutsiooni teooria võiduks, tema joone ajalooliseks õigustuseks oli vajalik NSVL hukkumine. *Ainus lootus, mis Trotskil üle jäi, on interventsioon. Teist teed tema „teooria“ võiduks pole. Ja juba töötabki ta agaralt interventsiooni ettevalmistamiseks, igati aidates interventsionistil Hitleril lämmatada saksa komparteid*. Nüüd aga, *milloodud võimas tööstus, mis suuteline valmistama meile vajalikke täiuslikke kaitsevahendeid, kaob ka trotskistide viimane lootus*.

Ühel üksikul maal sotsialismi ehitamise võimaluse eitamise teesis on purustatud. NSVLiidu sotsialistliku ühiskonna majanduslik alusmüür on valmis. Strateegiline plaan, mille Lenin avaldas oma artiklis: „*Meie revolutsiooni üle*“: alata proletariaadi diktatuuri maksmapanekuga, minema kihutades mõisnikke ja kapitaliste, ja siis „järele jõuda teistele rahvastele“ valmistusjõudude arengu alal ja luua sotsialistlik majanduse alusmüür — see kõige raskem strateegiline plaan *on täidetud*, loodud on kõik eeldused klassideta sotsialistliku ühiskonna loomiseks teises viis-aastakus.

See üleilmse ajaloolise tähtsusega võit saavutati selle tööliste ja talurahva vaimustuse alusel, selle „tööliste ja talurahva kühnekordse jõu“ alusel, millega arvestas Lenin oma strateegilises plaanis.

Lenini kindel usk tööliste ja talurahva vaimustusesse teostus täielikult. *Sm. Stalin* seab KK ja KKK jaanuaripleenumil NSVL üleilmset-ajaloolist võitu äramääravate põhijõudude seas esikohale just selle jõu:

„... miljonite tööliste ja kolhoosnikkude hulkade aktiivsus ja ennastsalgavus, vaimustus ja algatus, kes koos inseneride ja muude tehniliste jõududega üles näitavad hiiglaenergiat sotsialistlikus võitluses ja lõõktöös. Pole kahtlust, et ilma selle asjaoluta meie ei oleks suutnud saavutada eesmärki, ei oleks suutnud liikuda sammugi edasi.“

Iga uus päev toob meile uusi lõendusi „tööliste ja kolhoosnikkude miljoniliste hulkade aktiivsuse ja ennastsalgavuse,

vaimustuse ja algatusvõime“ jätkuvast hiiglaskavust. Niisuguse vaimustuse laine alusel võidab enamlik partei viimased, veel järelejäanud raskused.

Sm. *Stalin* lõpetas oma aruande jaanuaripleenumil sõnadega: „*Lõpuks, viisaastaku tulemused näitavad, et partei on võitmatu, kui ta teab, kuhu juhtida asja, ja ei karda raskusi.*“ Enamlik partei kogu oma kolmekümneaastase ajaloo kestel teadis alati, kuhu juhtida asja, ega kartnud raskusi. *Kuid seda sellepärast, et tema eesotsas seisid niisugused juhid, nagu Lenin ja Stalin.* Mitte minutikski kaotada silmist keerulises olukorras sündmuste ootamatu pöörete ja üksikute osaliste ebaõnnestamiste korral strateegilist põhiülesannet, teostada proletariaadi õiget poliitikat oma liitlase — töötava talurahva suhtes, osata ära kasutada proletariaadi „peidetud reserve“ — s.o. imperialistide vahelisi vastuolusid, et hoida NSVLiitu interventsiooni eest, — need on põhiomadused, mis andsid *Leninile* ja hiljem teda asendanud *Stalinile* võimaluse teada, kuhu juhtida asja, ega karta raskusi.

* * *

Kolmkümmend aastat! Kõigest kolm aastakümnet, — häriliku ajaloolistest aegadest ettekujutuse vaatepunktilt lühike aeg. Kuid millise määratu tee on ära käinud enamlik partei selle ajaga! Partei läheneb NSVLiidus selle ajaloolise ülesande lõpetamisele, mida ta endale üles seadis II kongressil vastu võetud programmis: asen-

dada valmistuse ja ringkäigu vahendite eraomandust ühiskondliku omandusega, kavakindlalt organiseerida ühiskondlikku valmistusprotsessi kõikide ühiskonna liikmete heaolu ja igakülge arengu kindlustamiseks, kaotada ühiskonna klassidesse jagunemist ja teha lõpp igasugustele ühiskonna ühe osa kurnamisele teise poolt.

Agas sellega ei lõpe veel enamliku partei ülesanded. Kolmekümne aasta vältel sammus enamlik partei *rahvusvahelise revolutsioonilise töolisteliikumise eelvoes*. 1917. a. oktoobrist saadik seisab enamlik partei proletarise ilmarevolutsiooni eesotsas, täites sm. *Stalini* vormuleeritud strateegilist juhtnööri kolmanda revolutsioonide ajajärgu jaoks.

„*Kolmas etapp.* Ta algas pärast Oktoobripööret. Eesmärk — kindlustada proletariaadi diktatuuri ühel maal, kasutades teda toetuspunktiks imperialismi kukutamiseks kõigil maadel. Revolutsioon läheb välja ühe maa raamidest, algas ilmarevolutsiooni ajajärk. Revolutsiooni põhijõud: proletariaadi diktatuur ühel maal, proletariaadi revolutsiooniline liikumine kõigil maadel. Põhireservid: poolproletaarlased ja väiketalupeeglikud hülgad arenenud maadel, vabaduseliikumine asumaadel ja poolasumaadel“ (J. Stalin).

Enamlik partei alustas proletarset ilma-revolutsiooni, tema viib selle ka rahvusvahelise proletariaadi eesrinna lõõkrühmana lõpule.

Marksismi-leninismi teooria küsimusi (Filosoofiast)

N. Jürison

Vastaspoolsuste ühtsuse ja võitluse seadus

1. Metafüüsiline arenemise kontseptsioon

Et loodus, inimkond ja mõtlemine liiguvad, arenevad, seda teadsid juba vanakreeka mõttetargad, kuid nad ei suutnud liikumise seadusepärasusi tunnetada ja arenemise ajajõude teada. Selleks oli vaja sügavamalt looduse, inimühiskonna ajaloo ja mõtlemise tundmaõppimist, kui seda antiikaegse valmistusviisi juures lubas madal ühiskondlikkude valmistusjõudude arenemisaste.

Looduse, ühiskonna ja mõtlemise tunnetamise arenemine on lahutamatu seotud inimühiskonna valmistusjõudude arenemisega, ja ainult inimeste ikka sügavama prakti-

lise valmistusliku tegevuse alusel süveneb ka looduse, ühiskonna ja mõtlemise liikumise ja arenemise seaduste tunnetamine inimese poolt, ikka enam absoluutsele tõele lähenedes.

Kapitalistliku valmistusviisi tekkimise ja arenemisega nõudsid tema valmistusjõud looduseteaduse arenemist, ja ainult nende valmistusjõudude alusel võisid looduseteadus, ajalugu ja filosoofia täiel määral areneda.

Algul läks see teaduste arenemine peasjalikult materjali kogumise sihis üksikute nähtuste uurimise ja tundmaõppimise teel, lahutatult teistest nähtustest ja nende aja-

loolisest arenemisest. Uue tekkiva ühiskonna valmistusjõud (16., 17. ja 18. sajandil, ühenduste ja abinõude arenemine, relvastuse arenemine) nõudsid esijoones taeva ja maa mehaanika tundmist. Looduseteadus tegeles peaaesjalikult mehaanika probleemidega ja saavutas sel alal suuri tagajärgi (Newtoni klassikaline füüsika). Sel alusel üldistasid kodanlised teadlased tundmaõpitud looduse üksikute nähtuste mehanistlikku seadusepärast, terviklikuks mehanistlikuks kontseptsiooniks. See ajajärk on Engelsi sõnade järele iseloomustatav „teatud tervikliku ilmavaate tekkimisega, mille keskpunktiks oli looduse absoluutse muutumatuse õpetus. Selle vaate järele jääb loodus, kuidas ta ka ei ole tekkinud, kui ta aga kord juba tekkinud on, alaliselt, kuni ta on olemas, muutumatuks“ (Engels, „Looduse dialektika“).

Ajaloo suhtes valitses idealistlik vaade, et inimühiskonna kogu senine ajalugu on olnud eksimuste ahel ja et ainult kodanline ühiskond, kodanline kord loomulikult vastab looduse loomulikule seadustele, ja sellepärast on ta tõeline, absoluutne, muutumatu.

Tekkis terviklik metafüüsiline, mehanistlik ilmaseletus, mis kodanlikes ühiskonnas veel senini maksev on. Selle vaate järele ei arene maailm — nii loodus, kui ka ajalugu ja mõtlemine — ajas, ei muutu, vaid jääb alaliselt endaga samaseks, muutumatuks. Liikumine on selle kontseptsiooni järele ainult mehanistlik palgavahe-tamine ruumis. Ja kui suurtööstuse arenemisega kogunenud suure materjali survele juba võimata oli arenemist eitada, siis lepiti väliselt arenemisega. Kuid sisuliselt teda ei tunnustatud. See oli ainult näiliku arenemise sõnadega tunnustamine. „Arenemise printsiibiga“ on 20. sajandil (ja ka XIX sajandi lõpul) „kõik nõus“, — kirjutas Lenin. — Jaa, kuid see pealiskaudne, läbimõtlemata, juhuslik, „vilistlik“ „nõusolek“ on seda laadi nõusolek, mis tõde kägistab ja labastab“ (Len. Sbornik XII, lhk. 185).

Arenemist, muutumist seletab see vilistlik kontseptsioon kui üksikute aatomite hulgalist ümbergrupeerimist, kui nende või teiste omaduste, asja nende või teiste külgede lihtsat suurenemist või vähenemist. Mingisugust uue omaduse tekkimist ei tunnustata. Kõik keerulisemad nähtused võib selle kontseptsiooni järele lihtsamatele, lõppude-lõpuks mehaanilisele liikumisele üle viia. Selle kontseptsiooni järele kordub maailmas kõik igaveses ringkäigus. Pole mingisugust pidevuse

katkemist, ei tunnustata häpet, pole vastaspooluste ühtsust ja võitlust, vaid on ainult ühetasane, pidev hulgaline liikumine. Üldist liikumist ja muutumist mõistetakse kui mehaanilist liikumist. Kuid sellega hävitatakse põhioluliselt ka arenemise tunnustamine, kuna arenemine ise lihtsalt hulgalise suurenemisega või vähenemisega samastatakse. Kuid tegelikult on arenemine hoopis midagi muud. Mitte lihtsalt teatud omaduste kasv või kahanemine, nende lihtne avanemine, ilmumine, vaid omaduslik muutumine. „Kui kõik areneb, tähendab — kõik läheb ühest teise üle, sest arenemine pole teatavasti sugugi mitte lihtne üldine ja igavene kasv, suurenemine (või vastavalt vähenemine) jne. — Kui nii on, siis on vaja, 1-ks, täpsemalt evolutsiooni mõista kui kõige tekkimist ja hävinemist, vastastikku üleminekut“ (Len. Sbornik — XII, lhk. 185).

Mehanistlik arenemisekontseptsioon ehitas Newtoni mehaanikaseaduste alusel ka kogu oma arenemise ehk evolutsiooni teooria. Mõnda välja sellest, et: 1) „iga keha hoiab alal oma seisu või ühetasase sirgjoonelise liikumise, kui tema peale mõjuvad jõud teda ei sunni seda seisukorda muutma,“ 2) „liikumise muutumine on proportsionaalne liikumapaneva jõu mõjule ja sünnib selle sirgjoone suunas, milles see jõud tegetseb“, ja 3) „tegevus on alati võrdne vastupanekule, või kahe keha mõju üks-teise peale on alati ühesuurune ja üksteisele vastupidi suunatud“ (Newtoni mehaanika põhiseadused). Need seadused, mis ainult tõelikkuse ühel alal õiged on, tehti absoluutseteks ja loodi nende alusel universaalne tasakaalu-teooria, kui metafüüsilise arenemise kontseptsiooni tuum, põhiolu. Kodanlikes ühiskonnateaduses leidis see mitmes suunas sihitud väliste jõudude tasakaalu- ja kokkupõrkamisteooria eriti Spenceri juures kasutamist, kes seda üldiseks evolutsiooniteooriaks välja töötas. Spenceri järele jõuab mitmesuguste jõudude vastupidi suunatud süsteem viimaks liikuvasse tasakaalu. „Evolutsioon — kirjutas ta — ligineb kõigis oma laadides alaliselt liikuvale tasakaalule ja püsib enamvähem selles.“ See tasakaalustumine viib, Spenceri arvates, kõige lõpuks täielikule tasakaalule ja ühes sellega ka igasuguse liikumise ja võitluse lõpengule. See on klassivõitluse kustumise, kadumise ja kodanlike ühiskonna igavikkuse, jäädvuse teooria aluseks.

Tasakaaluteooriat propageeris ka Bogdanov, kes selle teooriaga marksismi tah-

tiis „täiendada“. Bogdanovilt võttis selle teooria Buharin, kes ta marksistliku dialektika asemele seadis. Buharin vormuleeris selle teooria põhiolu järgmiselt: „Maailmas on olemas mitmesuguselt tegutsevad üksteise vastu sihitud jõud. Ainult harukordadel tasakaalustavad nad üksteist mõneks silmapilguks. Siis on meil seisaku seisukord, s. o. nende tegelik võitlus jääb varjatuks. Kuid niipea, kui ükski nendest jõududest muutub, siis ilmuvad samas „sisemised vastuolud“, sünnib tasakaalu rikkumine, ja kui silmapilguks uus tasakaal tekib, sünnib ta juba uuel alusel, s. o. jõudude teistsuguse vahetorra juures jne.“ (Ajaloohise materialismi teooria, lhk. 75.) Kõik see liikumine sünnib süsteemi ja tema välise keskuse (ümbruse) vastuolu vormis, ja tal on kolm peatüüpi: 1) püsiv tasakaal, kui vastastikune tegevus keskuse ja süsteemi vahel alaliselt endises vormis uuesti sünnib; 2) liikuv tasakaal positiivse märgiga (süsteemi edasiarenemine), kui tasakaal kõrgemal alusel uuesti jalule seatakse, mis süsteemi hulgalist kasvu võimaldab, ja 3) liikuv tasakaal negatiivse märgiga seatakse jalule kitseneval alusel süsteemi degradeerumisega (tagurpidiminekuuga).

Kogu see arenemine või väljasuremine läheb puht hulgalise kasvu või kahanemise näol, ilma omadusliku muutumiseta. Süsteem jääb selleks, mis ta oli. See teooria kujutab liikumise ja arenemise kogu keerulikkust ainult mehaanilise liikumisena, vastusuunas sihitud väliste jõudude kokkupõrkamisena ja nende jõudude tasakaaluna. Kuid liikumine ei ole samane mehaanikale, ta on palju rikkam, mitmekülgsem, keerulisem. „Igasugune liikumine sisaldab endas mehaanilist liikumist ja suuremate või vähemate mateeriaosade ümberpaigutamist; neid mehaanilisi liikumisi tunnetada on teaduse *esimene* ülesanne, kuid ainult esimene. Mehaaniline liikumine ise aga ei võrdu sugugi kogu liikumisele“ (Engels, „Looduse dialektika“). Igal alal on oma erilne keeruline liikumine, mida ei saa lihtsa mehaanilise liikumisega samastada.

See mehanistik, sisuliselt metafüüsiline arenemiskontseptsioon ei anna iseliikumist, vaid liikumist, tema allikas, asetatakse väljaspoole objekti, kui täiesti väline, juhuslik, mitte nähtuses endas peituv. Liikumine, kui väline jõud, eraldatakse liikuvast materiasst endast. Tegelikult aga (nagu seda materialistlik dialektika tunnustab) on liikumine materiaalis immanentne, temale algusest saadik omane, temast lahutamata oma-

dus. Materias pole liikumiseta mõeldav ja mõistetav, samuti kui liikumine pole mõeldav ilma materiaata. Liikumine on materia olelemise viis. Seda tõendavad kõik loodusteaduse uuemad avastused (näiteks liikumise alalhoidumine ka absoluutse 0° juures. Nersti avastus.)

Mehanistliku arenemiskontseptsiooni järele on arusaamata, mis materiaat liikuma sunnib. Selle „liikumiskontseptsiooni juures jääb varju *iseliikumine*, tema *liikumapanev* jõud, tema allikas, tema motiiv (ehk see allikas) viiakse üle väljapoole teda — jumal, subjekt, etc“ (Len. Sbornik XII, lhk. 324).

Niisuguse seade juures ei suuda mehanistik, metafüüsiline kontseptsioon kuidagi ilma selleta läbi saada, et ühel või teisel määral saladusliku jõu (jumala), „esimese tõuke“ jne abi kasutada, ei saa läbi ilma maailma *ühtsust* rikkumata. Teisiti pole selle kontseptsiooni juures liikumine ja arenemine üldse võimalik.

Kuid arenemise tunnustamisest üksi on vähe, „peale selle on vaja arenemise üldine printsiip siduda, ühendada, koostada *maailma*, looduse liikumise, materiaa jne *ühtsuse* üldise printsiibiga“ (Len. Sbornik XII, lhk. 187). Ilma selleta, ilma selle sidemeta ei peegelda mete teooria objektiivset arenemist, ja meie satume paratamata (kui ainult järjekindel olla) idealismi, subjektivismi, hoolimata kontseptsiooni kogu välisest materiaalsusest. Maailma ühtsus seisab tema materiaalsuses, ja materiaasst endast, tema sisemisest seisukorrast on vaja tuletada ka kogu liikumine, kogu arenemine. On vaja nimelt materiaasst endast, liikumisest endast, looduse (seal hulgas ka vaimu ja ühiskonna) protsessist endast arenemist uurida ja tõendada. Metafüüsiline arenemiskontseptsioon seda teha ei suuda, ja sellepärast on ta „surnud, vaene, kuiv“ (Lenin).

See mehanistik kontseptsioon lõhub maailma üksikuteks iseseisvateks tükikideks üksteisest absoluutselt eraldatud absoluutse ruumi läbi, ja mis üksteise peale ainult ühesuuruste, üksteisele vastupidi suunduvate jõudude läbi mõjuvad. Need üksteisele vastupidi suunduvad jõud on ainukeseks vastuoluks maailmas ja nende tasakaalustamisest on tingitud liikumine. See maailma tükeldamine ja nende välised, üksikute eraldatud materiaatükikeste *vahel* tegutsevad *jõud* on otsekohesest vastuolus dialektilise materialismiga ja ka uuema loodusteadusega, mis ikka enam maailma ühtsust tunnustab. Dialektiline materialism ja uuem loodusteadus ei tunnusta mingit liikuvast materiaasst eraldiseisvat *jõudu*. Juba Engels

kirjutas, et „meie otsime pääsemist sõnas „jõud“ ... Sellepärast, et omale veel pole selgitanud nende nähtuste „üsna segaseid tingimusi“. Niimoodi tarvitades mõistet jõud, ei väljenda meie mitte looduse ja tema tegutsemisviisi tundmist, vaid selle tundmise puudust“. Praegusaja looduseteadus eitab samuti jõu mõistet, kui mingit materiasst ja tema omadusest eraldiseisvat mõistet. Kõik uuemad tähelepanuväärt avastused looduseteaduses (kõrvale jättes idealistlikke aganaid) kinnitavad just maailma dialektilist ühtsust ja näitavad, et materia mehaaniline tükeldamine vale on. Praegusaja looduseteadus oma kõige paremates saavutustes ei tunnusta mehaanilist absoluutset ruumi, milles üksikud isoleeritud materjaalsed punktid liiguvad. Ta tunnustab, et materia ja liikumine, ruum ja aeg üksteisest lahutamata on, ühendades neid *ühtses* aja ja ruumi kontituumis, tunnustab, et ruum ja aeg on ainult liikuva materia olelemise vorm. Sellepärast pole ka jõude olemas, mis ruumiliselt ühendaksid lahutatud materiaosakesi. Pole olemas ka neid tükikesi. Maailm on oma põhiolu poolest ühtne, ja ainult materia *iseliikumine*, sisemise jagunemise teel ühtsuses endas, annab ühtse materia omaduslikult erinevad liikumisvormid. Mehanistlik arenemiskontseptsioon (nagu me nägime) ei tunne seda maailma sisemist ühtsust, ei tunne sisemist jagunemist vastaspoolsusteks ja nende vastaspoolsuste võitlust, ja ei tunne sellepärast *iseliikumist*. See kontseptsioon ei suuda maailma teaduslikku pilti anda, sest ta ei peegelda „ligikaudu õieti, objektiivselt“ välist objektiivset maailma ja tema arenemist.

Samuti ebaõige ja kahjulik on see arenemiskontseptsioon ühiskonna suhtes. Evolutsionistid räägivad inimese aeglasest, tasasest, peatamatust arenemisest madalamate vormidest kõrgemale, kus tõelikult midagi omaduslikult uut ei ole, vaid ainult lihtne hulgaline kasv. Esialgsete karjade kokkuliitumise teel sündis, nende arvates, suhuru, suhuruude kokkuliitumine andis rahvuse, rahvused aga ühinevad rahvasteliidus. Sellega on loodud üleilmne kapitalistlik ühiskond ja edasiarenemine sees suunas on võimatu. Tõelikult ei sündinud sugukond koguni mitte esialgsete inimeste karjade ühinemise teel, vaid selle karja sisemise jagunemise teel kaheks veresuguluslikuks perekonnaks, promisgiteediks; ja see sisemine vastuolu viis oma arenemises esialgse kommunistliku suhuru. Mitte suhuruude ühinemisest ei tekkinud rahvus, vaid suhuru lagunemine sisemiste,

valmistusjõudude ja valmistusvahetõudude vastuolude mõjul viis klassiliste orjapidavate rahvuslike ühenduste tekkimisele. Kogu ühiskonnavormide arenemine sündis ühtse ühiskonna kaheks üksteisest lahutamatuks vastaspoolsuseks jagunemise ja nende vastaspoolsuste võitluse teel. Klassilises ühiskonnas võtab see vastuolu antagonistliku iseloomu. Ühiskonna arenemine ei ole läinud ja ei lähe mitte rahuliku, tasast evolutsiooniliku teed, vaid võitluse teed, vanade ühiskondlike vormatsioonide hävitamise ja uute tekkimise teed, revolutsiooniliku teed. „Orjade revolutsioon likvideeris orjapidajad ja hävitas töötajate eksploateerimise orjapidava vormi. Kuid nende asemele pani ta pärispõlvlased ja pärispõlvliku kurnamisvormi... Pärispõlve taluraha revolutsioon likvideeris pärispõlve mõisnikud ja hävitas töötajate pärispõlvliku kurnamisvormi. Kuid ta pani nende asemele kapitalistid ja mõisnikud, kapitalistliku ja mõisliku kurnamisvormi...“ (Stalin). Kapitalistliku valmistusviisi sisemiste vastuolude arenemine viis proletarise revolutsioonile, ja viib klassilise ühiskonna hävinemisele ja uue, klassideta ühiskonna loomisele. Ühiskond ei arene mitte lihtsa kasvamise teel, vaid sisemiste vastaspoolsuste võitluse teel, sisemiste vastuolude mõjul.

Sotsiaalfaschistid ja samuti ka Eesti rahvusdemokraadid, kes arenemist mitmesuguste ühiskondlike jõudude vastastikuse tasakaalustumisega seletavad, mis ikka enam püsivale tasakaalule, absoluutsele kooskõlale püüab, ehitavad selle peale oma klassivõitluse kustumise teooria, klasside koostöö ja kapitalismi rahulikult sotsialismiks arenemise teooria. Nad tõendavad, et lihtne monopol, aktsiaühisuste kasv, sotsialismile viib, kodanluselt väikeste reformikeste ja järelandmiste saamine ja „demokraatlike elementide“ lihtne kasv viib, nende arvates, tööliste klassi võimule ja sotsialism ongi valmis.

Selle teooria valesus, tema kodanlike parteilike sisu on kahtlemata kindel. Eriti selge on see praegu, kui juba praktiliselt selgesti näha on, kuhu selle teooria järjekindel teostamine saksa sotsiaaldemokraatia poolt Saksamaa proletariaadi viis. See arenemiskontseptsioon on kodanluse mõjuvaks relvaks tööliste klassi revolutsiooniliku liikumise vastu. Ta on sihitud kodanlike korra kõikumatusse kinnitamisele, revolutsiooniliku proletariaadi petmisele ja kõige alatemale äraandmisele.

Mõtlemine on selle kontseptsiooni süs-

teemis samuti metafüüsiline, vormalloogikaline. Vormalne loogika põhjendab oma igaveste angunud, elutute samasuse, erinemise või võimatu kolmanda seadustega angunud metafüüsilist arenemismõistet. Samasuse seadus, mis tõendab, et A on A, et asi on endas samane, kinnitab, et kõik on igavene, kõik on oma põhiolu poolest muutumatu, et ei või ühest seisukorrast teise üleminekut olla, et ei või olla printsiipiaalselt uue omaduse tekkimist. Vastuolu seadus võtab vastuolud kui üksteist absoluutselt eitavad, mittekokkusündivad, ja kinnitab sellega maailma tükeldamist, tema jagunemist üksikuteks iseseisvateks osakesteks. Võimatu kolmanda seadus kinnitab, et on olemas A ja mitte A, kuid neid ei või nende sisemises seoses võtta, ei või võtta kui vastaspoolsuste ühtsust, vaid on vaja valida kas ühte või teist, emba — kumba. See seadus põhjendab mitmesuguste seoses olemata elementide ühendamist, mis ükskõiksel üksteise kõrval oleivad. Metafüüsilise arenemiskontseptsiooni puhasvälised hulgalised suhted, suurenemine ja vähenemine, kasv ja ka-hang, väline juurdepanek ja mahavõtmine, vastab täiesti vormalsele loogikale.

Juba Hegel arvustas omal ajal vormalse loogika kogu tühjust, elutust ja näitas, et vormalne loogika annab tühjad, sisutud, välised mõtlemise vormid ilma liikumiseta. Hegel näitas vormalse loogika seaduste surnud tardumust ja mõttetust ja seadis talle vastu elava dialektilise liikumise. Vormalne loogiline samasus ja eitamine ja kolmanda võimatus on ainult elutu abstraktsioon, mis terve mõistusega vastuolus on: „Ükski teadvus ei mõtle, ei sünnita kujutlusi jne, ei räägi selle seadluse kohaselt, ei ole ainukestki asja, mis sorti ta ka ei oleks, mis selle seaduse kohaselt olemas oleks“ (Hegel). Tõelikult on kõik asjad iseendas vastuolulised, just vastuolu väljendab kõige enam asja tõe ja põhiolu, ja sellepärast ei ole samasust ilma erinevusega, samasus ja erinevus on vastaspoolsuste ühtsus, mis asjadele ja nähtustele enestele omane. Sellepärast nõuame meie erinevuse juures samasust ja samasuse juures erinevust. Kolmanda võimatuse seadus ei väljenda asjade põhiolu. „Räägitakse: kolmandat ei ole. On kolmas sellesamas teesis, A ise on kolmas, sest A võib olla nii $+A$ kui ka $-A$. Nii siis midagi ise on kolmas, mis pidi võimatu olema.“ See on teravmõtteline ja õige. Iga konkreetne asi, iga konkreetne midagi seisab mitmesugustes ja tihti vastuolulistes vahetkordades kõigi teistega, ergo (järeli-

kult) on tema ise ja teine“ (Len. Sbornik XI, lhk. 103—104).

Vormalne loogika ei tunne üleminekuid, ei kujuta tegelikku arenemist, ta eitab sisemisi vastuolusid, mis arenemise ajujõuks, tema sisemiseks impulsiks on. „Vastuolu... on igasuguse liikumise ja elu juur; ainult sedavõrd, kuivõrd midagi endas vastuolu sisaldab, liigub ta, omab tegevust ja impulsi“ (Hegel).

II. Dialektiline arenemiskontseptsioon

Juba Hegel seadis metafüüsilisele arenemiskontseptsioonile dialektilise arenemiskontseptsiooni vastu. „Hegel aimas geniaalselt asjade (nähtuste, maailma, looduse) dialektikat mõistete dialektikas“ (Lenin) ja andis sel alusel läbimõeldud ja kõigekülge pildi maailma arenemise üldistest vormidest. Kuid need üldised liikumise ja arenemise vormid on Hegelil, kui kodanluse ideoloogil, võltsitud, müstifitseeritud ja pea peale pööratud. Materiaalse liikumise asemele tuli Hegelil müstiliste mõistete liikumine, absoluutse idee liikumine, jumala isearenemine. Ta esitas vastukaaluks vormalse loogika elututele välisele vormidele oma mõiste. Kuid sealjuures võrdsustas Hegel olemise tälesti mõtlemisega ja mõiste õgis asjalise, materiaalse, objektiivse maailma ära. Materiaalse maailma tõelikkude vastuolude asemel andis Hegel kategooriate vastuolud, mateeria iseliikumise asemel — mõistete iseliikumise. Hegelil loob ideede dialektika asjade dialektika, tõelikult, dialektikus materialismis, sünnib see aga vastupidiselt: „Asjade dialektika sünnitab ideede dialektika“ (Lenin).

Sellepärast, kuigi Hegel andis vastaspoolsuste ühtsuse seaduse kui dialektika põhiseaduse, kui arenemise sisemise ajujõu, ei suutnud ta ometi oma seadust, kui dialektika põhiolu, avastada ja temale õiget lahendust anda. Hegel näitab, et juba samasus eeldab erinevust. Erinemine muutub vastaspoolsuseks ja vastaspoolsused leiavad oma tõe vastuolus. Vastuolu on Hegelil vastaspoolsuste ühtsuse oluliseks lahutamata tunnuseks, nimelt *tema* ongi iseliikumise allikas.

Kuid Hegeli poolte vastuolus ei ole võitlust. Hegel ei tunne antagonistlikku vastuolu. Ta asendab piiratlusega „vastaspoolsuse, mis kuni võitluse iseloomu kandva vastaspoolsuseni teravnenud, ja isegi leppimatu vastuolu iseloomu omandanud“ (Marx). Vastuolu kaob tal järkjärgult ära, lepitatakse kõrgemas ühtsuses ja viib lõppudelõpuks absoluutsele samasusele iseendaga, ilma vastuoluta, ilma arenemiseta.

See Hegeli iseliikumine, kui vastuolude *lepitamine*, on fashismi ja sotsfashismi metodoloogiks, nende kodanluse ja proletariaadi vaheliste vastuolude kaotamise, kompromissi teoorias (kapitalistlikus ühiskonnas). See lubab fashistidel mitte ainult Hegeli süsteemi, vaid ka tema meetodit kasutada.

Hegeli dialektika ratsionaalne tuum oli peidetud idealistliku aganahunniku alla, oli võltsitud ja moonutatud. Teda oli sealt vaja leida, aganatest puhastada ja edasi arendada. „Liikumine ja *iseliikumine* (see on NB! iseseisev, spontaanne, *sisemiselt paratamatu* liikumine), „muutumine“, „liikumine ja elavus“, „igasuguse iseliikumise printsiip“, „impuls liikumiseks“ ja „tegevuseks“ — vastukaaluks „surnud olemisele“, — kes usub, et see hegelismi, abstraktse ja abstrusen (raske, mõtteta) hegelismi põhiolu on. Seda põhiolu on vaja avastada, mõista, päästa, välja koorida, puhastada, mida Marx ja Engels tegid“ (Len. Sbornik IX, lhk. 109).

Marx ja Engels — dialektilise materialismi alusepanijad, pañid Hegeli dialektika pea pealt jalgadele. Seistes ainukese järjekindlalt revolutsiooniliku klassi — proletariaadi — seisukohal, uurisid, omandasid ja töötasid nad kriitiliselt ümber kogu inimsoo kogutud rikkaliku kogemustetagavara. Nad uurisid kogu eelkäiva ajaloolise arenemise kõigis teadusteharudes läbi. Nad uurisid läbi ja üldistasid kriitiliselt samuti ka proletariaadi klassivõitluse kogemused. Nad töötasid kriitiliselt läbi ka kõik oma eelkäijate filosoofilised süsteemid ja probleemid ning kriitiseerisid halastamatult nii idealismi, kui ka mehanistlikku materialismi. Selle praktilise poliitilise võitluse ja iseäralikult sügava kriitilise uurimistöö tagajärjel päästsid Marx ja Engels Hegeli filosoofia dialektilise tuuma, tuletasid dialektika objektiivsest maailmast endast, tema arenemisest. Engels kirjutab: „Minu ülesanne ei seisnud mitte selles, et loodusesse väljastpoolt dialektilisi seadusi tuua, vaid selles, et neid temas leida ja temast neid arendada“ (Anti-Dühring).

Teadusliku kommunismi alusepanijad kinnitasid maailma materiaalsel *ühtsust*. Nad näitasid, et maailmas ei ole midagi peale areneva liikuva materia. Nad näitavad, et see arenemine läheb iseliikumise teel, sisemiste dialektiliste vastuolude teel, ühtse vastaspoolsusteks jagunemise ja nende vastaspoolsuste võitluse teel.

Nad seadsid üles vastaspoolsuste ühtsuse ja võitluse seaduse kui materialistliku dialektika põhiseaduse. Oma töödes

andsid nad selle seaduse hiilgava käsituse. Kõigis uurivates küsimustes avasid nad põhimise, antud protsessi liikumapaneva vastuolu, näitasid vastaspoolsuste ühtsust ja võitlust ja määrasid selle protsessi arenemise käigu ära. Marx avastas „Kapitali“ loogikas meisterlikult kõik kapitalistliku ühiskonna liikumapanevad põhivastuolud, näitas tema tekkimise, arenemise ja paratamatu hävinemise dialektikat kapitalismile omaste sisemiste vastuolude võitluse tagajärjel. Dialektilise materialismi loojate kõik tööd on dialektika kõige paremad saavutused, nad näitavad meile, kuidas on vaja küsimust tema iseliikumises, tema elus uurida, „pidevat mitte katkestades, mitte lihtsustades, mitte labastades, mitte jagades, elavat mitte surmates“. „Ja selles on dialektika *põhiolu*. Seda põhiolu väljendabki vormel: vastaspoolsuste ühtsus, „samamus“ (Lenin).

II Internatsionaali ajajärgul, temas valitseva oportunismiga, võltsiti marksistlikku dialektikat. Isegi II Internatsionaali kõige parem filosoof Plehanov ei mõistnud dialektika põhiolu — vastaspoolsuste ühtsuse seadust. Lenin märkis ära, et „dialektika selle külje peale ei pöörata harilikult (näiteks Plehanovi poolt) küllaldaselt tähelepanu: vastaspoolsuste samamus võetakse kui näidete summa... , aga mitte kui tunnetamise seadus (ja objektiivse maailma seadus)“ (Len. Sbornik XII, lhk. 323). Kuid dialektika põhiolu, tema jõudu, iseliikumise allikat mitte mõistes, ei mõistnud Plehanov ka dialektikat ennast. Sellest siis tuligi, et üle 1000 lehekülje filosoofiast kirjutades, ta midagi ei kirjutanud dialektikast kui loogikast ja tunnetusteooriast.

Lenin, kui Marxi ja Engelsi töö kõige suurem jätkaja, kui revolutsiooniliku proletariaadi juht ja teoreetik, konkretiseeris ja arendas materialistlikku dialektikat edasi. Kogu oma aja teadusi (looduseteadus kui ka ühiskonnateadus) kriitiliselt läbi töötades ja nende arenemist üldistades, kapitalismi arenemist uuel astmel analüüsisid ja kogu rahvusvahelise proletariaadi võitluskogemusi kokku võttes rikastas Lenin materialistlikku dialektikat uue sisuga ja arendas selle materjali alusel kõiki tähtsaid dialektilise materialismi seadusi.

Eriti rikastas ja arendas Lenin kapitalismi vastuolude konkreetse uurimise alusel imperialismi ajajärgul, looduseteaduse viimaste saavutuste uurimise alusel, proletariaadi konkreetse klassivõitluse arenemise uurimise alusel, vastaspoolsuste ühtsuse, vastastikku läbistumise ja võitluse

seadust ja vormuleeris selle täielikult ja põhjalikult.

Lenin näitas, materialistlikku dialektikat arendades ja konkretiseerides, et vastaspoolsuste ühtsuse ja võitluse seadus on dialektika põhiolu, tema sisu. „Lühidalt võib dialektikat ära määrata kui õpetust vastaspoolsuste ühtsusest. Sellega on ära öeldud dialektika tuum“, kirjutab Lenin. „Dialektika on õpetus sellest, kuidas võivad olla ja kuidas on (kuidas saavad olemä) *vastaspoolsused* samased, — missuguste tingimuste juures nad samased on, üksteiseks muutudes — miks inimese mõistus ei pea neid vastaspoolsusi võtma surnutena, angunutena, vaid kui elavaid, tingitud, liikuvaid, üksteiseks muutuvaid“ (Len. Sbornik, lhk. 51).

Just vastaspoolsuste ühtsuse seadus väljendab arenemist, iseliikumist. See seadus väljendab kõikide objektivse maailma, ühiskonna ja mõtlemise protsesside põhiolu. „Kõikide maailma protsesside tunnetamise tingimuseks nende „*iseliikumis*“, nende spontaanses arenemises, nende elavas elus, on nende kui vastaspoolsuste ühtsuse tunnetamine“ (Lenin). Maailm jaguneb omas mitmekülgsuses vastaspoolsusteks, mis igal erijuhtumil isesuguse vormi, isesuguse väljenduse leiavad, mis nimelt antud nähtustele omased. Maailm areneb igavesti oma vormide lõpmatus mitmekesisuses, aga arenemine ise on nimelt vastaspoolsuste ühtsuse arenemine. See dialektika tuum ja põhiolu on kõigi teiste dialektika seaduste selgrook.

Dialektika teine põhiseadus — hulga omaduseks muutumise seadus — on juba vastaspoolsuste ühtsuse seaduse konkretiseerimine, ja teda võib ainult sellelt seisukohalt õieti mõista. Sest nähtuse (asja jne) arenemine hulga ja omaduse ühtsuse teel, „hulga omaduseks muutumise ja vice versa (üm-

berpöördukt — N. J.)“ teel, on ainult vastaspoolsuste ühtsuse ja vastastikuse läbistumise seaduse konkretiseerimine ja väljendus. Sest see dialektika tuum ei väljenda „mitte ainult vastaspoolsuste ühtsust, vaid iga määruse, omaduse, joone, külje üleminekut *igaks* teiseks (oma vastaspoolsuseks)“ (Lenin). Sest ainult vastaspoolsuste ühtsus, võitlus ja vastastikune läbistumine annab hüppe, annab sõlmelise arenemisjoone.

Eitamise eitamise seadus on samuti vastaspoolsuste ühtsuse ja läbistumise väljendus. Arenemise dialektika seisab ju selles, et eitamine pole mitte paljas eitamine, vaid oma vastaspoolsuseks muutumine, niisugune eitamine, mis endas sisaldab esimese mõiste määrust, eitatavat. Eitav hoidub eitamises alal. Siin on eitamise ja alalhoidumise ühtsus ja võitlus. Teiseks — üleminek. „Teise, eitava väite suhtes nõuab dialektiline moment *ühtsuse* näitamist, s.o. eitatava sidet jaatavaga, selle jaatava leidmist eitavas“ (Len. Sb. IX, lk. 269).

Samuti on ka kõik teised dialektika kategooriad dialektika tuuma spetsifistlikud väljendusvormid. Arenemisprotsess on ju mitmesugune ja paljukülgne, ning dialektika tuum, tema põhiseadus, on ka mitmesugune ja mitmekülgne. Seadus väljendub alati mitmeti. Igal nähtusel või asjal on oma spetsiifiline arenemistee ja iseliikumise viis. Vormi ja sisu dialektika on samuti arenev. Vorm ja sisu pole üksteisega mitte ainult ühtsed, vaid ka vastupidised. Nende vastuolu, võitlus, määrab ära nende arenemise, liikumise. Sealjuures on määravaks sisu. Sama maksab ka sisemise ja välimise kohta jne. Igalpool on arenemine, aga arenemine eeldab vastaspoolsuste ühtsust ja nende võitlust.

(Järgneb.)

TOIMETUSELT. Toimetusest mitteolenevatel tehnilistel põhjustel jäid juuli, augusti ja septembri numbrid välja andmata. Selle asemel ilmuvad nüüd käesolev — oktoobri-, novembri- ja detsembrikuu number poognate arvu järele suuremad.

Sisukord.

1. Klara Zetkin — üleilmse proletaarse revolutsiooni eest võitleja 1

Valgest Eestist

2. Sotsiaalfaschistid kutsuvad Tõnissoni valitsust töölisliikumise rüüstamisele 2
3. EKP ülesannetest töös töötava talurahva hulgas (järg). J. Reesen 6
4. Kuidas eesti sotsiaalfaschistid Engelsit „tõlgivad“. H. Karotamm. 15
5. Kroonikat Valgest Eestist. J. Käspert 17

Teistelt kodanlistelt maadelt

6. Uus levinenud streigivõitluste vorm 20
7. Saksamaa kompartei võitlusest. Fritz Heckert 24
8. Euroopa faschismivastane tööliste kongress (manifest) 31
9. KITK sekretariaadi kiri inglise Iseseisvale Sotsialistlikule Parteile 35
10. Ilmapoliitika ja -majanduse päevaküsimusi. N. Karotamm 37

Nõukogude Liidust

11. Parteipuhastusest 45
12. Enamlise partei kolmekümnendal aastapäeval. S. Gusjev 51

Marksismi-leninismi teooria küsimusi

13. Vastaspoolsuste ühtsuse ja võitluse seadus. N. Jürison 58

Ответственный редактор: Г. Пегельманн. — Технический редактор: Н. Каротамм.
Издание № 144. Сдано в производство 8/X 1933 г. Подписано к печати 21/X 1933 г.
Формат 74×105. 4¹/₄ печ. листа. Кегль 10. 1 печ. л. 86.688 знак. Всего 368.424 знак.

Изд. «КЮЛЬВАЯ», Ленинград, 31, ул. 3-го Июля, 48.

Ленгорлит № 26328. — Тираж 1000. — Типография „Кюльвая“, ул. Дзержинского 40.
Зак. № 4536. Изд. „Кюльвая“.

Hind 1 rbl.

Eesti töölisliikumise raamatukogu

valge Eesti majanduslikust,

**Tellige
„Külvajast“**

poliitilisest ja
proletariaadi
klassivõitluse
küsimustest

Uued raamatud:

- H. Pöögelmann* — Marx ja marksism Eestis.
1933. a., 22 lhk. — Hind 15 kop.
- L. Looring* — Mõnedest EKP küsimustest
pärast Oktoobrirevolutsiooni. 1933. a.,
105 lhk. — Hind 50 kop.
- Joh. Reesen* — Revolutsiooni kandvate jõu-
dude hindamisest Eestis. 1933. a., 78 lhk.
— Hind 1 rbl. 50 kop.
- Joh. Reesen* — Talurahva klassiline kihi-
nemine Eestis ja rahvusdemokratism.
1932. a., 116 lhk. — Hind 80 kop.
- H. Pöögelmann* — Majandusline kriis Eestis.
1932. a., 58 lhk. — Hind 80 kop.
- L. Looring* — Riigikogu valimised Eestis.
1932. a., 80 lhk. — Hind 50 kop.
- H. Pöögelmann* — Enamlus ja vähemus Eestis.
1933. a., 24 lhk. — Hind 1 rbl. 60 kop.

Tellimiste aadress:

Ленинград, 31, ул. 3-го Июля, 48. Изд-во „Кюльвая“.

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 157

журнал на эстонском языке.

Издание ЭКП. (Этсекции Коминтерна).